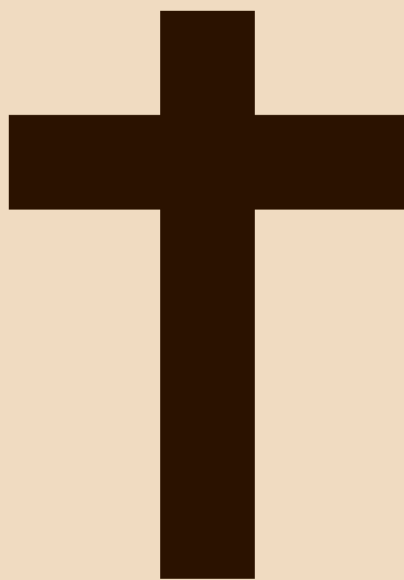

Magtubu dənê Mârĩ

Somrai: Magtubu dənê Mârĩ (New Testament+)

Magtubu dənê Mǎĩ
Somrai: Magtubu dənê Mǎĩ (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Somrai)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 12 Feb 2021 from source files dated 12 Feb 2021
709a9ed4-78c1-5393-bf98-819ac0f1bbbc

Contents

Rut	1
Jonas	6
Markø	10
Epes	47
Jak	55

Maana dənê Rut dəra

Wamani gə əndêra kərê nê abe gə 'ogəw Elimelek lê

¹ Wala gə woni aa sariya lam gə dwārī managə sənə də Israel dədə da, badəgara də geche gəra əndêr. Managə ta lê da, abe mən gə ciri duwa Bedlehem sənə də Juda-lê, sogə daygə diyamo me, dəndaw sər me ba gə ha dama managə sənə də Mowab-lê.

² Abe gə ta di gə 'ogəw Elimelek me diyamo gə ogədə Nomi, me dəndaw nê abje nê sər di gə mən gə 'ogəw Malon me gə dāng gə 'ogəw Kilion me ca. Nare nê ta di gəndêgə i gangəle gə gə 'ogəw Eprata gə managə Bedlehem sənə də Juda lê di. Managə cendi gəra sənə də Mowab-lê da, cendi dam lê.

³ Targiñ dāng da, Elimelek di mar bam me diyamo də Nomi di wor dam wambə mənədə gə dəndadə nê abje nê sər di.

⁴ Dəndadə nê sər di lay namde nê sənə də Mowab-lê, də mən gə ogədə Orpa me də dāng gə ogədə Rut me ca. Cendi dam mana gə ta-lê di neyem ya aliya mwaj de.

⁵ Ərə Malon me Kilion me margə bam ca day-ê ca, me Nomi di wor dam mənədə dəban dəndadə nê sər di me tərêdə di me ca.

Rut bo Nomi ha nəm Bedlehem

⁶ Wala gə Nomi wara nəm sənə də Mowab-lê da tandi doy dara Aba dama gə dərêw bəriñ ba al ladni gə nare duwa nê sənə dəra-lê, ba 'yagə mani nê wama me di. Managə ta da, tandi sogə gə nugəradə nê sər di managə Mowab bagə cwor ha sənə dəra-lê di bi. ⁷ Cendi sogə managə sənə də cendi dam lê di hargə mən gə nugəradə nê sər di bagə cwor ha sənə də Juda lê di. ⁸ Dəm da gər bərmê-lê da Nomi waygə nugəradə da: «Cwarna hana ulay dan-ê dəm, kal wi kaw cwarna hana kərê nê iwê. Kal Aba dama gə dərêw bəriñ alna ganang dusi də lade ya 'yeni banê algə nəm gə woni mara bam ta de me ya banê al nəm gan əndi de me ca. ⁹ Kal wi kaw Aba dama gə dərêw bəriñ 'yanaw abe me, 'ywana 'ywala managə ciri duwa dware lê kərê nê tərêwê me ca». Ərə tandi yibə nugəradə di sədə, me nugəradə di sojə gura marjagə da nan, ¹⁰ me cendi waydə da: «Bêdê, nê hay nin gandi mən sənə də nê wəray day-ê də ba». ¹¹ Nomi cor waygə da: «Dəndani woni cwarna hana ulay dan-ê bi, anê ur ba nê ha gan dāng ala na mo? Caga da, aliya ni gaba yaa dine nê abje nê dāñ ha layang da, ilê bêdê dəm. ¹² Nê amsang dəndan ni cwarna hana ulay dan-ê, nê hal nane o ni gə abe ilê bêdê dəm. De nê ərmənê dusənê: «Ba nê neyem changa də laba-lê dog 'ya gə abe me ya dine nê abje me kaw.» ¹³ Anê ha neyama beyadagə dara cendi ba jwarbəna ba mo? Anê ha yêê sədəng gəñê laya abje nê dāng bam mo? I yande bêdê dəndan, əndi da wamani ni doy gə dan bam, Aba dama gə dərêw bəriñ ur dara wamani di ba əndarna i dənê əndi.»

¹⁴ Deme nugəradə nê sər di nul gura gə marjagə daa nan dāng. Targiñ dāng da, Orpa di yə nuwadə di sədə ərə cor ha nê wəradêlê dəm me Rut dəra da, wor gandədə jang.

¹⁵ Dəm da Nomi waydə Rut da: «Yêr halay di cor ya 'ywa wəradə me 'ywa mārī gə nê wəradə day me ca. Məndi kaw cor ha gandədə me.» ¹⁶ Dəm da, Rut codə waydə da: «Kal ajəmara gan dara ba nê cwarna hana kalnay bam di.

Mana gə dê hana lê da, əndi kaw, nê ha hara lê me, mana gə dê damna lê da, əndi kaw, nê dam lê me ca.

Wəray da, ha 'ya i wəran ni me,

Mārī diya kaw, ha 'ya i Mārī ni me ca.

¹⁷ Mana gə də marna lê da, nê ha mara lê me,

i mana gə ta di-lê me gə ha mon lê di me ca.
Kal Aba dama gə dərêw asənan wamani gə geche dənê,
ina i made mən tenene me, agədəndə tandi bêdê da.»

¹⁸ Managə Nomi yêr dara Rut ur ba də ha i gandədə ba da, tandi hoy ajəmara gə gwale di. ¹⁹ Cendi hargə ca day-ê dəmgə Bedlehem ba. Managə cendi gər kərê Bedlehem da, nare nê ciri dədəlê pad yibdə dədəgə me, namde urbə sədəgə ba da: «Bag deme də ta di i Nomi di.» ²⁰ Me Nomi cogə waygə da: «'Wagənan Nomi (idə sii 'ywala) di bêdê dəm, 'wagənan Mara dəm (idə wamani gə geche) dara Mārī gə dwana aba ciri dəra di asən wamani gə geche dənê. ²¹ Managə nê so ka da, nê ha i gə mani ni naŋ əsənê me cwara niyê da, Aba dama gə dərêw cwan əsən pəgin, 'wagənan Nomi bêdê dəm dara Aba dama gə dərêw gə dwana aba ciri dəra di, asən wamani dənê me cwon idə ŋagəni me ca.»

²² I yandə me Nomi swa kala səna də Mowab bam badə cor ha səna dəra-lê, daygə nuwadə də Rut də gəndədə i Mowab di me ca. Wala gə cendi swa gəra Bedlehem da, nare kaw ilê gəlbê swagê nê gə 'ogə gə «orjê» lê dəm.

2

Rut surəm yiga gənê Boos lê

¹ Nomi tərêdə gə Elimelek wiləw mən ilê. I abe gaba 'ywa mani, gə nare aləw horəmbê naŋ, gə 'ogəw Boos. ² Wala mən Rut də Mowab di waydə nuwadə də Nomi da: «Kalən bərmê nê ha bam yigalê surama swagê managə yiga gənê gun gə alna gan ladni.» Nomi codə waydə da: «Ha bəy durmən.» ³ Rut so ha bam yigalê surama swagê woni gəlêgə taragəlê. Yiga gə tandi surəm swagê lê ta di cor i gənê abe gə 'ogəw Boos gənê Elimelek wiləw di duwa.

⁴ Bam da, Boos swa Bedlehem yala bam yiga lê di me ca. Anji waygə woni gəlê swagê di ba da: «Kal Aba dama gə dərêw damna ganang.» Ərə woni gəlê swagê di cwow wayəw da: «Kal Aba dama gə dərêw piyənê bəw dəmê me ca.» ⁵ Boos ur geche gənê woni gəlê swagê day di ba da: «Dwe də deme də ta di i wi durmêw mo?» ⁶ Abe di cwow wayəw da: «I dwe də deme də Mowab də swa gə Nomi managə Mowab yala gandədə di. ⁷ Tandi gəra urnin ba nê kalnadə nin ba də surəm me ba də lay swagê nê gə jogədəgə daa nê agədə bor dodê woni gəlêgə taragəlê ta di. Tandi yala i gə jomni ba me caga kaw tandi dəbə i daa, dam dodê dunê bo gwayni bəni yandə mərə.» ⁸ Ərə Boos waydə Rut da: «Doy gwale ni durmən, ha surama managə yiga gə d'angə bêdê, dəbə lê ka jang surəm managə namde ni woni ala giyê di taragəlê. ⁹ Asə angal diya ladle yêr yiga di mana duwa gə abje gəl swagê də lê, pam namde woni layagə daa də taragə. Nê u bən 'yagə moso woni ala giyê di ba jəbnay bêdê, mache alnay da, ha cha nimi managə pərəmdi nê moso ni woni ala giyê udəbə nimi bolê ta di.» ¹⁰ Managə Boos way gwale bam da, Rut əbêr dodê səna-lê me wayəw da: «Dara na me mê al gan ladni yandə pad me mani ni nê ala 'yoləm yandə dana me mo? Əndi də nê i deme də məji di.» ¹¹ Boos codə waydə da: «Mani diya nê də algə gə nuway managə tərêy marnəm bam ba da, nare wayən gwale day ladə. Me nê ocŋ dara də swa kala abey bam me iy bam me səna diya də yaa bam me də yala dam managə nare nê də ocŋəgə di mən pii bêdê d'aragəlê. ¹² Kal Aba dama gə dərêw 'ywagənay gweyni diya dara mani nê pad nê də algə ta di. Əw kal Aba dama gə dərêw, gə Mārī gənê nare nê Israyel day gə dē yala dam dun duwa lê di 'ywagənay gweyni diya gə bərmê duwa.» ¹³ Rut cow wayəw da: «Aba ciri ni, əjəm da mê algan ladni 'yang, əjəm da, mê hurən abnani nudənê, dara mê wayən gwale gə əndêr dusənê əndi də idə alam giyê. Bag da namde woni alam giyê ta di kaw əndi nê bor gandagə bêdê sən.»

¹⁴ Dawa dədə wama mani nê wama di neyem mwom da, Boos waydə Rut da: «Hare wom mani. U mapa tuləw səw managə mani nê gə 'ogəgə bē gə yale-yê.» Ərə Rut

hara gëra dam dodê woni gëlê swagê di tulêgëlê me, Boos u swagê dërêgê nê gë wagê di 'yadê tandi wom chêrni dëra-lê me, gëndêgê wor bældê dodê. ¹⁵ Tandi cor ha surama lê di bi da, Boos u bëw waygê woni gëlê swagê di ba da: «Kalnadê dë surê m managê swagê nê gë magêdêgê jogêdêgê daa ta di dwarzêgêlê dëban aladê gwale. ¹⁶ Swagê dëdêgê nê gë magêdêgê jogêdêgê daa ta di kaw susgênê nê yab dodê kaldê dë lay. Gun alnadê gwale bêdê pa pa.» ¹⁷ Rut surê m managê yiga gênê Boos lê bëra turgê me tandi gobê surama dëra di bam me bo orjê dërêgê neyem ya koro mwaj bii ji de.

¹⁸ Tandi 'wo swagê di hara nê m ulay, gældê nuwadê, mani nê tandi 'y wagê surama lê di. Wama dëra gë tandi wama êbê me gëndêw wara di kaw tandi u 'yadê me ca. ¹⁹ Nomi urdê da: «Labaa da, dë 'wo surama i yiga gë nê wiyê mo? Dê ala giyê i woy mo? Kal Mârî pinê bëw managê gun gaba ala gandi ladni ta di dëwê.» Rut këbêdê nuwadê mana dëra gë ba dë ala giyêlê labaa di ba da: «Nê ala giyê i managê yiga gênê abe gë gë 'ogêw Boos lê.» ²⁰ Nomi waydê nuwadê di ba da: «Kal Aba dama gë dërêw gë gam dusi duwa dë lade gë nendê nê dë warang bëra me nare nê mar bam me di, piyênê bëw dëwê.» Me tandi asêdê lê diyê fang ba da: «Boos di i wilanin nin gë ib yandê me, i woni ondê chamragê bêdêgê di wiragê gë mên me ca.» ²¹ Rut demê dë Mowab waydê fang: «Anji wayên ba nê suramana le woni alan giyê di taragêlê jang bëra swagê di 'yana day-ê ba.» ²² Yandê da, Nomi waydê Rut da: «Ladê durmên ni dëdê, ha al giyê gë namde duwa woni ala giyê ta di lê jang, yandê da gun ha alay wamani yiga gë fangê bêdê.»

²³ I yandê me Rut dam gë namde woni ala giyê nê nê Boos duwa mên, tandi surê m bëra swagê nê orjê me nê geme me 'yana day-ê ba. Tandi dam lê gë nuwadê di jang sên.

3

Rut wal managê Boos gëdawê

¹ Wala mên Nomi waydê nuwadê dë Rut da, durmên, i giyê ni gaba kanjay mana gë dama gë lade gë dë ha dama gë sii 'ywala. ² Ya ba dë ocn nê m de, Boos gë dë al giyê managê yiga duwa-lê gë namde woni alaw giyê mên ta di anji i wilandê. Laba gë changa da, anji ha huyê swagê duwa nê orjê dë le bam mana gaba huyê swagê lê. ³ Wi siy bam me fã swani gë biyey siyê me hurê barge diya gë lade siyê me so ha managê anji huy gë swagê duwa-lê ta di. Dëm da, jang gë anji wor wama mani me cha me 'yana sên da, kalêw a 'wacnana dara ba dë yala lê bêdê sên. ⁴ Managê anji dara 'ya dodê mwom da, yêr mana duwa gë 'ya dë ladle. Chêdey sêwê ib me, lay borgê duwa di daa me, i dodê managê gëdawê. Targin fang da, i anji me ha wayay mani nê dë ha ala. ⁵ Rut codê waydê da: «Mani nê dë wayên ta di pad nê ha hara alagêle.»

⁶ Yandê mwom da, tandi so ha mana gaba huyê swagê gênê Boos lê me gëra al mani nê nuwadê wayadê gandagê ta di dige dige. ⁷ Boos wom me chê me sêw 'yolêw me êrê so ha 'ya managê swagê duwa nê orjê dërêgê nê gë 'yargê daa di tulêgêlê dara gamagê. Rut chidê angal gëra lay borgê duwa di bêdê daa me i dodê managê gëdawê.

⁸ Gë changa dwarzê mwom da, Boos par lanã me dudêw a daa me managê anji u dëw daa da, yêr demê mên ilê dodê gëdawê. ⁹ Êrê anji urdê da: «I wi mo?» Tandi cow wayêw da, i êndi Rut dëdê alam giyê di. U idê alam giyê dële demê, dara mê i aba 'won chenê m bëw êjê m. ¹⁰ Boos waydê da: «Kal Aba dama gë dërêw piyênê bëw diyê, durmên, mani nê dë algê ka nê dë ur ba nê uneye di, gël dara ba dë ur nuway dë le nan foy mani nê dë algê pii bam*. Dê kanja yêê gë mêlan gë moso nê fang woni 'ywa mani labaa nê nagêni me bêdê. ¹¹ Caga da, durmên, kal lanã fã, mani nê dë

* 3:10 3:10 Rut ur ba dë u Boos dara nuwadê dë Nomi di ba damna gë hêlala. Ta di me i mani nê yê Boos dëw

waynagə da, nê ha alaye dara nare pad yêri dara ba dê i deme sədə dədə horəmbê. ¹² I sədə 'yang, nê i aba 'woy əndi, dēm da, gun mən gə dwani duwa gə tərêy dōy də ni bam ilê sən. ¹³ I wal dodê ka me, sanga gə jomni me, dê ha ənda yara, gun gə ta di ga urnê baalna mani nê gun ha alagə wilêw gə mare bəw le da, ladni duwa da a uney anju. Anji urnê bêdê da, nê u bən 'yay managə Aba dama gə dərêw gə ilê bəra dərêwê, nê ha 'woye əndi. Caga da, i dodê jang bəra gə jomni do.»

¹⁴ Rut i dodê Boos gədawê bəra jomni ba, me manapər də gun yər jaw 'ocnəw bêdê sən da tandi so daa. Dara Boos kaw ur gun ba 'wacnana dara deme ba gəra tuləwê ka bêdê me ca dara nare ga ba waya ba i gandədəle dēm mo. ¹⁵ Boos waydə da: «Biyêy barge diya gə də bow diyê di me, yəw ladle.» Tandi yə barge dəra di me, anji ajbadə orjê di bodêlê nan barge dəra-lê di. Anji yidə chidə daa dədə me anji cor ha ulay ciri dware-lê. ¹⁶ Rut di cor ha ulay nê nuwadə lê me, nuwadə urdə da: «Mani di alala i man mo durmên.» Me Rut kəbdə nuwadə di mani nê Boos ala gandədə di daa pad. ¹⁷ Tandi waydə d'ang ba da: «Anji 'yan swagê nan me, wayən da: «Dê ha cwara hara 'ywa nuway əsəy pəgin bêdê.»» ¹⁸ Nomi waydə da: «Dam lê pəgin durmên, bəra dê ha yara gwale di ga ha alala i man mo. Boos di d'angərêna gwale gə ta di laba dog bêdê da, dusəw ha 'ya dodê bêdê.»

4

Boos u Rut deme

¹ Boos so ha dama managə nare dayar d'angərə gə gwaleyê. Elimelek wilêw gə ib dên gə Boos waydə Rut gwale duwa di hara, ərə Boos 'wagaw: «əjəm di, hare dam dodê, me abe di, hara gəra dam dodê.» ² Boos 'waga nare nê gechide nê ciri dədə mwaj ba hana damna gandagə me ca, mwom da, cendi gəra dam dodê me ca. ³ Boos di wayəw Elimelek wilêw di ba da: «Nomi də swa managə sənə də Mowab day-ê cwara yala ulay di, caga tandi ur ba də kəl yiga gənê wilandə gə Elimelek duwa di bam. ⁴ Əndi da, nê ur ba nê asəm gwale gə ta di dusəmê me nê ərəm ba nê wayəm ba mê kəlnê yiga di əjəm caga ka managə nare nê gechide nê ciri dədə me nê d'ang nê dam gandagə me dərêgêlê ka. Caga da, mê urnê ba mê kəlnê yiga gənê wiləm də le da, kəl, mê urnê bêdê le wayən daa kal nê 'ocn, dara gun gə d'ang gaba d'wayam bam gə ha kəlê yiga di pii dərəmê da, ilê bêdê, me tarəmê da i əndi.» Abe di cow wayəw da: «Nê ur ba nê kəl yiga də le.» ⁵ Boos wayəw da: «Mê kəlnê yiga di gə Nomi mwom da, mê u Rut də Mowab deme le me ca, dara kal aba mara di suməw warna daa jang gə bərmê gə mage duwa day me cendi ba wamna dəba duwa di me ca.» ⁶ Abe di cow wayəw da: «Ina yande da, nê neyem kəlê yiga di bêdê, dara, gə ha bəlê mani ni nê 'ywa nê sən. Kəl yiga gə de nê ha kəlêw əndi də ma, dara əndi da, nê neyem kəlêw bêdê dēm.»

⁷ Tanga pii managə sənə də Israyel-lê da, nare kəlnê mani labaa kəlangəna dəba da, gun mən biy gəbande duwa nê gədawê 'yaw jaw gəl dara wi kaw ba u bəw 'yaw jaw le. Cendi al yande dara gwale də ba d'angəral 'yêne dēm. ⁸ I dara yande me, managə abe di wayəw Boos ba kəlnê yiga də mwom da, anji bi gəbande di 'yaw. ⁹ Boos so wayəgə nare nê gechide nê ciri dədə də me, nê pad nê dam gandagə di me, ba da: «'Yeni anê i woni biyên sandan, ba labaa da, mani nê 'ywa pad nê tanga i Nomi tərêdə gə Elimelek duwa me dəndədə nê Kilion daygə Malon day me da, nê kəlgəle pad dēm. ¹⁰ Caga da, Rut də Mowab də wambə dənê Malon diyamo di nê udəle me ca. Nê al yande dara kal suməw me dəba duwa me warna lê daa jang gə bərmê gə nê mage duwa day me dara suməw nəmarna bam chamraw bədêgêlê bêdê me nare nê ciri dədəlê bədêgêlê bêdê me ca. 'Yeni anê i woni biyên sandan labaa me ca.» ¹¹ Mwom da nare nê gechide də me nare nê pad nê ilê ta di me cow wayəw da: «êw, nê i nin woni biyêm sandam 'yang, kal Aba dama gə dərêw pinê bəw managə deme də ilê hara dama kərê dəmalê ta di dədə me kaldə də wunê ya Rachel me Lea me nê i Jakob nămdaw nê yêê nare

nê Israyel pad ta də de. Əjəm gə gənəm i gangəle gənê Eprata lê, kal mani dəma nê 'ywa 'yarbarna nañ me sum nəmnê managə ciri də Bedlehem lê pad me ca. ¹² Kal Aba dama gə dərêw gə deme də mê udə ta di 'yanang dine nañ nañ ya dine nê nê Peres de. Peres i dwe gə Tamar yêw gandəw tərêdə gə Juda ta də me ca.»

Yaa gənê Obed duwa

¹³ I yande me, Boos u Rut deme. Anji bamar gandədə mwom da, Aba dama gə dərêw wudə gudi me, tandi yêê doy gə abe. ¹⁴ Namde nê Bedlehem wayədə Nomi da: «Kal gə bwanaw Aba dama gə dərêw jilay dara labaa da gə yêê aba gamay. Kal mway di gədənê gun gaba same managə sənə dê Israyel-lê. ¹⁵ Anji ha cwarə gədê mani diya woni nəmê gə dərey, me wala gə də halna da anji ha gamay anju me ca. De dê yana dine nê abje wurgəsubu kaw nuway dədə urəy me yêy gə mway gə ta di tandi dfoy dine nê ta di bam.» ¹⁶ Nomi u doy di yəw jorgədə lê, me gaməw tandi. ¹⁷ Namde woni ciri dərə bədə di waygə nare pad ba: «Nomi 'yo mwadə.» Ərə cendi 'ogəw dwe di suməw Obed, Obed i Jese abêw, me Jese i dole gə geche gə Dabid abêw me ca.

Dabid mwagəraw gəndêgə

¹⁸ Yarna Peres mage duwa gəndêgə: Peres i Hesron abêw. ¹⁹ Hesron i Ram abêw, Ram i Aminadab abêw. ²⁰ Aminadab i Nacho abêw, Nacho i Salma abêw. ²¹ Salma i Boos abêw, Boos i Obed abêw. ²² Obed i Jese abêw, Jese i Dabid abêw.

Maana dənê Aba cəmê Mārī buw gə

Jonas

duwa

Maktubu də ka dwaṛə

Jonas i aba cəmê Mārī buw. Me dusu wun ya dənê Mārī duwa de bêdê! Managə Mārī wayəw ba anju ba hana waynagə nare nê ciri də Ninibêlê gwale mwom da, anji wa da. Me wa dara na mo? Jonas i gun gə Israyel me nare nê Ninibə i woni maṛande day. Anji ur dara Mārī ba alnagə wamani me kalna dusu həlalna dədêgəlê bêdê.

Ta də me, anji nagə managə bərwa gə gecheyê dara hara nəm bam hêṅ gə Ninibə. (Dara naga gə gangər gə kuray gə gecheyê da, nare nê wala gə ta də lê di pəl bərwa gə geche gə neyem laya nare naṅ me mani day nê kenge naṅ me ca.) Me Mārī kal Jonas neyem wa da bêdê. 'Yaṅalê da anji yə gwale gənê Mārī duwa me ha ala berni. Nare nê Ninibə co dərêgə Mārī dəwê me Mārī algə wamani bêdê me. Mwom da, Jonas dusu meyendə Mārī dəwê.

Maana dənê Jonas duwa da gəlnə dara cende dənê Mārī duwa da 'yeṅ gə nare nê Israyel mərə bêdê. Anji ur i nare pad. I ib dara kala dusu həlala managə nare nê cwara i gədawê me cow acṅa day taragə di.

Gwale gə managə magtubu dwaṛə-lê

Jonas gəṅ Mārī buw bam (1)

Jonas amsə Mārī managə doche nudêwê (2)

Jonas al Mārī buw managə Ninibə (3)

Jonas dusu so me Mārī ərīṅu (4)

Jonas gəṅ Mārī buw bam

¹ Wala mən, Aba dama gə dərêw bəriṅ 'ogə Jonas gənê Amitay gorəndəw me wayəw ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche, me soy berni-yê dədê dara na gwale ilê dədêgəlê dara acṅa day di swa bəra yala 'yon daa.» ³ ərə Jonas di so wa dara ba ha managə ciri də Tarsislê, bam hêṅ gə Aba dama gə dərêw bəriṅ di. Anji gər managə ciri də Japa də i kuray gə geche bəwê, me 'yo bərwa gə geche gə ilê hara managə Tarsis di. Anji 'yogə kili duwa me nagə gə nare di dara hara Tarsis, bam hêṅ gə Aba dama gə dərêw bəriṅ di.

⁴ Me Aba dama gə dərêw bəriṅ di ku gale gə geche managə kuray gə geche dalawê, me gale gə geche di biyara me nimi gəgədê bərwa gə geche me ur ba agədə bam.

⁵ Nare nê woni 'waya bərwa gə geche laṅa algə. Wi kaw amsə dwama duwa, dwama duwa, me cendi lay hudər gə bərwa dalawê jêrbə managə kuray-yê dara bərwa ba hêbalna da. Mana gə ta də lê da, Jonas chə duwa ya 'ya bərwa dalawê ilag i nuni nê geche bərwa dalawê cog. ⁶ Mwom da, geche gə managə bərwa dalawê chidə səwê ib me nuw daa me wayəw ba da: «Dara na me mê i nuni mo? So daa, amsə dwama dəma, dēna ga dwama gə ta di ha yara ṅagəni ənda ga dē marang bêdê som.»

⁷ Cendi wayjibə gwale bulədayê ba da: «Hane kunəndə dure bədə, dara dē yarandə i wi me harandə gə wamani də mo.» Cendi ku dure bədə di, me dure bədə di yə i Jonas. ⁸ Mwom da, cendi wayəw da: «Biyənin i wi me haranin gə wamani gə ta di mo? Giyê dəma da i na mo? Me mê swa i woy mo? Ciri dəma i woy mo? Me gənəm i gun gə woy mo?» ⁹ Anji cogə lê diyê ba da: «Nê i Hebərê* me nê aləw i Aba dama gə dərêw bəriṅ hworəmbê, Mārī gə daa gə aba asa kuray me səṅa me ca.» ¹⁰ Anji waygə

* 1:9 Hebərê Nare nê gə 'ogəgə Hebərê i Abraham mwagraw, me gə 'ogəgə Israyel me Juwib me ca.

ba wada yala budə bam hêñ gə Aba dama gə dərêw bəriñ. I yande me nare nê ta di, laña gə geche algə me wayəw ba da: «Dara na me mê al yande mo?» ¹¹ Mwom da, gale gə geche di ilê gəgədê nimi dəlê com com. Cendi urəw: «Nê alnamnin man me kuray di ga dəbê nəm dodê darandə mo?» ¹² Anji cogə lê diyê ba da: «Unən alnan kuray gə geche di dalawê me kuray di ha dəbê ganang dodê dara nê 'ocñ com i dara əndi me gale gə ta di biyara hara 'ywang nəm.»

¹³ Me nare nê ta di 'woy bərwa gə geche di dara 'ywa gə səña me cendi neyem bêdê dara na gale gə geche di ilê gəgədê nimi di lê com com. ¹⁴ Ərə cendi soy 'ogə Aba dama gə dərêw bəriñ di me wayəw ba da: «Aba dama gə dərêw bəriñ, abe gə ta di alnin mani mən bêdê me nê hanin alaw i kuray-yê. I mani nê əjəm gə Mārī me mê ərməgə di. Yande da, nê amsəmnin dē, kal nê marnin bam dara dəw duwa bêdê. Me bonin bare duwa dədêninê bêdê me ca.» ¹⁵ Cwor cendi u Jonas me aləw kuray gə geche dalawê. Me gale gə geche gəgədê duwa gə nimi di dəbê dodê. ¹⁶ Nare nê ta di, laña gə geche gənê Aba dama gə dərêw bəriñ duwa di algə. Cendi aləw sarga me sərgə sədêgə dāñ bagə ha alaw i mani sən.

2

Amsa gənê Jonas duwa managə doche nudêwê

¹ Managə cendi u Jonas asəw kuray-yê mwom da, Aba dama gə dərêw bəriñ giyê doche gə geche gəra chê Jonas bam ilag. Me Jonas dam managə doche nudêwê al hərmê subu me changa subu me ca. ² Jonas di managə doche nudêwê me amsə Mārī duwa, gaba dama gə dərêw bəriñ, ba da:

³ «Managə wamani ni gə gecheyê da,

nê soy 'ogəm i əjəm gaba dama gə dərêw bəriñ di,
me mê dwoyənle diyê.

Managə nê dam nare nê mare dundərêgə dwaregəlê da,

nê soy 'ogəm dara ba mê wanan da,
me mê doy marjan me mê wanan.

⁴ Pii, mê alən managə kuray gə geche don duwa lê.

I əjəm me mê al nimi wan dən bam, me ku day ilê gwaba nəm dənê.

⁵ I dara ta də me nê way nəm ba nê 'yorêr i bam hêñ managə səmê.

Me nê ur ba nê cwor yêr kulə dəma gə mê dam lê di.

⁶ Nimi yən bêruniyê gəlêj,

me i dara nimi di dŋngə day me nê hoy nəm bêdê.

Bwogəre legərêr dənê.

⁷ Nê chə bəra ya bəlê kuṛa gəndədə dodê kuray dwon duwa lê ba.

Munu buw dəsêr daa dənê gə dərêw bəriñ.

Me mê 'won daa bəra managə bəngə,
əjəm gə Mārī ni gaba dama gə dərêw bəriñ.

⁸ Managə dundən gandə bam sənê da,

nê ərəm əjəm gə Aba dama gə dərêw bəriñ dəmê.

Amsa ni di ya bəra əndara sumê daa,

managə kulə dəma gə mê dam lê di.

⁹ Woni dama dara buraga gə domde nê i mani nê pəgêñ da,

cendi cow Mārī gə daa gə aba urêgə di taragə.

¹⁰ Me ni da, nê ha bwam i jilay alam gə sarga me nê ha alam i doche me ca.

Me nê ha alam i mani nê nê u bən waygə di.

Bəlê da, i Aba dama gə dərêw bəriñ duwa.»

¹¹ Ɛ̄r̄ə Aba dama gə dərêw bəriṅ wayəw doche me doche di ha hurê Jonas asaw daa wayniyê.

3

Jonas al Mārī buw managə Ninibə

¹ Ɛ̄r̄ə Aba dama gə dərêw bəriṅ 'ogə Jonas wayəw gwale gaba dii sər-ê ba da: ² «So daa, ha managə Ninibə də i ciri də geche me mê soygə nare dərə berni gwale gənê wayəm di.» ³ Mwom da, Jonas so daa ha managə Ninibə ya Aba dama gə dərêw bəriṅ ba wayəw nəm de. Ninibə da, i ciri də geche Mārī dərêwê, də ur i wala subu haralê gə gədam do me mê cilangədə sən. ⁴ Jonas diy gəniṅ wala gə mənnê ilê hara managə ciri də gecheyê. Anji soy berni, way da: «Wor wala gəniṅ wodə da, Ninibə ha meyandara i bam.»

⁵ Mwom da, nare nê Ninibə kal dusərêgə Mārī dəwê. Cendi soy berni ba gə əm sədêgə mani nê wamalê bam me ba gə hurbê barge gə n̄agəni gə sogəme sədêgəlê, so managə nare nê halbeyê bəra hara dine nê 'yəngêba.

⁶ Mana gə ta də lê da, nō di əndər dole gə geche gə Ninibə sumuwê. Anji so daa managə pogə duwa-lê, n̄êr̄ə barge duwa gə dwārī di bam, hurbê barge gə n̄agəni gə sogəme di səwê me dam nəm managə dəbriṅê. ⁷ Managə ta də lê di, anji way bagə soynagə nare nê Ninibə berni: «Dole gə geche me nare duwa nê gechide me u bədêgə: Kal nare me mani nê paga nê labje me bage me wamna mani bêdê, chimi bêdê me chana nimi bêdê me ca. ⁸ Kal nare hurbəna barge gə n̄agəni sədêgəlê me magədənagə mani nê paga sədêgəlê me ca, me bwanaw Mārī gura naṅ me wi kaw cwarna ərmənə managə mani duwa nê acne nê algə dədêgəlê me gəlê gə dəriṅ gə cendi gəlgə kwandagə di me ca. ⁹ Dê 'wacnang bêdê sən ga Mārī ha cwara ərmê me ha cwara ala ganandə dusi də ure đang, dara ga dê marang nəm bêdê mo.»

¹⁰ Mārī yêr dara mani day nê cendi ilê alagəlê di, me cwara yala ərəm mani day nê ala nê acne di dədêgəlê. Mwom da, Mārī yala ərəm targiṅ dara wamani gə anji de ur ba algə di me, anji aləw bêdê đəm.

4

Jonas dusu so me Mārī ərīṅu

¹ Managə Jonas yêr mani nê ta di, 'yoləw bêdê bəriṅ. Mwom da dusu meyendə bam. ² Anji amsə Aba dama gə dərêw bəriṅ me wayəw ba da: «Ay, Aba dama gə dərêw bəriṅ, tadə me i mani nê nê wayagə managə nê wara nəm sənə niyê sən di. Nê 'ocṅ com mê i Mārī gə aba ala dwani me mê i aba yara nare n̄agəni day me ca. Əjəm da, dusəm so kalang bêdê. Mê i gun gə dusəm ladə gə dərêw bəriṅ. Mê ərəm de ba mê al wamani me mê al bêdê. I ta di me, nê ərəm ba nê wa ha nəm Tarsis di. ³ Caga da, Aba dama gə dərêw bəriṅ, u hwaya ni! Made da, nê urdə đoy dama gə dərīnalê bam.» ⁴ Aba dama gə dərêw bəriṅ cwowê diyê ba da: «Dusəm so tadə da, mê al ladə mo?»

⁵ Ɛ̄r̄ə Jonas dəm ha dama Ninibə tuldə də jomniyê me đangərə kundi me dam dun duwa-lê dara ba yêrgə mani nê ba haralê managə ciri-yê di. ⁶ Aba dama gə dərêw bəriṅ gə Mārī asə pəngê Jonas dəwê aləw gə dun dara ba həlaləw gə dusu. Mwom da, Jonas al sii 'ywala gə geche dara pəngê də ta di. ⁷ Me sanga gə jomni corêr̄ê da, Mārī giyê gə daṅ gəra wom pəngê sabradə bam, me pəngê di woy bam. ⁸ Managə dawa ba də gandə daa mwom da, Mārī giyê gale gə ure swa tuliṅ də jomniyê me dawa a Jonas dəwê me səw mar bam ledede. Yande da, anji ur i made me wayəw Mārī ba da: «Made da biya đoy dama gə dərīnalê bam.» ⁹ Mārī wayəw Jonas: «Dusəm so dara pəngê də ta di da, mê al ladə mo?» Anji cow lê diyê ba da: «êw, dusən so ta di, nê al ladəle, i bəraa nê ur gə made.»

¹⁰ Me Aba dama gə dərêw bəriṅ wayəw ba da: «Pəngê də idə dun də ta di, jor gə changa mən me woy sanga gə changa me ca. əjəm, mê al giyê dəra mən tenene bêdê kaw, dərêw 'yəngəm daradə. ¹¹ Ərə əndi da, mê ur dara dərên ba 'yəngənani Ninibə dədə bêdê mo? Ninibə i ciri də geche də nare dəra dəoy dubu aru gə gəniṅ sər bam, nê 'ocṅ anjara gə mani nê lade me nê acṅe me bêdê, me mwagne gərə day me ca, da dərên 'yəngənani dədəgəlê bêdê mo?»

Maana dənê Jesu duwa də

Markə
jangədə

Magtubu də ka dware

Markə da, i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day bêdê, me anji al giyê nan i gə paja nê nê Jesu duwa nê Pol day gə Piyer. I Piyer me wayəw gwale di me, anji jangəw nəm dədə. Janga duwa di da, ərmê duwa nan i nare nê kəretiye nê gəndêgə i nare nê Juwib bêdê dədəgələ. Markə gwale duwa gə wayəw pii da, way dara Jesu ba i Mārî gorəndəw, me gəl dara Jesu ba ur nare ba 'wacnana kalang ba i wi mo di bêdê. (1.1–8.26) Anji 'ogə səw duwa gang ba i «Gun gorəndəw».

Markə di gəl Jesu dwana duwa, way ba Jesu ba so nare nê i mwom daa me, 'yor dundi də acne bam nare sədəgələ me, al mani nê daña me, way gwale gə dwana me ca. (1.14–8.31) Jesu waygə woni gərsê gwale duwa baa ha gələ dərîñ me baa ha mara nəm, me cendi 'ocñ gwale gə ta di gəndəw bêdê (8.31–10.52).

Ərə, Markə way gwale gənê Jesu duwa gə ha gər nəm managə Jursalem me nare yəw nəm sədəgələ ladə, cor gechide nê nê nare nê Juwib day ələw. Gə bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê me, anji mar me, anji dəm daa munə-lê. Made dənê Jesu me dəmê duwa gə daa munə-lê me gəl daa pədeñ-yê dara anji ba i Mārî gorəndəw 'yang (chapitəre 11-16).

Berni dənê Jā Batis duwa

(Matiyê 3.1-12; Luk 3.1-9; Jā 1.19-28)

¹⁻² *Dwaynandə Nō də lade dənê Jesu Kris gənê Mārî gorəndəw duwa di. Mani di diy gəniñ i ya aba cəmê Mārî bəw gə Esayi ba jangə nəm gə gwale day managə magtubu-lê pii de: Mārî wayəw gorəndəw ba da:

«Doy, nê ha giyê paja ni mən pii dərêmə

dara waynagə nare ba mê haralê.*

³ Paja gə ta di i gun gaba swaya berni

managə dən dwarelə ba da:

Aba ciri gə Mārî haralê!

Dangərənaw bərmê,

kaləw a inê təba!»†

⁴ Gun gə ta di i Jā gaba alagə nare batem. Anji ha bam asəgə nare berni ba da: «Kalna acna dan di bam, me hane 'ywana Mārî me kalna nê alang batem. I yande do me Mārî ha kala dusəw həlala acna dan dəwê sən.» ⁵ Nare pad nê wama gə Jude-yê me nê ciri də geche də Jursalem-mê me dəmê iche 'yo Jā. Cendi piy acna day daa Mārî dərêwê do me Jā algə batem managə kuray gə Jurde-yê sən. ⁶ Me Jā di da, i gun gə hurê i barge gə gə d'angərəw i gə wudiñ nê nê jambal, me anji ma wamdaw i gə gare gə kwaya me wom i səba me dumbə me. ⁷ Anji asəgə nare berni waygə ba da: «Tarənê da, gun gə d'ang gə dwana duwa doy də ni bam haralê. Gun gə ta di i gə geche gə əndi da, nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê‡. ⁸ Əndi da, nê alang batem i gə nimi, me anji duwa da, gəra ha alang batem i gə Dundi dənê Mārî duwa.»

* 1:1-2 1.1-2 Malachi 3.1 † 1:3 1.3 Esayi (Esaie) 40.3 ‡ 1:7 1.7 nê neyem gaba dama dərêwê alaw kwaynani bêdê Managə magtubu dənê Mārî duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i mana gə ka-lê: nê neyem gaba nîrêw gəbande bam gədəwê bêdê. Wala gə ta-lê nare nê Juwib day-ê da, nîrêw gə gun gəbande bam gədəwê da, i giyê gənê kwaya duwa.

Jā Batis aləw Jesu batem
(*Matiyê* 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Wala gə ta-lê da, Jesu swa managə ciri də Najared də i wama gə Galile-yê, me gəra 'yo Jā Batis managə kuray gə Jurde-yê, me Jā aləw nəm gə batem. ¹⁰ Managə Jesu ilê dəmêlê daa nimi-yê da, anji yêr siyaya gə daa tiñêr bam. Dang kaw, anji yêr Dundi dənê Mārî duwa hara chə dəwê wun ya kogêl de. ¹¹ Gwale nəmə daa siyaya dalawê ba da: «Əjəm da, mê i gorəndən. Dusən urəm nañe, me sən 'yolən dəmê me ca.»

Sidan gərsə Jesu
(*Matiyê* 4.1-11; Luk 4.1-13)

¹² Mana gə ta-lê dog da, Dundi dənê Mārî duwa nogə Jesu gəndəw ha nəm bam dən dware-lê. ¹³ Anji dam mana gə ta-lê bəraa al wala gəniñ wodə me Sidan gərsəw nəm lê. Anji dam i mwagne nê bam dwaregəlê me Paja nêñê Mārî duwa nê daa gaməw cendi.

Jesu waygə nare Nō də lade
(*Matiyê* 4.12-17; Luk 4.14-15)

¹⁴ Wala mən dāng da, gə yə Jā Batis asəw dange-yê. § Mwom da, Jesu cwara hara managə wama gə Galile-yê. Anji waygə nare Nō də lade dənê Mārî duwa me way: ¹⁵ «Wala gə Mārî ərməw di, yala neyem dəm. Wala duwa gaba lama dwārî di yala ib dəm. Yande da, kalna acña dan di bam me hane 'ywana Mārî, me kalna dusərêng managə Nō də lade-yê.»

Jesu 'ogə nare wodə
(*Matiyê* 4.18-22; Luk 5.1-11)

¹⁶ Wala mən da, Jesu ha managə kuray gə bəle gə Galile bəwê cab, cab, cab. Anji 'yo nê Simō day gə chendəw gə Andəre nê i woni urê goche, cendi ilê jaa law day managə kuray dalawê. ¹⁷ Jesu waygə ba da: «Kalna kanja gə goche di dî, me hane pamna tarən, kal nê cwang woni kanjan nare.» ¹⁸ Mana gə ta-lê dog me cendi bo law day di dodê me pam tarəw.

¹⁹ Managə cendi ha chidə pii hiñe da, Jesu yêr nê Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw. Cendi dam ilê dāngəra law day-ê managə bərwa day dalawê. ²⁰ Ərə, Jesu 'ogəgə me cendi swa kala abragə gə Jebede day gə woni wagəlê urəlê di bam bərwa dalawê, me cendi pam tarəw.

Jesu 'yor dundi də acñe bam
(Luk 4.31-37)

²¹ Ərə Jesu day gə nare nê anji dee 'wagəgə gərgə managə ciri də Kapernom. Managə wala gaba bwa gwayni-yê da, Jesu gandə kulə gaba amsa Mārî gənê nare nê Juwib day-ê me anji gəlgə nare gwale gənê Mārî duwa. ²² Gəlê duwa gə mani di 'yagə ərmê nañe, dara i gə dwana, wundêr gə gəlê gənê nare woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa di bêdê.

²³ Managə nare nê ilê kulê dwaya gwale gənê Jesu lê di da, gun mən gə i gə dundi də acñe widəbəw kaw ilê dwaregəlê me. Gun gə ta di sojə marjaw daa nañ way ba: ²⁴ «Jesu gə Najared, mê ur i na sədêninê mo? Mê hara dara meyendanin bam mo? Əndi da, nê 'ocñəme: Mê i Gun gə lade gə Mārî giyê di!» ²⁵ Ərə, Jesu əriñ dundi də acñe me waydə ba da: «Desə bii daa me gandə bam abe di səwê dəm!» ²⁶ Mwom da, dundi də acñe di gəgədə abe daa gə dwana, soy daa nañ me kal sədə gandə nəm bam abe səwê sən. ²⁷ Nare nê ilê kulê pad di da, laña algə dara mani di 'yagə ərmê, me urbə sədêgə ba da: «Mani nê alal ka di da, i nê man yande mo? Gun gə ka di da, gəlnə duwa i mani nê dərway me i gə dwana me ca! Dundi də acñe kaw, anji waydə gwale

§ 1:14 1.14 Yarna gwale gənê dange dənê Jā Batis duwa managə Markə 6.14-29.

me tandi doy gwale bəwê!»²⁸ I ta di me nare ilê waya Jesu gwale duwa managə wama gə Galile-yê pad kalang yande.

Jesu so Simō nwaw daa

(Matiyê 8.14-15; Luk 4.38-39)

²⁹ Managə Jesu swa kulə gaba amsa Mārī-yê da, anji dægə daa ced ha kərə nê Simō day gə Andəre-yê. Jak day gə Jā kaw ilê gandəw me. ³⁰ Managə kərə di da, Simō nwaw də idə yaw diyamo di ilê dodê mwom, sədə urəle. Gə wayəw Jesu gwale dəra. ³¹ Ərə Jesu ha 'ywadə. Anji yə əsədə, kaldə so daa, me tandi sədə gə ure di chə dodê me tandi so algə məjəni me ca.

Jesu so nare nê woməre daa

(Matiyê 8.16-17; Luk 4.40-41)

³² Gə turgə bədə, managə dawa dōndə bam dəm da, wala gaba bwa gwaynigənê Juwibday di kaw 'yene dəm. Mwom da, gə layaw Jesu nare nê i gə mwom gə jiga jiga pad hara nəm, me nare nê dundi də acne gəlgə dərêgə pad me ca. ³³ Nare pad nê ciri də Kapernom-mê hara dayar gərə nañ managə ciri dənê Simō bədə. ³⁴ Jesu so narje nañ nê i gə mwom gə jiga jiga di daa me 'yorgə nare nañ dundi də acne di bam sədəgələ me ca. Anji əmdə dundi də acne waya gə gwale bam, dara tandi 'ocnəw ba i Dole gə Mārī biyêw gə Kris di.

Jesu so kal Kapernom

(Luk 4.42-44)

³⁵ Sanga gə manapər, mana wor urine sələm sən da, Jesu so gandə ha bam mənaw, me anji dam amsə gə Mārī-yê. ³⁶ Simō day gə kwandaw moso sogə hargə kanjaw daa kalang. ³⁷ Managə cendi gər ha 'ywaw mwom da, wayəw ba da: «Cware bi! Nare nê pad di ilê kanjammê.» ³⁸ Me Jesu cogə lê diyê waygə ba da: «Nê cor bədə; me hane, dē harang managə ciri də bam tulın-yê tulın-yê, dara kal nê ha wayagə nare Nō də lade di me ca. I dara yande bəg me nê hara nəm.» ³⁹ Ərə cendi ha managə ciri də wama gə Galile-yê mən mən pad. Anji waygə gə nare Nō də lade di managə kuləli day woni amsa Mārī-yê me, 'yorgə nare dundi də acne di bam sədəgələ me ca.

Jesu sərəw abe cagəm bam səwê

(Matiyê 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wala gə mən gə dāngə da, gun mən gə cagəm aləw hara Jesu dərêwê ib. Anji piy gubərêw dodê dərêwê me amsəw ba da: «Mê urnêle da, sərən cagəm ni di bam me mê cwan i gun gə lade.» ⁴¹ Jesu yêr nğəni duwa me u əsəw yêê bəl gə aba cagəm di me wayəw ba da: «Nê ure. Caga da, cagəm dəma di sərənê bam səmê, me nê com gun gə lade dəm.» ⁴² Mana gə ta-lê dog me mwom gə cagəm di sərəw bam gun di səwê, anji cor gun gə lade dəm. ⁴³⁻⁴⁴ Ərə Jesu yêê abe di suməw nañe me wayəw ba da: «Cəməw gun daa bədə! Me ha gələw aba bwasa Mārī səm me mê ha ala sarga də bii gə 'woo gənê Moyis duwa ərməw dara mwom gə cagəm di. I yande do me, nare pad kaw ha 'wacna dara cagəm dəma di ba sərəw i bam dəm, me ba mê cor i gun gə lade di sən.» ⁴⁵ Ərə, abe di so ha me ha cəmdêgə nare gwale di daa pəgin yag yag me nare pad kaw 'ocnə mani nê gə alaw gandagə di me ca. I dara yande di me Jesu ur gaba gələ gə səw daa bam managə ciri-yê bədə. Ərə, anji dam nəm tulın-yê bam dən dərə-lê me, nare nê swa ciri day-ê jiga jiga kaw hara 'yow nəm.

Jesu so gun gə regədəw daa

(Matiyê 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Managə Jesu ala wala bani bam di mwom da, anji swa cwara hara managə ciri də Kapernom bi. Me managə nare 'ocn̄ dara anji ba yalalê kərê da, ² nare hara dayar gərə nañ kərê me ciri bədê iche me kaw, mana gaba dama yengə daa. Me Jesu waygə gwale gənê Mārī duwa. ³ Mwom da, narje nê d̄ang sədêgə wodə dəbala gun gə r̄egədəw hara nəm dara gəlêw gandəw. ⁴ Me cendi 'yo bərmê gaba hara gəlêw gandəw Jesu di bəriñ bədê, dara narje di gərə nañe. Yande da, cendi nagə daa kulə dəwê me bəlbə kulə di dəw bam me kal gubu me nol gə aba mwom di gə gəsa duwa gə 'ya suwar ha asaw nəm Jesu dərêwê. ⁵ Mana gə ta-lê da, Jesu di yêr nare nê ta di kala day gə dusərêgə dəwê mwom da, anji wayəw abe gə r̄egədəw di ba da: «Jan mache, nê biyêw acn̄a dəma di bam d̄əm.»*

⁶ Managə narje d̄waragəlê di da, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa kaw dam ilê me. Managə ba gə doy gwale gənê Jesu duwa gə ta di mwom da, cendi ərəmdə gwale dusərêgəlê me wajə ba da: ⁷ «Gun gə ka di way gwale ya ba i Mārī de dana mo? Anji al i Mārī mēng ta bədê mo? Gun mən neyem gaba biyêw gə jaw gun acn̄a duwa bam bədê, i Mārī mən tenene me neyem biyêw gun acn̄a duwa bam!» ⁸ Jesu di da 'ocn̄ ər̄mê day di com me waygə ba da: «I dana me anê ərəm ya ta de mo? ⁹ Wayaw gə gun gə r̄egədəw «Nê biyêw acn̄a dəma di bam d̄əm», labaa «So daa, me u gəsa dəma daa, ha nəm», i gwale gə woy me wom nañ mo? ¹⁰ Laba da, nê ur dara anê ba 'wacn̄ana dara əndi gə Gun gorəndəw di, nê i gə dwana də idə biyêgə nare nê sən̄a dədê acn̄a day bam di le. Yande da, nê ha ala mani nê anê yêrgə ba wom nañe di.» Me anji wayəw abe gə r̄egədəw di ba da: ¹¹ «Nê wayəm əndi: So daa, u gəsa dəma daa əsêwê, me cor ha ulay dəma-lê d̄əm!» ¹² Mana gə ta-lê dog, abe gə r̄egədəw di so daa cud nare dərêgəlê, u gəsa duwa me ha yaa nəm ulay. Ər̄ə, narje pad nê yêr abe gə r̄egədəw di haralê yaa da, laña algə me cendi 'ogə Mārī suməw way ba da: «Laba da, dê yarang mani nê dii mən kaw dê yêrgə bədê sən̄ di d̄əm. Mārī da, i geche anju 'yang!»

Jesu 'ogə Lebi ba hane pamna tarəw

(*Matiyê* 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Targin̄ d̄ang da, Jesu cwara hara kuray gə bəle gə Galile-yê. Nare nê gərə hara 'yow me anji gəlgə gwale gənê Mārī duwa. ¹⁴ Managə anji ilê haralê da, yêr Lebi gənê Alpe gorəndəw dam lê mana duwa gaba salaw dole gə geche gə Rom mani-yê, me anji wayəw Lebi ba da: «So daa, hare, pam tarən!» Me Lebi so daa me pam tarəw. ¹⁵ Targin̄ d̄ang Jesu ilê wama mani managə kərê nê Lebi-yê, me woni gərsê gwale duwa me nare nê d̄ang nañ wom gandəw mani mən. I nare woni salaw dole gə geche gə Rom mani me nare nê d̄ang woni ala acn̄a me. Cendi pam Jesu gə gərə nañ. ¹⁶ Mwom da, nare nê yab woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa ilê. Cendi i nare nê nê nare nê gə 'ogəgə Parise. Managə cendi yêr Jesu wama gə mani-yê gə nare woni salaw dole gə Rom mani, me nare nê d̄ang woni ala acn̄a me da, cendi waygə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa ba da: «Aba ciri dan wom gə nare woni salaw dole gə Rom mani me nare woni ala acn̄a nê d̄ang mən me, dana mo?» ¹⁷ Managə Jesu doy gwale day di mwom da, anji waygə ba da: «Nare nê i mwom bədê da, cendi ur dogtêr bədê. I nare nê i mwom me ur dogtêr cendi. Əndi da, nê hara 'ogə i nare nê 'ocn̄ dara ba gə i woni ala acn̄a. Me nare nê ərəm ba gə i nê təba Mārī dərêwê da, nê hara 'ogəgə i cendi bədê.»

Gəlê gənê Jesu duwa da bamar gə gəlê gə bəg bədê

(*Matiyê* 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Wala mən, woni gərsê gwale gənê Jā Batis duwa me nare nê gə 'ogəgə Parise me ilê 'woo asyam-ê. Mwom da, nare hara ur Jesu ba da: «Woni gərsê gwale gənê Jā Batis me woni gərsê gwale gənê nare nê Parise day me ilê 'woo asyam-ê, me əjəm da, woni

* ^{2:5} ^{2.5} Jan mache, nê biyêw acn̄a dəma di bam d̄əm. Mana gə ta-lê da, anji 'yo labiya bədê sən̄. Yarna Markə 2.11-12.

gərsê gwale dəma u day bêdê, dana mo?»¹⁹ Mwom da, Jesu cogə lê diyê gə gwale gə diri ba da: «I man me aba ala diyamdrani kwandaw moso ha 'woo asyam managə anji kaw ilê gandagə me mo? Managə anji ilê gandagə sən da, cendi ha 'woo asyam bêdê.²⁰ Me wala gə d'ang mən haralê. Wala gə ta di, gə ha biyê aba diyamdrani hara gandəw. Do me, cendi ha 'woo asyam sən.»

²¹ Anji waygə gwale gə diri d'ang ba da: «Gun mən ha 'woo barge gə dərway bəw dara asa gə mabəla managə barge gə marənge-yê bêdê. Dara barge gə dərway di, ha chawa gə marənge d'waya gə pii di bam.²² Me gun mən kaw ha bwa gani gə dərway gə ilê sugədê-lê managə d'ejili gə marənge-yê bêdê me ca†, dara gani gə ilê sugədê-lê di ha chawa d'ejili gə marənge di bam bərin. Gani di me d'ejili di me ha bwaw i gun di səw. Me ladni duwa da, gə bo gani gə ilê sugədê-lê managə d'ejili gə dərway-ê.»

Jesu i aba ciri gənê wala gaba bwa gwayni di

(Matiyê 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Wala mən gə i wala gaba bwa gwayni gənê Juwib day, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cilang dage nê geme. Woni gərsê gwale duwa, managə ilê haragəlê da, cendi ar geme dəw wom.²⁴ Ərə, nare nê Parise wayəw Jesu da: «Yêr! Woni gərsê gwale dəma ilê ala i na yande mo? I mani nê bii ənda gə 'woo əm bam wala gaba bwa gwayni-yê!»²⁵ Mwom da, Jesu cogə lê diyê: «Anê asə mani nê Dabid algə di managə Magtubu dənê Mārī-yê bêdê mo? Wala mən, anji cherni aləw me, nare duwa nê ilê gandəw kaw, cherni algə me ca. Mani day nê wama ilê bêdê.²⁶ Anji gandə kulə gənê Mārī-yê. I aliya gə Abiyatar i geche gənê woni bwasa Mārī day. Dabid wom mapa gə gə chəgədəw Mārī me 'yagə nare duwa di me ca.‡ Bag da, bii ənda gə 'woo-lê da, i woni bwasa Mārī wom cendi mərə. Me Dabid al i acna bêdê.»²⁷ Me Jesu waygə d'ang ba da: «Mārī al wala gaba bwa gwayni di dara wagə gə nare-yê, me anji al wala gaba bwa gwayni di dara 'yagə gə nare wamani bêdê.²⁸ I dara yande me əndi gə Gun gorəndəw di, wala gaba bwa gwayni di kaw, nê i aba ciri duwa əndi.»

3

Jesu so gun gə əsəw mar bam daa

(Matiyê 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Targin d'ang da, Jesu cor gandə managə kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê Juwib day-ê. Gun gə əsəw mar bam ilê me.² Nare nê gə 'ogəgə Parise kaw ilê, cendi ur ba gə aləw Jesu gwale dəwê, yande da, cendi asə angal day yərgə gə Jesu dara gaba anju ba ha swa aba mwom di daa wala gaba bwa gwayni-yê mo.³ Ərə Jesu wayəw abe gə əsəw mar bam di ba da: «So d'əbə daa nare d'waragəlê!»⁴ Me ur nare di ba da: «Wala gaba bwa gwayni-yê da, bii gə 'woo ənda ur dara ba mê alna i mani nê lade, labaa nê acne mo? Dara ba mê bəlnê gun daa, labaa ba mê 'yanaw bam mo?» Me gun mən kaw aləw gwale lê diyê bêdê.⁵ Mwom da, Jesu cor yərgə pad day-ê gə maña, me səw kaw 'yoləw dədəgəlê bêdê dara nare nê ta di dədəgə woy nane. Mwom da, anji wayəw abe di ba da: «Yê əsəm dodê!», me anji yêê əsəw dodê. Mana gə ta-lê dog da, anji 'yo labiya.⁶ Me nare nê Parise di dəmğə iche, hargə kalang 'ywa nare nənê dole gə Erod dara ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo?

Nare nê gəre hara 'yo Jesu

⁷ Dang bi, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə kuray gə bəle gə Galile bəwê. Nare nañ paməw tarəwê. Nare nê gəre nê ta di d'waragəlê da, nê yab swa i wama gə Galile-yê, me nê yab bi da, swa i wama gə Jude-yê⁸ me i ciri də

† 2:22 2.22 D'ejili i gare gə dələbə gaba bwa gani ya gugəlê ta de. ‡ 2:26 2.26 Yarna maana dənê Dabid duwa də way dara mapa gə chəgədəw Mārī managə magtubu dənê Samiyel də dii mən 21.1-7.

geche də Jursalem-mê, me nê yab swa i wama gə Idume-yê, me nê yab d̄ang i nê swa gangêr gənê kuray gə Jurde-yê, me nê yab da, swa i ciri də Tiir me Sidō me tulbêdê-lê. Managə cendi doy mani nê Jesu algə di da, cendi haragə pad dara yara gə dərêgə.

⁹ Managə Jesu yêr narje di gərə nañ da, anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Unən bərwa hane nəm, dara kal nare di dərbənên bêdê.» ¹⁰ Anji way yande dara managə anji dee swa nare nê mwom nañ daa pii da, nare pad nê mwom jiga jiga ilê gəlêgə dərêgəlê da, 'yoləm dara ba gə hara səwê ib ba gə bəlbə səw. ¹¹ Managə nare nê dundi dê acne algə kaw ba gə yêr Jesu mwom da, dundi də acne di nogəgə me cendi piy gubərêgə dodê dərêwê me sojə marjagə daa way ba: «əjəm, mê i Mārī gorəndəw!» ¹² Me anji ərīñ dundi də acne əmdə waya gə nare ba i Mārī gorəndəw di bam.

Jesu anjər paja duwa nê mwaj dii sər
(Matiyê 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Dang, Jesu nagə ha kura-lê. Anji 'ogə nare nê anji ur ba gərsənê gwale duwa, me cendi hara səwê. ¹⁴ Mwom da, anji anjər nare nê mwaj dii sər bi managə kwandagə dwaragəlê. Anji 'ogəgə ba i paja duwa. Anji anjər nare nê mwaj dii sər ta di dara ba ina i gandəw, me d̄añ baa ha kəjêgə dara waya gə Nō də lade dənê Mārī duwa, ¹⁵ me baa ha 'yagə dwana də idə 'ywara dundi də acne bam me ca. ¹⁶ Yarna, nare nê mwaj dii sər nê ta di sumdêgə, i ta: Simō gə Jesu 'ogəw Piyer, ¹⁷ me Jak day gə chendəw gə Jā, nê i Jebede dəndaw me Jesu 'ogəgə «Bwanerje», gəndəw də biyê da, way i ba da: «nare nê wun ya ərīñê gənê Mārī duwa de», me ¹⁸ Andəre, me Pilib, me Bartelemi, me Matiyê, me Toma, me Jak gənê Alpe gorəndəw, me Tade, me Simō gə i gun gə ur dara nare nê Juwib ba damna gə dədêgə me bəlnê sədêgə cendi me ca, ¹⁹ me Juda Iskariyod gaba 'yaa Jesu woni marande duwa əsəragəlê me ca.

Jesu al giyê i gə dwana dənê wi mo?
(Matiyê 12.22-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Targiñ d̄ang da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwara hara ulay. Nare nañ d̄ang bi hara dayar gandəw. Me Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa 'yo bərmê gaba wama mani nê wama bêdê. ²¹ Managə Jesu waraw ba gə dwaya yande da, cendi waya anji ba cor meyendə i bam d̄əm, me cendi swa daa hara dara walaw gə dwana hara nəm ulay.

²² Ərə, nare nê mən nê woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa swa managə Jursalem. Cendi gəra way ba da: «Sidan* ilê Jesu səwê, i tandi də i dundi də acne geche day me 'yaw dwana də idə 'ywara dundi də acne bam.» ²³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gəlê bii gə 'woo nê ta di, me anji waygə gwale gə diri: «I man me Sidan ha 'ywara sədə dəra bam gang tug mo? ²⁴ Wala gə nare nê lew də dwārī-yê mən jarna say gə sədêgə day gang da, dwārī də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁵ Me managə nare nê ciri dwařə-lê mən damna dara jara say gə sədêgə day da, ciri də ta di ha 'ya lê bêdê. ²⁶ Me Sidan jarna gə sədə dəra gang, labaa yinê sədə daa mən bêdê da, dwana dəra ha 'ya lê nañ mo? Bêdê. Dwana dəra ha 'yana i bam bəriñ.

²⁷ «Managə gun urnê ba gandəna managə gun gaba dwana† kərê duwa-lê me ba chêbə mani duwa nê 'ywa pad bam da, ladni duwa da, anji magədə gun gaba dwana

* 3:22 3.22 SidanManagə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw i «Belsebil» mana gə ka-lê. Nare nê Juwib 'ogə Sidan gə bii day d̄ang «Belsebil». † 3:27 3.27 gun gaba dwana Jesu way gwale gə diri gə ta di dara gəlêgə nare ba əndê Sidan dodê, me ta di me, anji neyem 'ywara gə nare dundi də acne bam sədêgəlê. Anji wayna gwale gənê gun gaba dwana da, anji way i dara Sidan, me aba magədaw dodê me chaba gun gaba dwana mani duwa bam me da, i anju gə Jesu səw duwa gang. Jesu ilê ala i mani nê Mārī biyəw gə bii pii ba alnagə di, yarna Esayi 49.24-26.

di dodê, do me, anji ha neyama gaba chaba mani duwa nê 'ywa nê kərê ta di bam pad sən. ²⁸ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Mārī i ib dara kala dusəw həlala nare ac̄na day gə jiga jiga dəwê le, me ac̄na day gə cadəbə gə Mārī kaw, anji ha kala dusəw həlala lê diyê me ca, ²⁹ me gun gə cadəbəna i Dundi dənê Mārī duwa da, Mārī ha kala dusəw həlala ac̄na duwa gə ta di dəwê bêdê. Gun gə ta di ac̄na duwa di wor ilê dəwê gə dərīn bərīn.»

³⁰ Jesu waygə woni gəlê bii gə 'woo yande i dara cendi waya ba anji ba i gə dundi də ac̄ne lê səwê.

Jesu iw me chamraw me

(Matiyê 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Targīn d̄ang da, Jesu iw me chamraw me haragə gəra ciri də Jesu ilê. Cendi d̄əbə iche me giyəw gun managə kərê ba 'wagənw. ³² Nare nañ dam ilê gandəw, me gə wayəw: «Yêr, im me chamram me ilê iche, cendi urəmme.» ³³ Me Jesu cogə lê diyê ba da: «I wi me i in, i nê wi me i chamran mo?» ³⁴ Mwom da, anji kal səw yêr nare nê dam liwəw daa ta di bam, me way ba da: «In me chamran me, i ka. ³⁵ êw, gun gə woy woy gə alna mani nê Mārī dusəw urgə da, anji me i chen, me i chidən, me i in me ca.»

4

Gwale gə diri gənê aba chêê swagê duwa

(Matiyê 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Targīn da, Jesu so ilê gəlêgə nare gwale gənê Mārī duwa d̄ang bi kuray gə bəle gə Galile bəwê. Narje 'yarbar nane managə tuləwê. Yande mwom da, anji kal səw nagə bərwa dalawê dama lê me d̄əbê nəm nimi-yê. Me narje nê pad da, dam day kuray di bəwê wayni-yê. ² Me Jesu di gəlgə nare mani nañ gə gwale gə diri. Me managə gəlê duwa gə ka-lê da, anji waygə ba da: ³ «Dwayna ladê! Abe mən so ha managə daga duwa-lê dara chêê gə swagê duwa. ⁴ Managə anji ilê chəgədê swagê di lê da, swagê nê yab da bor day managə bərmê dugədəwê, me dirbi gəra təgəgə chəgədəgə bam car. ⁵⁻⁶ Nê yab d̄ang da bor day managə gəndara-lê. Cendi gandə daa kalang, me 'yo bərmê gaba bwa sabragə hara dodê cog bêdê dara sənə də lade di yengəle. Yande da, managə dawa urə da, cendi woy bam kiyaw. ⁷ Nê yab d̄ang da bor day mana gə chemde nê jimdi d̄aragəlê. Swagê di gandə daa ladə məndagə. Me ərə hura gənê chemde di so nañ mwom da, yə swagê di daa swamama əmgə gandəgə dədêgə də idə naa nəm di bam. ⁸ Swagê dərêgə nê yab d̄ang bor day managə sənə də lade-yê. Cendi gandə jor ladə me naa dərêgə me ca. Swagê nê ta di dədêgəlê mən da, dərêgə 'yarbar nane. Nê mən al dərêgə neyem gəniñ subu, nê mən d̄ang al dərêgə neyem gəniñ kubi, nê mən d̄ang bi al dərêgə neyem aru.» ⁹ Me Jesu waygə d̄ang bi da: «Kal gun gə sumdêw woni d̄waya gwale inalê da, kaləw a d̄wayna ladê!»

¹⁰ ərə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər me nare nê yab nê ilê hara gandəw sən di gərgə bam tulīn-yê ched da, cendi so ur Jesu ba da: «I dara na me mê gəlgə nare gwale gənê Mārī duwa gə gwale gə diri ba mo?» ¹¹ Me Jesu cogə lê diyê waygə ba da: «'Yeni da, Mārī gəlêng gwale səw gə budəlê dara lama duwa gə d̄wārī di d̄əm, me nare woni kala dusərêgə d̄wārī dənê Mārī duwa dədê bêdê da, nê gəlgə mani pad di i gə gwale gə diri. ¹² Ta di me i mani nê aba cəmê Mārī bəw jangə nəm gə gwale day pii managə Magtubu dənê Mārī-yê, me yala alal nəm. Anji way ba da:

«Mani nê cendi yêrgə gə dərêgə kaw,

neyem yaragə ladə bêdê,

me nê cendi doy gwale day kaw,

neyem 'wac̄nagə ladə bêdê me ca.

I yande me cendi ha 'ywa gə bərmê

*gaba cwarə nəm Mārī səwê bêdê,
me Mārī kaw ha kala dusəw həlala
acna day dəwê bêdê me ca.»**

Gwale gə diri gənê aba chêê swagê di gəndəw
(*Matiyê* 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Me Jesu waygə fang bi ba da: «Gwale gə diri gə nê wayang gandəw dara aba chêê swagê di da, anê 'wacnana gəndəw bêdê sən da, gwale gə diri gə fang gə nê ha wayang gandəw da, anê ha 'wacnaw mənang kaw mo? ¹⁴ Dwayna! Aba chêê swagê di da, i aba waya gwale gənê Mārī duwa. ¹⁵ Swagê dərêgə nê bor managə bərmê dugədəwê da, wun i ya nare nê doy gwale gənê Mārī duwa məndagə, me ərə Sidan hara kalang bii gwale gə cendi dwayaw di bam dusərêgəlê.

¹⁶ «Swagê dərêgə nê bor managə gəndara-lê di da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa, cendi yəw gə sii 'ywala məndagə, ¹⁷ me gwale di bo sabəraw dusərêgəlê bêdê. Yande da, managə wamani 'ywanagə, labaa nare gəlnêgə dərêgə dara gwale gənê Mārī duwa mwom da, cendi so kalang gəñ gwale gənê Mārī duwa di bam.

¹⁸ «Swagê dərêgə nê bor mana gə chemde nê jimdi dwaregəlê di da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa di me, ¹⁹ ərə cendi ərəm managə wamani gə jiga jiga gə sənə dədê ka dəwê, cendi kanjə 'ywa gə sənə dədê ka, i mani nê pəgin puu, me cendi kal ərme day managə mani nê fang fang dədêgəlê me ca. I yande me ərme gə pad gə cendi ərme di da, yə gwale gənê Mārī gə dusərêgəlê di daa swamama əmgə ala gandəw giyê bam.

²⁰ «Swagê nê bor sənə də lade-yê da, i nare nê doy gwale gənê Mārī duwa me gaməw dusərêgəlê ladə dem dem me al gandəw giyê me ca. Cendi da, wun ya swagê dədêgə nê mən nê al dərêgə neyem gəniñ subu de, labaa nê fang nê al dərêgə neyem gəniñ kubi de, labaa nê fang bi nê al dərêgə neyem aru de me ca.»

Gwale gə diri gənê lamba dərə
(*Luk 8.16-18*)

²¹ Jesu waygə nare fang bi ba da: «Gun unê lamba də duwa gərêr lê da, i dara əbêdə mani dədê bêdê, labaa i dara chêdə managə solbê gəndêgəlê mo? Bêdê. Me fag da, i dara chêdə mani dədêgəlê daa dara kal acnana mana bam. ²² I ya ta de di me ca, mani pad nê budêlê di da, gə ha yaragə daa pədeñ-yê, me mani nê nare ur kwandagə ba 'wacnana bêdê kaw, Mārī ha gəlêgə daa pədeñ-yê. ²³ Gun gə sumdêw woni dwaya gwale inalê da, kal a dwayna.»

²⁴ Me Jesu waygə gwale fang bi ba da: «Asəna angal dan ladəle managə mani pad nê nê wayang gwale day di dədêgəlê. Gə ha 'yang mani wunê ya dan nê anê 'yagə kwandang ta de, me gə ha 'yang lê diyê fang bi me ca. ²⁵ Yande da, gun gə yinê gwale gənê Mārī duwa di alna gandəw giyê da, Mārī ha 'yaw 'wacna gə gwale duwa lê diyê bi. Me gun gə yinê gwale di alna gandəw giyê bêdê da, gə fani gə anji dwayaw ta di kaw, gə ha biyêw bam.»

Dwārī dənê Mārī duwa wun i ya na de mo?

²⁶ Jesu waygə nare gwale fang bi ba da: «Dwārī dənê Mārī duwa da, wun i ya gun mən baa gəsə gə swagê duwa managə daga duwa-lê ta de. ²⁷ Mwom da, anji ina i nuni gə changa, labaa damna bəra gə dawa kaw, swagê dərêgə di gandə daa me jor me dəban 'wacna duwa. ²⁸ I sənə me al giyê dərə gaba ganda swagê dərêgə di daa, me jor nəm di me tandi. Me swagê di gandə gə dədêgə naa nəm gə dərêgə managə dədêgəlê. ²⁹ Me managə swagê di dərêgə naa fəm da, gun gaba gəsê swagê di u kuřang kalang me ha dara nilêgə fəm, dara wala day gaba nilê di neyemme fəm.»

* 4:12 4.12 Esayi 6.9-10

Gwale gə diri gənê mutardə dərêw
(*Matiyê* 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Jesu waygə nare gwale d̄ang bi ba da: «Dwāřī dənê Mārī duwa da, ba dê ərməng gandədə ya na de mo? Labaa, ba dê wayang gwale dəra də ərməw gə gwale gə diri gə woy mo? ³¹ Dwāřī dənê Mārī duwa, wun i ya habda gə mutardə† dərêw de. Dərêw di i bani hiñe hiñe d̄oy kwandaw habde nê caga ka dərêgə bam pad. ³² Me managə gə gəsənê dərêw dodê da, gandə daa me jor gədə habda gə nañ d̄oy habde nê gəndəgə wor nê gə d̄əlbəgə dara hangəda gə bəra di bam pad. Anji agədə gangəraw nañ me 'ya dun nañ də dirbi kaw d̄angəw ciri day dam lê me ca.»

³³ Jesu waygə nare gwale gənê Mārī duwa gə gwale gə diri nañ yande. Anji waygə gwale di yande bor gə dwana day də idə 'wacna. ³⁴ Gə nare nê gəre pad da, anji gəl gwale gənê Mārī duwa gə gwale gə diri baa baa, me managə anji inê məndagə gə woni gərsê gwale duwa da, anji biygə gwale gə diri di gəndəw daa.

Jesu dwana duwa d̄oy gale gə geche bam
(*Matiyê* 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Wala gə ta-lê dog, gə turgə pəram da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Cilangənanədə kuray gə bəle, hanandə dugədəw də alê ta-lê!» ³⁶ Managə cendi so kal nare nê gəre di dodê d̄əm da, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di 'oy bərwa gə Jesu dam lê di ha gandəw. Bərwa nê d̄ang kaw ilê haralê gandəw me ca.

³⁷ Bam da, gale gə geche biyara kalang, u nimi bo bərwa dalawê, wor hiñe dara 'wanaw da. ³⁸ Me Jesu di da, i duwa i nuni bərwa widəwê cilangə dəw daa. Nəma woni gərsê Jesu gwale duwa di nuw daa me wayəw da: «Aba gələnin mani, dê ilê marangê da, nam dusəm bêdê mo?» ³⁹ Mwom da, Jesu so daa, əriñ gale me waygə nimi nê kuray-yê di me ba da: «Hwaynale! Dəbənê dodê!» Mana gə ta-lê da, gale d̄əbə dodê d̄eg, me mana həlal kajaj. ⁴⁰ Jesu waygə woni gərsê gwale duwa da: «Anê lañ yande dana mo? Anê kal dusərəng Mārī dəwê bêdê səñ mo?» ⁴¹ Cendi laña algə nañ, cor urbə sədəgə: «Gun gə ta di i wi me gale day gə nimi nê kuray-yê kaw d̄oy gwale bəwê mo?»

5

Jesu dwana duwa d̄oy dundi də acne bam
(*Matiyê* 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Ərə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa gərgə managə kuray gə bəle gə Galile dugədəw də alê ta-lê, i wama gə Gerasa-lê. ² Me managə Jesu chə dodê bərwa dalawê da, abe mən gə dundi də acne widəbəw swa managə munəni-yê hara 'yo Jesu. ³ Abe gə ta di, ciri duwa də dama i managə munəni-yê. Gun mən kaw neyem magədaw dodê bêdê. Gə sul kaw, gə neyem magədaw dodê bêdê. ⁴ Gə wala wala gə bow kaya-kaya gədawê me sul əsawê me kaw, anji agədəgə bam. Ərə gun gə d̄ang gə neyem yêw biyêw bəw dodê, ilê bêdê. ⁵ Gə changa me gə dawa me anji kədəbər munəni-yê me kura dədê, me dosbə səw jarbe gə gəlale me sojəbə ruwu me ca.

⁶ Anji yara Jesu haralê hêñ da, wada gəra piy gubərêw dodê dərêwê. ⁷⁻⁸ Mwom da, Jesu waydə dundi də acne ba da: «Dəm bam abe di səwê!» Me dundi də acne di soy marjadə daa nañ: «Əjəm, Jesu gə Mārī gaba dama mani dədəgəlê pad gorəndəw, mē ur i na sənê mo? Nê wayəm gə Mārī suməw: Gələn dərən bêdê!» ⁹ Mwom da, Jesu urdə ba da: «Gə 'ogi man mo?» Tandi wayəw: «Gə 'ogən <Gəřê>, dara nê gəřənin nañe.» ¹⁰ Me tandi mərgəw Jesu dara ba 'ywarnagə bwanagə hêñ bêdê.

† 4:31 4.31 mutardə Habda gə gə 'ogəw «mutardə» da, i habda gə nare nê Juwib d̄əlbəw managə yiga day dalawê dara hangəda gə bəra. Dərêw da, i bani bani yande, me habda səw da, jore bor ya gimdere de.

¹¹ Mana gə ta-lê di, gochêng gəmêr ilê wamalê kuṛa tuldəlê. ¹² Dundi də acne di wayəw Jesu da: «Kalnin nê hanin gochêng nê ta di sêdêgêlê.» ¹³ Jesu waygə ba hana. Əṛə cendi dəm bam abe səwê, ha bwara gochêng sêdêgêlê. Gochêng bəṛiṇ daa kuṛa tuldəlê hir, wa bor managə kuray-yê, chê nimi gəmaj gəmaj marbə bam. Gochêng di neyem i ya dubu sər de.

¹⁴ Nare woni gama gochêng di wada hara ciri də gechide-yê me də dine-yê me waygə nare gwale gə ta di, əṛə nare di wada dara yara mani nê alal di. ¹⁵ Managə cendi gəra Jesu tuləwê ib da, yêr abe gə dundi də acne widəbəw naṇ pii di dam lê dodê, dərêw biyêr dodê, hurê barge səwê, me cor laṇa algə. ¹⁶ Nare woni yara mani nê al abe me gochêng me gə dərêgə da, kəbəgə kwandagə gwale di, ¹⁷ əṛə cendi mərgəw Jesu ba hana kalnagə səṇa day di.

¹⁸ Managə Jesu nagə dam bərwa-lê dara hara dəm da, abe gə widəbə pii di amsəw ba kalnaw ba ha gandəw. ¹⁹ Me Jesu əməw hara gandəw bam me wayəw da: «Cor, ha ulay dəma-lê 'ywa wəram me waygə mani nê Aba ciri gə Māṛi al gandəm me ṇagəni dəma də anji yêr di me.» ²⁰ Mwom da, abe di cor ha waya mani nê Jesu al gandəw managə wama gə gə 'ogəw «Ciri də mwaj» dalawê, əṛə nare dam yêr kêmê duwa.

Jesu dwana duwa dfoy mwom me made me bam

(*Matiyê* 9.18-26; *Luk* 8.40-56)

²¹ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə bi gə bərwa gəra managə kuray gə bəle dugədəw də ka-lê bi da, nare naṇ dayar gandəw bi managə kuray di bəwê. ²² Mwom da, abe mən gə gə 'ogəw Jayrus, anji i geche gənê kulə gaba amsa Māṛi gənê nare nê Juwib day, swa hara. Me managə anji bo dərêw ca yêr Jesu da, anji əndər dodê dərêwê ²³ me mərgəw nəm ba da: «Hare dē! Hare dē! Durmên womêr naṇe, ilê dara mara le. Hare, mê ha bwadə əsam dədê dara kal də 'ywana labiya me də damna nəm bəra.» ²⁴ Me Jesu so ha gə abe di. Nare naṇ bow ha gandəw me dəmdəw pəgṇi mad mad managə haralê di.

²⁵ Managə nare nê gəre nê ta di dwaregêlê da, deme mən də bare ha sêdê neyem aliya mwaj dii sər kaw ilê me. ²⁶ Tandi hoy sêdê naṇ managə harba gə dogtêr sêdêgêlê, meyendə əsədə bam pad kaw, 'yo labiya bêdê. Əṛə, bare di cor ha sêdê naṇ bi. ²⁷⁻²⁸ Me managə deme di doy gwale gə gə way dara Jesu mwom da, tandi waya dusədêlê ba da: «Dee nê bəlñê i barge duwa məra kaw, nê ha 'ywa i labiya.» Yande da, deme di hara gə ṇilanga Jesu tarəwê nare dwaregêlê bəl gə Jesu barge duwa. ²⁹ Mana gə ta-lê dog, bare hara duwa di dəbə dodê me ca. Tandi kaw 'ocṇ dog dara ba də 'yo i labiya dəm. ³⁰ Me mana gə ta-lê dog da, Jesu kaw 'ocṇ dara dwana duwa də yab ba gandə yaa bam. Əṛə anji co dərêw tarəwê bi yêr gə nare di me urgə ba da: «I wi me bəl barge ni mo?» ³¹ Me woni gərsê gwale duwa cow lê diyê wayəw ba da: «Mê yêr nare di gəre naṇe, cendi dəmdêr gandəm daa pəgṇi mad mad ta me, mê ur aba bəlêm dŋang tug mo?» ³² Me Jesu kal səw 'wunbê tulbêw dara gaa baa yêr gə gun gaba bəlêw di. ³³ Əṛə deme də idə bəlêw di, laṇa aldə*, sêdê sadədə daa tag tag, dara tandi 'ocṇ mani nê yala alal gandədə di, me tandi hara əndər dodê Jesu dərêwê me wayəw gwale dəra səw daa pad. ³⁴ Me əṛə anji waydə ba da: «Chidən ni, dê kala dusi dənê yande da, dê 'yo bəlê dəm. Ha labiya, mwom diya di kaw kaliye dəm.»

* ^{5:33} ^{5:33} Managə pama gə bii gə 'woo gənê Moyis lê da, nare nê Juwib day-ê da, deme wala dəra gaba yêr bare-yê baa baa, labaa mwom gə bare hana sêdê da, deme di acne nare nê Juwib dərêgêlê (*Lebitik* 15.19-30). Bii gə 'woo way ba da: Gun gə deme də ta di bəlñê səw da, anji kaw cor gə acne me ca. I dara yande me deme neyem gaba ganda iche hara gə kwandadə bêdê managə bare ha nəm sêdê səṇ. I dara yande me managə maana də ka di lê da, deme di, algə mani nê tandi dee neyem gaba alagə bêdê ta di: Tandi hurêr nare dwaregêlê me ha bəlê nəm gə gun gə urê dəra ta di. I ya ta di me laṇa aldə nəm naṇe.

³⁵ Managə Jesu ilê wayadə deme di gwale di lê sən da, nare nê yab swa kərê nê Jayrus-lê, me cendi wayəw Jayrus ba da: «Durmê m di mare dəm. Hoy Aba gəlê nin mani di haralê pəgin bêdê.» ³⁶ Me Jesu doy gwale day di com, me anji wayəw Jayrus ba da: «Kal ala laŋa dî me kal dusəm mən dənê.»

³⁷ Me managə Jesu so dara hara kərê nê Jayrus-lê da, anji əmgə nare nê dee bwaw di hara gandəw bam, me kal i nê Piyer me Jak day gə chendəw gə Jā me mərə ha gandəw.

³⁸ Managə cendi hara yala managə ciri dənê Jayrus-lê dəm da, Jesu 'yo nare nê mən ilê nulê lê, me nê yab da ilê swaja wuyu me. ³⁹ Anji gandə ha kərê me waygə nare ba da: «I dana me anê nul naŋ yande mo? Dwe də more di mare bêdê, me tandi i i nuni.»

⁴⁰ Managə nare ba gə doy gwale gənê Jesu duwa gə ta di da, cendi aləw mêng. Mwom da, anji 'yor nare nê gərə di bam iche, me wol dwe di abadə day gə idə me woni gərsê gwale duwa nê subu di me mərə, ha gandəw. Anji gandə managə dwe di gəndədê lê.

⁴¹ Anji yə dwe di əsədə me waydə ba da: *Talita kum!* Gəndəw də biyê way ba da: *Dwe də more, nê wayi: So daa!* ⁴² Mana gə ta-lê dog, dwe di so ha daa. Dwe di, aliya dərə i mwaj dii sər. Ərə, nare pad nê ilê me yêr mani nê daŋa nê Jesu algə di da, laŋa algə naŋe, me cendi dəbə yêr kəmê duwa. ⁴³ Me Jesu kaw yêgədə sumdêgə naŋe dara cendi ba cəmnəw gun mani nê baa algə ka di daa bêdê. Me anji waygə dŋang ba: «'Yanadə dwe di mani nê wama.»

6

Nare nê Najared gəŋ Jesu gwale duwa bam
(*Matiyê* 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Targin dŋang da, Jesu swa kala ciri də Kapernom bam me hara gərə managə Najared, i ciri də tanga anji əsêr lê bəg. Woni gərsê gwale duwa kaw bwaw yala gandəw me ca. ² Me managə wala gaba bwa gwayni-yê da, anji ha managə kulə gaba amsa Mārî-yê me kal səw gəlgə nare gwale gənê Mārî duwa. Nare naŋ nê doy gwale duwa di da, gwale di 'yagə ərmê naŋ, me cendi way ba da: «I wi me gəlêw duwa mani nê ta di pad yande mo? 'Wacŋa duwa gə mani di da, i man yande mo? Anji 'ywaw i woy mo? Dwana duwa də idə ala mani nê daŋa nê ta di da, 'ywadə duwa i woy yande bəra? ³ Bəg da, anji tanga i aba pəlbê habde gaa bêdê mo? Anji i Mari gorəndədə, anji i nê Jak day gə Jose chandragə, me nê Juda day gə Simō di chandragə, me chamraw nê namde kaw ilê ganandə ka.» I dara yande di me nare nê Najared di gəŋ nəm gaba kala gə dusəre gə managə Jesu dəwê bam. ⁴ I ta di me anji waygə nəm ba da: «Gun gaba cəmê Mārî bəw da, i nare nê dŋang mərə me aləw horəmbê cendi. Me wəraw duwa gang nê dam gandəw ciri dədê mən, labaa chamraw duwa gang nê dam gandəw kərê mən kaw, aləw horəmbê bêdê bəg.» ⁵ I dara yande me Jesu bogə əsaw i nare nê woməre nê yab dədêgəlê mərə me sogə nəm daa mwom day-ê, me anji neyem gaba ala gə mani nê daŋa nê dŋang managə Najared bêdê. ⁶ Me anji ərəm naŋe dara nare gəŋ gaba kala gə dusəre gə managə dəwê bam.

Jesu kəjə paja duwa nê mwaj dii sər
(*Matiyê* 10.1,5-15; Luk 9.1-6)

Dang bi da, Jesu so ha ciri də dine nê managə Najared tulbêdê lê baa baa dara gəlêgə nare mani. ⁷ Me wala mən da, anji 'waga paja duwa nê mwaj dii sər di səwê me anji so kəjəgə sədêgə sər sər dara cendi ba hana asənagə nare berni. Anji 'yagə dwana də idə 'ywara gə dundi də acŋe bam me ca. ⁸ Anji waygə ba da: «Unê mani nê wama əsərangê bêdê, unê sag gaba hara məjəni-yê bêdê, unê gursə əsərangê bêdê. Me unê i cilang əsərangê ⁹ me hurna gəbande gədrangê. Me barge da, layna i mən mən mərə.» ¹⁰ Anji waygə dŋang bi dara mani nê cendi ba hana alnagə: «Ciri də mən də yinêng gə dwani kərê dərə-lê da, cəmnê daa hana managə ciri də dŋangê bêdê, me damna lê managə ciri də ta-lê jang bədəna gə wala gaba swa kala gə mana gə ta di

neyamna nəm ba. ¹¹ Me managə ciri də anê dəmnê lê me nare dəra urnəng bêdê me gənnê dwaya gə gwale dan bam me da, swana daa, hana pii, kalna ciri də ta di me bwabnagə nare dəra usəsə gə gədrangê bwanagə dodê. Managə anê alnagə nare di yande da, cendi ha 'wacna dara Mārī səw ba 'yoləw dədêgəlê bêdê.»

¹² Mwom da, paja nênnê Jesu duwa di bəriṅ cêgədə ha me ha wayagə nare ba kalna acna day di bam me ba hane 'ywana Mārī dəm. ¹³ Cendi 'yorgə nare dundi də acne naṅ bam me cendi bəlbəgə nare nê woməre naṅ swani sədêgəlê me sogə nəm daa mwom day-ê sən.

Gwale gənê made dənê Jā Batis duwa
(*Matiyê 14.1-12; Luk 9.7-9*)

¹⁴ Wala gə ta-lê da, Jesu suməw 'ogə naṅe managə nare bədêgəlê. Yande da, dole gə gə 'ogəw Erod Antipas kaw doy gwale gənê Jesu duwa di me. Nare nê mən da way ba: «I Jā gaba ala gə nare batem di me ba dəmê daa nare nê mare dwaregəlê anju. I dara yande di me anji i gə dwana də idə ala gə mani nê daṅa nê ta di.» ¹⁵ Nare nê yab da way ba i aba cəmê Mārī bəw gə pii gə gə 'ogəw Eli, me nare nê yab dāng da way ba i aba cəmê Mārī bəw mən gə wun ya woni cəmê Mārī bəw nê pii di de. ¹⁶ Managə Erod ba doy yande da, anji way duwa ba da: «I Jā Batis gə tanga nê saw dəw 'yêw bam ka di, me dəmê daa nare nê mare dwaregəlê anju.»

¹⁷⁻¹⁸ I sədə, Erod tanga yə Jā asəw dange. Anji giy nare yəw magədəw asəw dange-yê dara gwale gənê deme də gə 'ogədə Erodıyad, də Erod chêbədə chendəw gə Pilib-lê di. Yande da, Jā di wajəw Erod di le baa baa ba da: «Əjəm da, bii ənda gə 'woo-lê da, dee mê neyem gaba chaba gə chendəm diyamo di bêdê.» I dara yande me Erod magədə gə Jā asəw nəm dange-yê. ¹⁹ Me Erodıyad di kaw, dusədə womdə naṅe managə Jā dəwê. Tandi ələwe me ur ba də 'yêwe me ca. Me tandi 'yo bərmê gaba 'yaw di bêdê sən ²⁰ dara Erod di kaw wor yəw Jā di jaweye sən. Anji 'ocn dara Jā ba i gun gə təba Mārī dərêwê, me ba i aba kəbê Mārī bəw gə bərmê duwa me ca. I ta di me anji aləw gə mani mən tenene dāng bêdê di. Me managə Erod di ba dwayna gwale managə Jā bəwê da, anji 'ocn mani mən nê ha ala bêdê. Yande pad kaw Jā gwale duwa di 'yoləw Erod di le.

²¹ Me wala mən da, Erodıyad di 'yo bərmê gaba 'yaa gə Jā di. I wala gaba ala sii 'ywala gə yaa gənê Erod duwa-lê. Anji dərbə mani nê wama dara 'yagə nare nê anji 'wagagə di. Anji 'waga i nare nê gechide nê ciri duwa dədê, me gechide nênnê asəngar day me nare nê ladəbe nê Galile me ca. ²² Mwom da, dwe də more də i Erodıyad durmêdə gandə managə kulə gə cendi dam lê di, me tandi naṅê nare dərêgəlê. Naṅa dəra di 'yolgə nê Erod day gə nare pad nê dam ilê wama gandəw mani di le. Dara yande da, Erod so waydə dwe də more di ba da: «Wayən daa mani nê dərêy urgə, me nê ha 'yay gandagə.» ²³ Dang bi, anji sərgədə səw ba da: «Nê ha 'yay mani nê də ha urən di le, inam i dwārī ni tuldə kaw, nê ha sawa 'yaye.» ²⁴ Dwe də more di dəmê iche, me gəra waydə idə ba da: «Nê urnêw i na mo?» Idə di codə lê diyê ba da: «Urəw Jā gaba alagə nare batem di dəw.» ²⁵ Me dwe də more cwara bi kalang managə dole di səwê, me tandi wayəw ba da: «Nê ur ba mê sawnan Jā gaba ala batem di dəw asənan managə subura-lê 'yanan caga caga ka.» ²⁶ Ərə, dole di səw mar bam ledede, me anji neyem gaba əmêdə mani nê tandi urəw di bam bêdê, dara anji dee sərgədə i səw managə nare dərêgəlê. ²⁷ Mana gə ta-lê dog, anji wayəw asəngar gə mən ba hana sawnaw Jā dəw hane nəm. Mwom da, asəngar di so ha managə kulə gə dange-yê sawa Jā di dəw ²⁸ asa managə subura-lê me 'woo hara nəm 'yadə dwe də more di, dwe də more di yə dii di asəngar əsêwê me cəm 'yadə idə. ²⁹ Targin dāng da, woni gərsê gwale gənê Jā duwa di dwaya gwale di yande me cendi swa hara u kumbə dənê Jā duwa di ha nəm asa munə-lê.

Jesu 'yagə nare nê dubu jii mani nê wama
(*Matiyê 14.13-21; Luk 9.10-17; Jã 6.1-14*)

³⁰ Managə paja nê nê Jesu duwa cwara day gə biyê gaba asa berni-yê da, cendi dayar managə Jesu səwê ilê wayaw mani nê ba gə alagə me mani nê ba gə gəlêgə nare di me pad daa. ³¹ Me mana gə ka-lê da, nare nê so cendi sêdêgəlê ka kaw ilê haralê nane, me nê hara dara 'ywagə kaw gərə nane, me əmgə bərmê gaba wama gə mani bam me ca. Mwom da, ərə Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «'Yeni, hane, dê harang bam mənandə, me anê ha bwa gwayni lê hiñe me.» ³² Mwom da, cendi nagə managə bərwa dalawê, cendi mərə, me cilangəgə kuray gə bəle dara ba gə ha nəm bam hiñe məndagə. ³³ Me nare nan yêrgə hara lê me 'ocnəgə com me ca. Yande da, nare nan nê ciri-yê pad wa gə gədragə yaa Jesu day gə nê paja duwa di dərêgəlê managə cendi ilê haralê di.

³⁴ Managə Jesu ba chêê dodê bərwa-lê da, anji yêr nare nê gərə ilê mana gə ta-lê dəm. Me Jesu yêr nare di naganı day, dara cendi wun ya dəmênje nê aba gamagə ilê bêdê ta de, me anji gəlgə mani nane.

³⁵ Managə dawa ilê pagaralê dəm da, woni gərsê gwale duwa di hara tuləwê ib me wayəw ba da: «Dawa di yala pagare dəm. Mana gə ka-lê di kaw, i bam. ³⁶ Yande da, kal nare di daa dəm, kalgə gə hana managə ciri də dine-yê labaa də gechide-yê də i tulbêndə-lê ka di gə hana kəlnê mani nê wama gə wamna.» ³⁷ Me ərə Jesu di waygə ba da: «Yande da, 'yanagə nare di mani nê wama 'yeni.» Me cendi cow lê diyê bi ba da: «Me gaa nê hanin kəlê mapa i gə gursə də idə ala gə giyê wala aru sər ka di, me nê 'yagənin gə wom nəm mo?» ³⁸ Jesu waygə bi ba da: «Anê i gə mapa əndi na ilê mo? Hana, yarna.» Cendi yêr me cow wayəw lê diyê ba da: «Nê inin gə mapa jii me goche sər me ilê.»

³⁹ Yande mwom da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Waynagə nare nê pad ta di, kalgə gə sabarna dodê jiga jiga me gə damna dodê managə chemde nê bəra nê i ta di dêdêgəlê.» ⁴⁰ Mwom da, nare di sabar dam dodê sêdêgə neyem aru me gəniñ jii me. ⁴¹ Me Jesu di, lay mapa gə jii di me goche nê sər di me əsəwê me u dərêw daa me piy gə bəw lê diyê. Mwom da, anji bəlbə mapa di dodê, me 'yagə woni gərsê gwale duwa dara ba 'yanagə nare di. Anji əsgə woni gərsê gwale duwa goche nê sər lê diyê. ərə, cendi əsgə nare nê gərə di mapa di me goche di me wom. ⁴² Nare nê gərə nê pad ta di wom mapa gə ta di gə goche di êbdə, ⁴³ me mapa di me goche di me wor bəl dodê. Mapa di gə goche nê wor dodê di, gə laygə 'wonbə kərange mwaj dii sər bi. ⁴⁴ Me nare nê woni wama mapa di me goche di me dwaregəlê da, abje neyem dubu jii.

Jesu ha managə nimi dêdêgəlê
(*Matiyê 14.22-23; Jã 6.15-21*)

⁴⁵ Mana gə ta-lê dog da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa gə dwana ba nagəna managə bərwa-lê me ba cilangəna kuray gə bəle di daa, me ba hana dərêwê alê, kuray dugədəw də ta-lê də əjə ciri də Bedsada. Dawa də ta di-lê kaw, baa ha cagəda nare nê gərə nê ta di i daa dəm. ⁴⁶ Me anji cêgədə nare di daa, me kal səw ha naga hara daa kura-lê dara amsa gə Mārī.

⁴⁷ Managə mana ba urıñ dəm da, woni gərsê gwale duwa da, yalagə gə bərwa di i managə kuray don duwa-lê dên sən. Me Jesu duwa da, wara i mənaw mana gə daa wayni-yê sən. ⁴⁸ Anji yêr woni gərsê gwale duwa di 'waya gə bərwa di womgə nane dara gale di wada hara əjəgəle. Mana gə ta-lê da, gə manapər da, Jesu swa hara chêê kuray-ê di me ha gə gədaw nimi dêdêgəlê əjəgə nəm. Me managə anji ilê dara cilanga woni gərsê gwale duwa di lê da, cendi yêrəw hara gə nimi dêdêgəlê di. ⁴⁹⁻⁵⁰ Cendi pad yêrəw yande me ərəm gaa ba i dundi me ba hara tandi. Laña algə nane me cendi sojə ruru. Mwom da, Jesu di waygə daa kalang ba da: «Yinê sêdêng wayna, i əndi! Laña bêdê!» ⁵¹ Anji nagə bərwa di-lê, dam dodê managə tulêgəlê, me gale di

ƒəbə dodê. Mwom da, woni gərsê gwale duwa di, ərəmdə nanə. ⁵² I dara cendi 'ocn mani nê Jesu dee alagə pii əsê gə mapa lê di gəndêgə bêdê sən. Cendi gən 'wacna gə mani gəndêgə bam.

*Jesu so nare nê woməre daa
(Matiyê 14.34-36)*

⁵³ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cilangəgə kuray gə bəle di bam ƒəm da, cendi yala i managə wama gə Gene Jared-lê. Cendi ƒondə bərwə di gawsəni-yê. ⁵⁴ Me managə ba gə chəgədə dodê managə bərwə-lê da, nare nê wama gə ta-lê di 'ocn Jesu di com. ⁵⁵ Me ərə nare di bəriŋ wa ha managə ciri də wama gə ta-lê baa baa. Mana pad gə nare dwayna Jesu ba yala lê da, gə layəw nare nê woməre gə gəsabe day nê 'yaa hara nəm. ⁵⁶ Managə ciri də gechide-yê labaa də dine-yê labaa də bəni cwan cwan-yê də Jesu ha lê baa baa da, nare layəw nare nê woməre bow gandagə dərêwê mana gaba dayara-lê me mərgəw ba kalna nare nê woməre di ba bəlnê i barge duwa bəw mərə. Me nare pad nê bəlbəw da, cendi 'yo labiya.

7

*I mani nê woy me com gun gə acne Mārī dərêwê di mo?
(Matiyê 15.1-20)*

¹ Nare nê gə 'ogəgə Parise me nê yab ƒang woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa, cendi swa managə ciri də geche də Jursalem-mê, hara gəra dam Jesu tuləwê. ² Me cendi yêr woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê yab wom mani gə əsəragə nê acne. Əsəragə nê acne, gəndəw də biyê da i: cendi wom mani dəban wiya gə əsəragə bam ladə ya hada dənê nare nê Juwib ba də ərəm nəm de. ³ Bag da, nare nê Parise di me nare nê ƒang pad nê Juwib di me da, laŋdə i hada dənê mwagragə nê pii di le, i dara yande me cendi wi əsəragə bam ladəle do me wom gə mani sən. ⁴ Managə cendi swanay sug-lê kaw, cendi sabə sədêgə bam ya te hada day-ê de do me wom mani sən. Cendi laŋgə mani naŋ nê ƒang nê ala nê hada day-ê di le, ya wiya day gə mani woni wama mani me woni chaa mani me ta de. ⁵ I yande di me, nare nê Parise me woni gəlê bii gə 'woo di me ur gə Jesu ba da: «I dara na me woni gərsê gwale dəma di al mani nê wundêr gə hada dənê mwagərandə bêdê yande mo? Cendi wom mani gə əsəragə nê acne bəriŋ, dana mo?» ⁶ ərə Jesu cogə lê diyê ba da: «'Yeni nare nê gwale 'yol bədəngê, me dusəringə də korgiŋ i jiga nê ga! Esayi tanga jangə gwale gə Mārī wayəw dara darang pii di da, i sədə 'yang. Anji way ba da:

«Nare nê ta di alən horəmbê i gə bədêgə mərə,
me dusəringə də korgiŋ da, i jiga gandən.

⁷ Cendi gəlgə kwandagə i gwale gənê nare day mərə.

*I dara yande me hərweŋ day di
i mani nê pəgiŋ yande yag.)*»*

⁸ Jesu waygə bi ba da: «'Yeni da, anê kala bii gə 'woo gənê Mārī duwa bam, me anê dam managə hada dənê nare day-ê. ⁹ êw, anê 'yo bərmê gaba gənê gə bii gə 'woo gənê Mārī duwa bam bəriŋ dara gama gə hada dan! ¹⁰ ərmenê ladəle! Moyis way managə bii gə 'woo-lê ba da: «Algə nê abam day gə im horəmbê»†, anji way ƒang bi ba da: «Gun gə cadəbəna abêw labaa iw da, ur i 'yaa bam.»‡ ¹¹ Me 'yeni, anê gəlgə dan nare ba neyamna gaba wayagə abragə labaa idêgə ba da: «Mani nê əsənê nê dee nê 'yang dara ba nê wanangê di, nê u bən 'yaw i Mārī korban ƒəm, gəndəw də biyê i sarga.» ¹² Yande da, anê kalgə nare bərmê gaba ala dwani gə abragə bêdê me gə

* 7:7 7.7 Esayi (Esaie) 29.13 † 7:10 7.10 Kərarə gə daa (Exode) 20.12, Deteronom 5.16 ‡ 7:10 7.10 Kərarə gə daa (Exode) 21.17, Lebitik 20.9

idêgə bêdê me. ¹³ Yande bi kaw, anê yə hada dan ladə me anê meyendə gə gwale gənê Mārī duwa bam. Me anê al mani nan̄ đang nê acne nê wun yande bi.»

¹⁴ Ərə, Jesu di 'waga nare nê gəre di səwê bi me waygə ba da: «Yeni nê pad ka diya, kalna sumdêng ladə me 'wacnana gwale ni gə nê ilê wayang gandəw lê ka di gəndəw! ¹⁵ Mani mən tenene nê swa iche me gandə ha gun səwê me cow gə acne Mārī dərêwê da, ilê bêdê bəriṅ. Me i mani nê swa gun dusəw də korgiṅ-yê me i woni cwaw gə acne Mārī dərêwê cendi. [¹⁶ Kal gun gə sumdêw woni dwaya gwale inalê da, kaləw a dwayna!]]»

¹⁷ Bam mwom da, Jesu so kal nare nê gəre di đəm me ha ulay. Me woni gərsê gwale duwa cor urəw gwale gə diri gə anji dee wayaw caga ka di gəndəw. ¹⁸ Me anji waygə ba da: «Yeni kaw, anê i woni 'wacna mani gəndêgə bêdê yande me mo? Mani nê swa iche me gandə ha gun səwê da, neyem cwa gun gə ta di gə acne Mārī dərêwê bêdê. Anê 'ocn̄ yande bêdê ba? ¹⁹ Mani nê ta di gandə ha i managə gun dusəwê bêdê, me cendi gandə ha i nudêwê, me đang bi da, cendi gandə ha i bam mana gaba 'wada-lê.» Yande da, Jesu way daa ba mani mən tenene nê wama nê co gun gədəw gə acne Mārī dərêwê da, ilê bêdê. ²⁰ Me anji waygə đang bi ba da: «I mani nê swa gun dusəw də korgiṅ-yê me i woni cwaw gə acne Mārī dərêwê. ²¹ I managə gun dusəw də korgiṅ-yê me ərmê pad gə acne gə i ka di swa-lê: delme də idə kanja abje labaa namde, miini, 'yaa gə gun gə urê dəma, ²² 'ya gə gun diyamo, labaa jam tərêw, urê gə mani nan̄, dusi də acne, kojəgê də idə lama mana, ala gə mani nê al jawe, haarni, widəru, 'waga gə sii, ala gə mani dəban ərmê gə gəndêgə. ²³ Acna pad gə ta di swa i gun dusəw də korgiṅ-yê me cow nəm gun gə acne managə Mārī dərêwê di.»

*Deme də i Juwib bêdê me Jesu wadə lê
(Matiyê 15.21-28)*

²⁴ Đang da, Jesu swa daa kala mana gə pii di bam me hara yala i managə wama gə Tiir-ê. Anji gandə ha kərê managə ciri də mən-lê me ur dara nare ba 'wacnana hara duwa gə kərê di bêdê. Me nare di 'ocn̄ com dara anju ba yaalê kərê. ²⁵ Yande da, deme mən də durmêdə dundi də acne gəldə dərêdə dwaya gwale duwa me tandi swa kalang hara əndər dodê Jesu dərêwê. ²⁶ Deme də ta di i Juwib bêdê, gə yêdə i managə Siri də i managə wama gə Penisi-yê. Tandi amsə Jesu dara ba 'ywarnadə durmêdə dundi də acne bam sêdê. ²⁷ Jesu codə lê diyê gə gwale gə diri waydə ba da: «Kal dine woni ciri gə wom mapa day êbdə ladəle, dara laya gə mapa gənê dine day 'yagə grade bam da, ladə bêdê.» ²⁸ Ərə deme di wayəw ba da: «Aba ciri ni, bəg da, grade di wom i mapa gə bəlbêr dine əsəragəlê bor dodê tabəl gəndədəlê.» ²⁹ Anji waydə bi ba da: «Dara gwale diya gə ta di da, dundi də acne di gandə bam durmêy di sêdê đəm. Hale ulay diya-lê đəm!» ³⁰ Deme di so ha ulay me gəra ha 'ywa durmêdə di ilê dodê solbê-lê me, dundi də acne di kaw gandə bam sêdê đəm me ca.

Jesu so gun gə đugəre daa

³¹ Đang kaw, Jesu so daa kal wama gə Tiir bam. Anji ha gandə gə Sidō dədê me cilangê gə wama gə gə 'ogəw «Ciri də mwaj» dəwê. Me anji ha nəm əjə kuray gə bəle gə Galile-yê sən̄. ³² Mana gə ta-lê da, nare 'wow Jesu abe mən gə đugəre gə way gwale ladə bêdê hara nəm. Me nare di amsə Jesu ba da: «Asə əsəm dəwê!» ³³ Jesu wol abe di ha nəm bam hiṅe nare nê gəre di tulêgəlê. Anji hurê dunəw ka me kam managə sumdêwê, đang da bəsə lade dunəwê me bəl gə abe di dilesəw gə dunəw də lade ilê di. ³⁴ Mwom da, anji u dərêw yêr gə siyaya gə daa, me bii goche me wayəw abe di ba da: «*Epatal!*»; gəndəw də biyê ba da: «Təṅêr bam!» ³⁵ Mana gə ta-lê dog da, abe di sumdêw tiṅêr bam, dilesəw kaw awrar daa, me anji cor way gwale ladə pərang me ca. ³⁶ Mana gə ta-lê da, Jesu yêgədə nare pad nê ilê di sumdêgə ba hana cəmnêw gun daa bêdê paa paa. Me managə anji wajəgə yande kaw, cendi ha cəmêgə kwandagə

daa pii pii com, ³⁷ dara mani nê anji algə ka di da, 'yagə ərmə gə geche nane bərin. Yande da, cendi way ba da: «Mani duwa pad nê anji algə da, i nê lade nane. Anji tingə nare nê dʒugəre sumdəgə bam me, nare nê məm bədəgə daa me ca!»

8

Jesu 'yagə nare nê dubu wodə mani nê wama
(*Matiyə 15.32-39*)

¹⁻² Wala mən dʒang bi da, nare nê gəre nan dʒang dayar Jesu tuləwə. Cendi *al i wala subu gandəw* me mani day nê wama 'yən bam. Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsə gwale duwa di səwə me waygə ba da: «Dərən 'yəngənnə dara nare nê gəre nê ka di. Cendi i gandən laba wala subu pad, mani day nê wama ilə bədə. ³ Me nê kalnagə cwarna bi gə cherni yande da, cendi ha gabdara i bam bərmə-lə. Nê yab dwaregələ da, swa i hən.» ⁴ Mwom da, woni gərsə gwale duwa di cow lə diyə ba da: «Me caga da, də harang 'ywa mapa di i woy mana gə bam ka di me də harang 'yagə gə ha wama əbdə nəm di mo?» ⁵ Jesu di cor urgə ba da: «Caga da, anə i gə mapa əndi ilə mo?» Cendi wayəw ba da: «Mapa wurgəsubu ilə.»

⁶ Yande mwom da, Jesu waygə nare di: «Damna dodə, sənə dədə!» Anji lay mapa gə wurgəsubu di daa əsəwə, me aləw Mārī doche lə diyə, do me bəlbə mapa di dodə, me u mapa di 'yagə woni gərsə gwale duwa di dara ba əsənəgə nare di. Me woni gərsə gwale duwa di yə mapa Jesu əsəwə me əsgə nare nê gəre di. ⁷ Goche nê dine kaw ilə bəni, me Jesu *lay goche* di me piy bəw dədəgələ me waygə woni gərsə gwale duwa di ba da: «əsənəgə nare di goche nê ta di lə diyə me ca!» ⁸ Nare nê gəre nê ta di wom mapa gə ta di gə goche di əbdə me ərə gəndəgə wor bəl dodə bi. Woni gərsə gwale duwa di laya mapa me goche me nê wor dodə 'wənbə kərange wurgəsubu bi. ⁹ Nare nê woni wama mapa gə goche nê ta di, i nare dubu wodə. I yande do me Jesu di kalgə nare di cəgədə ha nəm ulay day-ə sən. ¹⁰ Ərə, anji day gə nê woni gərsə gwale duwa di nagagə dam bərwə-lə me hargə nəm managə wama gə Dalmanuta-lə.

Nare nê Parise ur Jesu ba alnagə mani nê daɳa
(*Matiyə 16.1-4*)

¹¹ Me nare nê gə 'ogəgə Parise hara 'yo Jesu me gagə gandəw gwale gaba gərsəw. Cendi urəw ba da: «Alnin mani nê daɳa mən nê gəl dara i Mārī me giyəm anju!» ¹² Mwom da, Jesu bo goche gə geche me anji waygə ba da: «I dara na me nare nê caga di urən mani nê daɳa mo? I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw dʒang bi: Cendi ha yara mani mən nê daɳa nê urgə di bədə.» ¹³ Me ərə Jesu so kal nare nê Parise di bam. Me anji day gə nê woni gərsə gwale duwa di hargə naga bərwə-lə bi me hargə nəm kuray dugədəw də alə ta-lə.

Gwale gənə lebər gənə nare nê Parise day
(*Matiyə 16.5-12*)

¹⁴ Me woni gərsə gwale gənə Jesu duwa nəmə laya gə mapa nan əsəragələ bam, cendi 'woo i mapa mən mərə asalə bərwə di-lə. ¹⁵ Jesu duwa da, waygə dara mani nê cendi ba alnagə: «Dwayna, asəna angal dan ladəle dara lebər gənə nare nê Parise day me gənə dole gə Erod duwa me ca!» ¹⁶ Yande da, cendi wajə bulə day-ə gaa anji ba way i dara mapa day ba ilə bədə di mo? ¹⁷ Jesu 'ocn ərmə day di com me waygə ba da: «I dana me anə wajə bulə dan-ə ba anə i gə mapa ilə bədə di mo? Anə wor 'wacɳa mani gəndəgə sən mo? Dədəng woyə bə? I dana me anə gən 'wacɳa gə mani gəndəgə bam yande mo? ¹⁸ Dərəng ilə me anə yərgə mani bədə yande mo? Sumdəng ilə me anə doy gə gwale bədə, dana mo? Dusəring gwong daa managə mani-yə bədə mo? ¹⁹ Ərmənə: Pii, managə nê bəlbə mapa gə jii me nê əsəgə nare nê dubu jii di me gəndəw wara dodə, anə laya gəndəw də wara dodə 'wanba kərange əndi na mo?»

Cendi wayəw ba: «I mwaj dii sər.»²⁰ «Me managə nê ðolba mapa gə wurgəsubu dodê me nê əsêgə nare nê dubu wodə di me gəndəw wara dodê da, anê laya gəndəw də wara dodê di 'wanba kərange əndi na mo?» Cendi way ba: «I wurgəsubu.»²¹ Anji waygə ba da: «Mani nê ta di gəndêgə di, anê 'ocŋ bêdê hurêg səŋ mo?»

Jesu so abe gə dərêw buu daa

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gər managə Bedsada mwom da, nare walaw abe mən gə dərêw buu hara nəm, me cendi amsəw dara anji ba ðəlnêw gə əsêw. ²³ Mwom da, Jesu yə abe gə dərêw buu di əsêw, woləw ha nəm ciri gogər dərə-lê, me anji ðəsəw lade managə dərêwê me bo əsaw dəwê me urəw ba da: «Gaa mê yêr mani mo?» ²⁴ Me abe gə dərêw buu di tiŋ dərêw daa me way ba da: «Nê yêr i nare; nê yêrgə wun ya habde de, me ilê harbalê.» ²⁵ Jesu di cor bo əsaw abe gə dərêw buu di dərêwê đang bi, me managə abe di tiŋ dərêw bam đang bi da, anji 'yo labiya me yêr mana ladə pərang me ca! ²⁶ Me Jesu wayəw ba da: «Cor ha ulay dəma-lê đəm, me u bərmê gə ciri də Bedsada di dədê bêdê!»

Jesu i Dole gə Mārī biyêw gə Kris di

(*Matiyê* 16.13-20; *Luk* 9.18-21)

²⁷ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa di sogə gandəgə dara hara managə ciri də dine nê i ciri də gə 'ogədə «Sesare dənê Pilib» tulbêdêlê. Me managə bərmê-lê da, anji so ur woni gərsê gwale duwa ba da: «Caga da, nare di way ba nê i wi ðag mo?» ²⁸ Me woni gərsê gwale duwa di wayəw ba da: «Nare nê mən da, way ba mê i Jā gaba alagə nare batem; nê yab da, way day ba mê i aba cəmê Mārī bəw gə Eli, nê yab đang bi da way day ba mê i woni cəmê Mārī bəw nê pii di gun day gə đang.» ²⁹ Anji urgə đang bi ba da: «Me 'yeni dan da, anê way ba nê i wi ðag di mo?» Ərə Piyer wayəw ba da: «Əjəm da, mê i Dole gə Mārī biyêw gə Kris di.» ³⁰ Mwom da, Jesu yêgədə woni gərsê gwale duwa sumdêgə dara cendi ba cəmnêw gun mən gwale gə ta di daa bêdê.

Jesu day gə nê woni pama tarəw da, ha gəlê i dəriŋ

(*Matiyê* 16.21-28; *Luk* 9.22-27)

³¹ Đang bi da, Jesu so waygə woni gərsê gwale duwa di daa pərang ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha gəlê dəriŋ naŋe. Gechide nê nê nare nê Juwib day me gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me ha urê nê bêdê, cendi ha 'yan bam, me wala gə subu-lê* da, nê ha dəmê daa nare nê mare dwaregəlê.» ³² Managə anji waygə daa yandə pərang mwom da, Piyer woləw ha nəm bam tulin-yê hiŋe me ha swagədaw nəm. ³³ Me Jesu cwa dərêw yêr woni gərsê gwale duwa di me sogədəw Piyer ba da: «Ha bam ched tulənê, Sidan ga, ərmê dəma da, wundêr gə ərmê gənê Mārī duwa bêdê, me wundêr i gə ərmê gənê nare day.»

³⁴ Ərə Jesu 'ogə nare nê gəre day gə nê woni gərsê gwale duwa səwê me waygə ba da: «Gun gə urnê baa pamna tarən da, a ərmənê dəw duwa-lê gang bêdê, me unê habda duwa gə dagəla dəwê me pamnan nəm.† ³⁵ Gun gə urnê bəlê gə səw daa səna dədê ka da, anji gəŋ bəlê gaba dama gə dərêw bəriŋ di bam. Me gun gə gənnê bəlê duwa gə səw səna dədê ka bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, anji ha 'ywa bəlê gaba dama gə dərêw bəriŋ di le. ³⁶ Gun da, dee 'ywana mani nê səna dədê ka pad le, me 'ywana bəlê gaba dama gə dərêw bəriŋ bêdê da, ladni duwa ilê woy mo? ³⁷ Labaa, gun ha 'yaw Mārī i na dara kəlê gə bəlê duwa gaba dama gə dərêw bəriŋ di

* 8:31 8.31wala gə subu-lêNare nê Juwib asə wala da, asə i dawa. Dawa də mani alalna lê da, cendi asə i wala mən đəm. I ta di me Jesu mar gə bandradi me dəm daa munê-lê gə dəmas gə jomni da, cendi asə ba i wala subu đəm. † 8:34 8.34 unê habda duwa gə dagəla dəwê me pamnan nəm: Gəndəw də biyê way ba da: Gun gə ta di, kal a ina ib dara urê gə gəlê gə dəriŋ me made me ca.

mo? ³⁸ Nare nê caga ka i nê acne, me nê woni cwaw Mārī taragə me. Gun gə woy woy gə alna jawe dara daran əndi me dara gwale ni me managə nare nê ta di dərêgəlê da, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, sanga nê ha alaw jawe yande di me wala gə nê cwarne gə 'ywigəda gənê Aban me gə Paja duwa nê daa me ca.»

9

¹ Me anji waygə gwale gə d'ang ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Nare nê yab nê ilê d'arəngê caga ka di, cendi ha yara Mārī lama duwa gə dwārī gə dwana di gə dərêgə do me cendi ha mara sən.»

Jesu səw kəlangar bam

(*Matiyê* 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Wala kubi tarəwê da, Jesu wol Piyer me Jak me Jā me mərə, ha gandagə bam tulın-yê hine, managə kuṛa də hoy dədê bam hên gə nare. Managə cendi i məndagə kuṛa dədê mwom da, Jesu səw kəlangar bam wun jiga managə dərêgəlê. ³ Barge duwa da cor 'yogədə 'ywigəda gə al laṇa naṇe me wusə kəng. Wusənani gə ta di, gun mən kaw neyem alaw sənə dədê ka bêdê. ⁴ Me jısgə yande da, woni gərsê gwale duwa nê subu di yêr woni cəmê Mārī bəw nê pii nê Eli day gə Moyis kaw ilê waya gwale-yê gə Jesu me.

⁵ Mwom da, Piyer wayəw Jesu ba da: «Aba gəlênin mani, dê damang ka di da, ladə naṇe. Yande da, kalnin nê d'angərangnin kundi subu mana gə ka-lê di, mən ina dəma, me mən ina Moyis duwa, me mən d'ang bi da ina Eli duwa me.» ⁶ Me gwale gə Piyer wayəw ta di da, anji way i gwale gə bərmê duwa bêdê, dara anji day gə kwandaw di, laṇa cor algə le. ⁷ Ərə cendi yêr siyaya mugə daa kədab, me doy gwale nəm siyaya di dalawê way ba da: «Anju gə ta di, i gorəndən, dusən urəw naṇe. Dwayna gwale bəwê!» ⁸ Mana gə ta-lê dog, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di, yêrbə tulbêgə, me cendi yêr gun mən gə d'ang ilê bêdê, me i Jesu di mən ilê gandagə.

⁹ Managə cendi ilê chêê nəm dodê kuṛa-lê di da, Jesu waygə woni gərsê gwale duwa cendi ba cəmnêw gun mani nê cendi ba yaragə gə dərêgə ka di gwale day daa bêdê paa paa, bəraa kal anju gə Gun gorəndəw di ba dəmnê nəm daa nare nê mare d'arəgəlê ba. ¹⁰ Cendi gam gwale gə anji waygə di dusərêgəlê, me urbə i sədêgə dara gwale gə «swa gə daa managə nare nê mare d'arəgəlê» di da, way ba i man mo?

¹¹ D'ang da, cendi ur Jesu ba da: «Woni gəlê bii gə 'woo way ba Eli ba haralê ba do me Dole gə Mārī biyêw di hara sən* di da, i dara na b'ag di mo?» ¹² Mwom da, Jesu waygə lê ba da: «I sədə, Eli di haralê ba, dara d'angəra gə mani pad gə bərmê day. Yande da, i man man me gə jangə Magtubu dənê Mārī-yê way ba Gun gorəndəw di baa ha gəlê dərın naṇe, me ba gə ha gənêw bam me mo? ¹³ B'ag da, nê wayang: Eli di da, anji gəra d'əm, me nare aləw mani pad nê dərêgə ur. I ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê pii dara daraw di, yala alal nəm.»

Jesu 'yor dundi də acne bam dwe səwê

(*Matiyê* 17.14-20; Luk 9.37-43)

¹⁴ Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa nê subu di cwaragə yala managə woni gərsê gwale duwa nê yab nê wor dodê di sədêgəlê ib da, cendi yêr nare nê gəre naṇ ilê gandagə liwgə daa, me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa kaw ilê gaga gwale-yê gandagə. ¹⁵ Managə nare di ba gə yêr Jesu hara yala mwom da, sədêgə 'yolgə, cendi wa kalang saw Jesu dərêw daa dara alaw gə labiya. ¹⁶ Jesu di urgə ba da: «Anê gagə gwale gə woni gərsê gwale ni da, i gwale na mo?» ¹⁷ Mwom da, gun mən nare d'arəgəlê cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, nê walam gorəndən gə dundi də acne əməw waya gə gwale bam yala nəm lê. ¹⁸ Mana gə woy-yê woy-yê kaw, dundi

* 9:11 9.11 Malachi 3.23.

də ta di swanaw daa, əndəw i dodê, bəw sugədəle me yidəbê sandaw me səw kaw mar bam woy pəgin kagaga me. Dee nê amsə woni gərsê gwale dəma dara ba 'ywarnaw dundi də acne də ta di bam kaw, cendi neyem 'ywaraw gandədə bêdê.»¹⁹ Mwom da, Jesu waygə ba da: «'Yeni nare nê caga woni kala dusərêng dənê bêdê nê ga! Nê ha dama ganang ala wala əndi na do me anê ha kala dusərêng dənê sən mo? Dusi dan də kala bêdê di, nê ha 'wodə dən bam bəraa mindi na mo? Walnan dwe di hane nəm!»²⁰ Cendi walaw dwe di hara nəm, me managə dundi də acne di ba də bo dərêdə ca yêr Jesu da, tandi u dwe di gə dwana əndəw dodê, dwe di habdə dodê sənə dədə, me bəw kaw sugədə me ca.²¹ Mwom da, Jesu ur dwe di abêw ba da: «Mani nê ta di aləw i mindi na mo?» Dwe di abêw cow lê diyê ba da: «Mani di aləw i bəg managə anji wor nəm gə dənani duwa ba.²² Dundi də ta di bugədəw managə duwa-lê me nimi-yê me ilê dara 'yaw nəm ta di. Me dee mê neyamna gaba alaw maniye da, yêr naganini nin me waninê!»²³ Jesu wayəw ba da: «Dana me mê way ba <dee nê neyamna> ba mo? Gun gə kalna dusəw dənê da, nê neyem alaw mani pad le.»²⁴ Mana gə ta-lê dog da, dwe di abêw so soy marjaw daa na way ba da: «Nê kal dusən dəmê! Me wannê, dusi ni də kala di i bani sən.»

²⁵ Managə Jesu ilê waya gwale-yê gə dwe di abêw da, nare ilê haralê dajara na na. Managə Jesu yêrgə yande da, anji əriñ dundi də acne waydə ba da: «Dundi də idə əmêw dwe waya gə gwale bam me dwaya gə gwale bam me, i əndi me nê wayi: Dəm bam dwe di səwê, me cwaray dəwê d'ang bi bêdê d'əm!»²⁶ Mwom da, dundi so soy daa na, nongərə dwe di əndəw dodê gə dwana, do me tandi dəm bam dwe di səwê, kal dwe di wun gun gə mare. Nare na way dwe di ba mare.²⁷ Me Jesu yə dwe di daa gə əsêw dara ba swana daa, me anji so d'əbə daa.

²⁸ Mwom da, Jesu so ha kərê. Me managə woni gərsê gwale duwa ilê gandəw kərê məndagə da, cendi urəw: «I dana me nenin da, nê neyamanin 'ywara dundi də ta di bam bêdê mo?»²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «I gə amsa gə Mārī mərə me ba mê ha 'ywara gə dundi də ya ta de di bam gun səwê.»

Jesu way bi ba gə ha 'yaw me baa ha dəmê daa munə-lê
(Matiyê 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa sogə daa kal mana gə ka di bam, me cendi ha jêê gə wama gə Galile dəwê. Me Jesu da, ur dee gun mən kaw ba 'wacnana bêdê,³¹ dara anji ilê gəlêgə i woni gərsê gwale duwa mani. Anji waygə ba da: «Əndi gə Gun gorəndəw di da, gə ha 'yan nare nê gəsgədə əsəragəlê. Cendi ha 'yan bam. Me managə cendi dara 'yan bam da, wala gə subu-lê† da, nê ha dəmê daa nare nê mare d'aragəlê.»³² Woni gərsê gwale duwa di 'ocn gwale gə ta di gəndəw bêdê, me cendi lañ urêw bam.

I wi me i geche mo?

(Matiyê 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa yalagə ciri də Kapernom-mê d'əm. Me managə cendi i kərê da, Jesu urgə ba da: «Dee anê gagə gwale bərmê-lê da, i gwale na mo?»³⁴ Me cendi asəw gwale lê diyê bêdê. Bag da, managə bərmê-lê di, cendi dee gaga dara 'wacna i wi me d'aragəlê da ba i geche mo.³⁵ Ərə Jesu kal səw dam dodê 'waga woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di səwê ib me waygə ba da: «Gun gə urnê ba gədənê geche da, kal a cwana səw gun gə i kwandaw nê pad ka di taragəlê, me aba kəjêgə me ca.»³⁶ Ərə Jesu di wala dwe gə 'yêng chəw d'aragəlê, ərə anji yəw səwê me waygə woni gərsê gwale duwa ba da:³⁷ «Gun gə yinê gun gə wun ya dwe

† 9:31 9.31 wala gə subu-lêYarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31magtubu gəndədə də dodê-lê.

gə ka di de gə dwani dara daran əndi da, anji yən i əndi. Me gun gə yinên gə dwani yande da, anji yən i əndi mərə bəddê, me yə i aba giyên di.»

Aba əlêndə bəddê da, i gun ənda

(Luk 9.49-50)

³⁸ Jā wayəw Jesu ba da: «Aba gəlênin mani, dee nê yaranin gun mən 'ywara dundi də acne bam nare sêdêgêlê gə suməm, me nê urênin dee ba nê əmêwnin i ala bam, dara anji i ganandə mən bəddê.» ³⁹ Me Jesu wayəw ba da: «əmnêw ala bam bəddê. Dara gun gəalna mani nê danə gə sumən da, anji i gun gə ha waya gwale ni gə acne kalang bəddê. ⁴⁰ Gun gə əlnêndə bəddê da, anji i gun ənda. ⁴¹ I sêdê. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Gun gə 'yanang nimi nê chaa dara anê ba i nare nêndê Kris duwa da, inam i mani-yê bani yande hiñe mərə kaw, anji ha 'ywa gwayni duwa le.»

Gənê gə bərmê gaba ala acna bam

(Matiyê 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² «Gun gə lamna i dwe mən gaba kala dusəw dənê kwandaw dwaregêlê alnaw acna-lê da, gun gə ta di, gə manaw kuṛa də jore də nuu naṅ kunêwê me gə unêw alnaw managə nimi nê kuray gə geche-yê kaw, wome bəddê sən. ⁴³ Inê i əsəm gə mən me lamnam alnam acna-lê anju da, saw aləw bam! Hara gə mana gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ-yê gə əsəm mən da, ladə naṅ d'oy kala gə əsam lê ca me mê ha nəm duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ-yê di. [⁴⁴ Mana gə ta-lê da, dan də idə mara bəddê bəriṅ də idə wama nare kumbə day ilê, me duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ ilê me ca.] ⁴⁵ Inê i dægəlam də mən me lamnam alnam acna-lê tandi da, sawdê asêdê bam! Hara gə mana gə bəlê gaba dama gə dərêw bəriṅ yê gə dægəlam mən da, ladə naṅ d'oy kala gə gədam lê ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ-yê di. [⁴⁶ Mana gə ta-lê da, dan də idə mara bəddê bəriṅ də idə wama nare kumbə day ilê, me duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ ilê me ca.] ⁴⁷ Inê i dudəm mən me lamnam alnam acna-lê tandi da, bidə aldə bam! Hara gə ciri dənê Mārîyê gə dudəm mən da, ladə naṅ d'oy kala gə dərêw lê ca me gə ha asam nəm duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ yê di. ⁴⁸ Mana gə ta-lê da, dan də idə mara bəddê bəriṅ də idə wama nare kumbə day ilê, me duwa də 'ywa dərə budê bam bəddê bəriṅ ilê me ca.

⁴⁹ «Duwa ul biri marəw duwa bam gədəw gə lade. Wala kaw, gə bow wama-lê dara ba 'ywalna nəm. Yande da, Mārî asəw gun gə woy woy kaw wamani dara ba d'angəṛənaw gədənêw gun gə lade me ca. ⁵⁰ Wala da, i mani nê lade nañe. Me managə wala di hərənga duwa meyendarna bam da, mê ha ala i man dara cwaw gə hərənga duwa gə ta di bi mo? Kal anê wun i ya wala gə 'yole de managə nare dwaregêlê, me yinê sêdêng gə dwani me ca.»

10

Gêlê gənê Jesu dara abe day gə deme agəda day gə bam

(Matiyê 19.1-12)

¹ Mwom da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa di swa daa managə Kapernom dara hara managə wama gə Jude-yê me kuray gə Jurde dugədəw də alê ta-lê me ca. Mwom da, nare naṅ gəra dayar gandəw d'ang bi me, anji gəlgə gwale gənê Mārî duwa, ya ba al nəm pii pii de. ² Mana gə ta-lê da, nare nê gə 'ogəgə Parise hara Jesu səwê ib me urəw nəm gə gwale gaba gərsêw ba da: «Bərmê ənda gənê Mārî-yê da, abe neyem agəda gə diyamo bam mo?» ³ Əṛə Jesu di kal səw urgə ba da: «Managə bii gə 'woo-lê da, Moyis wayang ba man mo?» ⁴ Cendi cow lê diyê ba da: «Anji kalnin bərmê ba abe gə urnê 'ywara gə diyamo bam bəriṅ da, kal anju ba jangənədə magtubu də idə

'ywaradə 'ywanadə əsədəlê me, anju ba agədəna gandədə səñ.»* ⁵ Ərə Jesu waygə ba da: «I dara dədəng wayni dərə me Moyis kalang anê al nəm yande ta di. ⁶ Me managə Mārī dii gə mani pad gəndəgə da, anji asə i abe me deme me.† ⁷ I dara yande me abe ha swa kala abêw day gə iw bam, ha hamara nəm gə diyamo me, ⁸ cendi gədə ya gun mən tenene de.‡ Yande da, cendi i nare sər bêdê me cor i gun mən tenene dəm. ⁹ Yande da, kal gun agədəna mani nê Mārī daygə daa mən di bam bêdê.»

¹⁰ Targın da, managə Jesu igə kərə gə nê woni gərsê gwale duwa da, cendi urəw d'ang bi dara gwale gaba agədə gə deme bam di. ¹¹ Jesu waygə ba da: «Gun gə ana gə diyamo bam me unê də d'ang da, anji al i acna gə diyamo də pii di. I ya anji ba i i gə jaw diyamo de. ¹² Deme kaw, də swana gəñnê tərêdê bam me unê abe gə d'ang da, tandi al i acna gə tərêdê gə pii di. I ya tandi ba i i gə kondədə tərêdê de me ca.»

Jesu biygə dine busə dədəgəlê

(*Matiyê* 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Dang da, narje hara gə dine nê 'yêng 'yaw Jesu dara anju ba bəlbənê dədəgə me ba biynêgə gə busə. Me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di sogədəgə nare di lê. ¹⁴ Managə Jesu baa yêr yande da, dusəw naw me waygə ba da: «Kalna dine di gə hane 'ywanan, əmnêgə bam bêdê. Dara i nare nê wun ya cendi de me Mārī lam dwārī duwa dədəgəlê. ¹⁵ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Gun gə kalna Mārī lamna dwārī duwa dəwê ya dwe gə 'yêng de bêdê da, anji ha ganda hara lew də dwārī dənê Mārī-yê di bêdê.» ¹⁶ Mwom da, Jesu laygə dine nê 'yêng di yibəgə daa jorgəwê me bogə əsaw dədəgəlê me bigə gə busə.

Jesu day gə aba 'ywa mani

(*Matiyê* 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Managə Jesu əndər bərmê-lê dara hara mwom da, abe mən wada gə gidi gəra piy gubərêw dodê dərêwê me urəw ba da: «Aba gəlênin mani gə lade, nê ha ala i man man me nê ha 'ywa nəm gə bəlê gaba dama gə dərêw bərin di mo?» ¹⁸ Jesu wayəw da: «Dana me mê 'ogən ba nê i gun gə lade mo? Gun gə lade da, i Mārī mən tenene. ¹⁹ Mê 'ocn mani nê bii gə 'woo gənê Mārī duwa waygə di com: *Ba mê* ha 'yaa gun gə urê dəma bêdê, ba mê ha 'ya gə jam gun diyamo bêdê. Ba mê ha miyê gun mani duwa bêdê. Ba mê ha sawaw gun gwale gə acne dəwê bêdê. Ba mê ha alaw gun mani nê acne bêdê. Ba mê ha alagə nê abam day gə im horəmbê me ca.§» ²⁰ Abe di wayəw da: «Aba gəlênin mani, mani nê ta di da, nê algə managə dənani ni-yê ba.» ²¹ Jesu yêrəw bəraa, me dusəw urəw naqe, me wayəw ba da: «Mani nê mən da, mê wor alagə səñ. Ha ulay dəma-lê me kəl mani dəma nê 'ywa nê kərə dəma-lê bam pad me əsə gursə day 'yagə nare nê bugər. Yande me, mê ha 'ywa mani nê 'ywa daa Mārī səwê. Ərə hare pam tarən.» ²² Ərə Jesu gwale duwa gə ta di 'yoləw bêdê bərin me səw mar bam ledede me əndər ya, dara anji, mani duwa nê 'ywa di 'yarbar naqe.

²³ Jesu yêrbə woni gərsê gwale duwa nê tulbəwê di me waygə ba da: «Woni 'ywa mani da, ganda day gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naqe.» ²⁴ Woni gərsê gwale duwa di, dusərêgə nagə dara gwale gə anji waygə gandəw di. Me Jesu waygə d'ang bi: «Dəndan, ganda gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naqe. ²⁵ Jambal dəmnê libara gubə duwa-lê kaw, wom bêdê səñ. Me gun gaba 'ywa mani da, ganda duwa gə managə lew də Mārī lam dwārī-yê da, wom naq d'oy bam.» ²⁶ Gwale gə ta di 'yagə woni gərsê gwale gənê Jesu di ərmê naqe bi me, wəjə gwale bulê day-ê ba da: «Me inam i yande da, i wi me ha neyama 'ywa bəlê di mo?» ²⁷ Jesu yêrbəgə me

* 10:4 10.4 Deteronom 24.1. † 10:6 10.6 Diyê gə mani gəndəgə (Genèse) 1.27. ‡ 10:8 10.8 Diyê gə mani gəndəgə (Genèse) 2.24. § 10:19 10.19 Kərara gə daa (Exode) 20.12-16.

waygə da: «Nare da, wom dfoy dödêgə le, me Mārī da, wom gandəw bêdê. Mani mən nê dfoy Mārī dəw da, ilê bêdê.»

²⁸ Mwom da, Piyer wayəw da: «Me nenin da, nê kalanin mani pad bam taraninê, me nê ilênin pama tarəmê da, *nin da, ha 'ya i man mo?*» ²⁹ Jesu wayəw ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Gun gə kalna ciri duwa me, chamraw nê abje me nê namde me, iw me abêw me dəndaw labaa dage duwa bam daran əndi me dara Nō də lade di me da, ³⁰ gə ha bwaw gun gə ta di mani nê pad ta di lê diyê dii aru caga dama duwa gə sənə dödê ka: nê ciri, nê chamraw nê abje me nê namde me, nê igrəw me, nê dine, nê dage me ca. Gun gə ta di, ha gəlê i dərīn me ca. Me d'ən sanga da*, anji ha 'ywa i bəlê gaba dama gə dərêw bərīn. ³¹ Nare nañ nê caga i nê pii cendi da, ha cwara 'ya i nê targīn d'waragəlê, me nare nañ nê caga i targīn da, ha cwara 'ya i nê pii d'waragəlê me ca.»

Jesu way gwale gaba dii subu-lê ba gə ha 'yaw me baa ha dəmê daa nare nê mare d'waragəlê

(*Matiyê* 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Cendi ilê bərmê-lê dara hara Jursalem. I Jesu me ha dərêgəlê. Woni gərsê gwale duwa di ərəmdə gwale nañ me, woni pama taragə da, laña algə le. D'ang da, Jesu wol woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di məndagə me ilê wayagə gwale-yê dara mani nê mərə ba ha 'yaw di. ³³ Waygə da: «Dwayna, dê ilê nagang harang i Jursalem. Managə ciri də ta-lê di me əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me əsəragəlê. Cendi ha bwan gwale dənê kal ba gə 'yên nəm, me gəra ha 'yagə nare nê i Juwib bêdê əsəragəlê. ³⁴ Cendi ha alan mêng, ha bəsəbən lade sənê, ha gwaban gə bəraw me ha 'yane. Me wala gə subu-lê† da, nê ha dəmê daa munə-lê.»

Jak day gə Jā ur Jesu mani

(*Matiyê* 20.20-28)

³⁵ Targīn d'ang da, nê Jak day gə Jā nê i Jebede dəndaw hara Jesu tuləwê ib me wayəw ba da: «Aba gəlênin mani, mani nê nê ilênin urêmə ta di da, nê urnin ba mê alnanin gandagə le.» ³⁶ Anji urgə ba da: «Anê ur ba nê alnang i na mo?» ³⁷ Mwom da, cendi wayəw ba da: «Dawa də mê dara dama mana dəma gə 'yogəde-yê da, kalnin nê damnin gun mən əsəm gə abe-yê, me gun mən əsəm gə jele-yê me ca.» ³⁸ Me Jesu waygə da: «Mani nê anê amsəgə ta di da, anê 'ocnəgə bêdê. Gaa anê ha neyama chaa wamani gə nê ha chaw di mənang mo? Labaa gaa anê ha neyama urê gəlê gə dərīn gə nê ha gəlêw di mənang mo?»‡ ³⁹ Cendi cow lê ba da: «Nê hanin neyama le.» Mwom da, Jesu di waygə ba da: «Əw, anê ha chaa wamani gə nê ha chaw di le, me anê ha gəlê dərīn gə nê ha gəlêw di le 'yang. ⁴⁰ Me dara mana dan gaba dama, gun mən əsən gə abe-yê me gə mən əsən gə jele-yê me da, nê neyem ərmêng gandəw əndi bêdê. Mana gə ta di igə i nare nê Mārī d'angərgə gandəw di day.»

⁴¹ Managə woni gərsê gwale duwa nê wor mwaj di ba gə doy gwale gə ta di da, dusərêgə nagə nê Jak day gə Jā di dödêgəlê. ⁴² Mwom da, Jesu 'ogəgə səwê pad day-ê me waygə ba da: «Anê 'ocn com dara nare nê gə ərməgə ba gə i d'olgə nê nê nare nê gəndəgə jiga jiga pad day-ê da, cendi bəl kwandagə ya ba gə i woni ciri day

* ^{10:30} ^{10:30} d'ən sanga Ur ba gə way wala gə Mārī ha cwa daa me sənə me dərway. † ^{10:34} ^{10:34} wala gə subu-lê: Yarna gwale gə ta di gəndəw də gə biy managə Markə 8.31 magtubu gəndədə də dödê-lê. ‡ ^{10:38} ^{10:38} Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangə mana gə ka-lê ba da: «Gaa anê ha neyama chaa mani nê kob d'warə-lê nê nê ha chagə əndi di mənang mo? Labaa gaa anê ha neyama ala batem də nê ha aladə əndi di mənang mo?» Mani nê kob d'warə-lê me batem me da, Jesu way ərəm i gə wamani gə ha 'yww di.

de. Me nare nê ladəbe kaw gəlgə kwandagə nê nare dərêgə me ca. ⁴³ Me managə bulê dan-ê ka da, ha alala i yande bêdê. Gun gə urnê ba ina geche dan da, kal a ina aba kəjêgə kwandaw. ⁴⁴ Me gun gə urnê ba ina gə pii bulê dan-ê anju da, kal a cwarna kwaya gənê kwandaw day pad. ⁴⁵ Yarna, əndi gə Gun gorəndəw di kaw, nê hara i dara kəjê gə nare bêdê, me nê hara i dara gədê aba kəjê gənê nare day me 'woo sən 'yadə made dara kədê gə nare naŋ daa me ca.»

Jesu tiŋəw Bartime gə boy dərêw bam
(*Matiyê* 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa gəragə managə ciri də Jeriko-lê, me managə cendi gandə bam ciri də ta di-lê dara hara pii da, nare naŋ ha gandagə dara bwagə. Abe gə boy mən gə gə 'ogəw Bartime, gə i Time gorəndəw, dam lê bərmê dugədəwê amsalê. ⁴⁷ Managə anji doy dara ba i Jesu gə Najared me ba yala anju da, anji so soy marjaw daa naŋ ba da: «Jesu gənê dole gə Dabid mwaw, yêr ŋagəni ni dē!» ⁴⁸ Mwom da, nare naŋ sogədəw dara anji ba dēchəna bəw daa. Me anji sojə marjaw daa naŋ doy gə pii bam bi: «Dole gə Dabid mwaw, yêr ŋagəni ni dē!» ⁴⁹ Mwom da, Jesu di dēbə dodê me waygə nare ba da: «'Wagənan abe gə ta di!» Nare di 'waga abe gə boy di me wayəw ba da: «Yə səm woy! So daa, anji 'ogəme.» ⁵⁰ Managə anji ba doy yande da, kal barge duwa gə geche dodê me so daa pəlam ha əjə gə Jesu. ⁵¹ Me Jesu di wayəw da: «Mê ur ba nê alnam i na mo?» Abe gə boy di cow lê diyê ba da: «Aba gəlênin mani, tiŋən dərêŋ bam. Kal nê yêr mana ya ni gə pii de.» ⁵² Jesu wayəw da: «Mê kala dusəm dənê da, mê 'yo bəlê, me hale maa dəm.» Mana gə ta-lê dog da, abe gə boy di yêr mana ya duwa gə pii de me kal səw ha gə Jesu.

11

Jesu yala managə Jursalem
(*Matiyê* 21.1-11; Luk 19.28-40; Jă 12.12-19)

¹ Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa chidə yala ib gə ciri də dine də Bedpage me Betani me də i ib gə ciri də geche də Jursalem di. Cendi hargə əjə kura də Olibeyê. Mwom da, Jesu giy woni gərsê gwale duwa sər pii dərêwê, ² me waygə da: «Hana managə ciri də 'ya dərêngê ta di! Anê dara ganda lê da, anê ha 'ywa kura gə dwe gə maw gə sade dēbə lê, dii mən kaw gun wor ajilaw sən. Awrənaŋ daa, hane nəm 'yanan. ³ Me gun urnêng, anê ba anê al yande dana mo da, waynaŋ da: «I Aba ciri nin me ur anju. Anji ha cwang gandəwe kalang me ca.»»

⁴ Woni gərsê gwale duwa nê sər di hargə me gəra ha 'ywa kura gə dwe di gə maw dēbə lê iche ciri bədê bərmê-lê, me cendi awrəw daa. ⁵ Narje yab nê ilê ta di urgə da: «Anê al i na yande mo? Dara na me anê awr kura di mo?» ⁶ Ərə cendi cogə gwale gə Jesu wayagə gandəw di mwom da, gə kalgə ha.

⁷ Woni gərsê gwale gənê Jesu di hara gə kura gə dwe di 'yaw. Cendi darbəw barge day tarəwê me Jesu ajil dam lê diyê. ⁸ Nare naŋ da darbə barge day dodê bərmê dalawê, me nê mən da, basə day baje baje nê bəra nê cendi sabagə bam ta di me. ⁹ Nare woni hara pii Jesu dərêwê me woni pama tarəw me da sojə day ruŋu ba da:

«Sumi gə 'waga i Mărî duwa!

Kal Aba ciri gə Mărî biynêw anju gə hara gə suməw di

busə dəwê, biynêw busə dəwê!*

¹⁰ Kal Mărî biynê busə dwărî də hara di dədê,
i dwărî dənê mwagrandə gə Dabid duwa.

Sumi gə 'waga i Mărî gə dam daa duwa.»

* 11:9 11.9 Diri (Psaume) 118.25-26

¹¹ Ərə Jesu yala managə Jursalem me gandə ha kulə gaba bwasa Mārī-yê. Anji yêrbə tulbêw tulbêw bam pad mwom da, anji ha dara hara Betani gə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di dara dawa 'yêne dəm.

Jesu sərgə dwaga
(Matiyê 21.18-19)

¹² Sanga dərə da, cendi so kal Betani bam da, Jesu cherni aləw, ¹³ me anji yêr dwaga alê hêñ bajadə kubə ladə me da, ya yara gaa yaa dərə ba ilê mo. Managə ba gəra dwaga di gəndədəlê ib da, yêr i bajadə mərə dara i wala gənê dwaga dərə gaba yaa bêdê sən. ¹⁴ Mwom da, Jesu sərgə dwaga di ba da: «Caga ka da, də ha neyama yaa bêdê bəriñ dəm. Guni mən kaw ha 'ywa yaa diya wama bêdê dəm!» Me woni gərsê gwale duwa di doy gwale gə ta di.

Jesu 'yor woni ala kenge managə kulə gaba bwasa Mārī-yê di bam
(Matiyê 21.12-17; Luk 19.45-48; Jā 2.13-22)

¹⁵ Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwara yala Jursalem bi dəm. Jesu gandə ha kərê ciri dwaṛə də kulə gaba bwasa Mārī ilê di. Mana gə ta-lê di, anji yêr nare woni kəlê mani bam me woni kəlê me ilê, me anji so ilê 'ywaragəlê. Anji togədəgə woni kəlanga gursə tabəl day bam me lesərəgə woni kəlê kogəl bam gagege day bam me ca. ¹⁶ Me anji kal gun mən kaw u mani di cilangə nəm bêdê. ¹⁷ Ərə anji ilê gəlêgə nare mani-yê me waygə ba da: «Bag da, Mārī way gwale gə ta di managə Magtubu duwa lê ga bêdê mo? Anji way da: «Gə ha 'waga kulə ni di ba i kulə gaba amsa Mārī gənê nare nê gəndəgə jiga jiga pad day.»† Me 'yeni dan da, anê cow dan mana gaba budê gənê miidi day‡.»

¹⁸ Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me doy gwale gə ta di me kanjə bərmê ba gə ha ala i man dara 'yaa gə Jesu mo? Cendi laṇəwe dara gəlê duwa gə mani di əndêr nare di dusərəgəlê naṇe.

¹⁹ Gə turgə dawa d̄wanda dərə-lê da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa dəmgə bam ciri də Jursalem-mê di.

Dwaga də woye
(Matiyê 21.20-22)

²⁰ Sanga gə jomni dərə da, cendi ha pədê bərmê-lê me yêr dwaga də ta di dama lê, me tandi woy bam bəriñ ya sabradê-lê ced. ²¹ Piyer dusəw guw dara mani nê pii alal di, me wayəw Jesu da: «Aba gəlênin mani, yêr dwaga də tanga mê sərgədə di cor woy bam bəriñ.» ²² Mwom da, Jesu way gə woni gərsê gwale duwa ba da: «Kalna dusərəng Mārī dəwê! ²³ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Managə gun waynadə kuṛa də ta di ba biyarna mana gə ka-lê cəmnê daa hana əndarna kuray gə geche dalawê, me anji gagəna gwale dusəwê bêdê, me kalna dusəw Mārī dəwê gwale gə ta di, ba ha alale da, Mārī ha alawe. ²⁴ I dara ta di me nê wayang nəm: Mani nê woy woy nê anê amsəna Mārī dara ba alnange da, kalna dusərəng dəwê dara ba 'yang mani nê ta di le dəm, me Mārī ha 'yang gandagə le. ²⁵ Me managə anê dəbənê daa dara amsa Mārī me anê ina gə gwale lê gə gun da, kalna dusərəng həlalna dəwê. Do me Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala ac̄na dan dəwê me ca. [²⁶ Me anê kalna dusərəng həlalna kwandang ac̄na day dəwê bêdê da, Abrang gə Mārī gaba dama daa di kaw ha kala dusəw həlala ac̄na dan dəwê bêdê me ca.]»

I wi me 'yaw Jesu bərmê me al gə mani mo?
(Matiyê 21.23-27; Luk 20.1-8)

† 11:17 11.17 Esayi (Esaïe) 56.7 ‡ 11:17 11.17 mana gaba budê gənê miidi day: Jormi (Jérémie) 7.11.

²⁷ Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa cwaragə hara Jursalem bi. Managə Jesu kədəbêr kərê managə ciri dwarê də kulə gaba bwasa Mārī di ilê di da, gechide nê nê woni bwasa Mārī day me, woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me, gechide nê nê nare nê Juwib day nê đang me, chidəbê hara Jesu səwê ib ib. ²⁸ Ərə cendi urbəw ba da: «I gə dwana gə woy me mê al gə mani nê ta di mo? I wi me 'yam bərmê ba mê alna mani nê ta di mo?» ²⁹ Jesu cogə lê diyê ba da: «Nê ha urêng gwale gə urê mən tenene ka. Cwanan lê diyê do me əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di sən. ³⁰ I wi me giyê Jā algə nare batem di mo? I Mārī, labaa i nare nê gəsgêdê mo? Cwanan lê diyê.» ³¹ Mwom da, cendi ilê wajəba gwale bulê day-ê ba da: «Dê cwanaw ənda lê diyê ba i Mārī da, anji ha wayandə ba dê yêng gwale gə Jā wayəw di bêdê, dana mo? ³² Me dê cwanaw ənda ba i nare nê gəsgêdê mwom da, *i na gaa ha alandə mo?*» Cendi langə i nare nê gəre di dara nare nê pad di ərəm dara Jā Batis di ba i aba cəmê Mārī bəw 'yang. ³³ Mwom da, cendi cor wayəw Jesu di da: «Nê 'ocn̄nin bêdê.» Me anji waygə da: «Yande da, əndi di kaw, nê ha wayang dwana ni də nê al gə mani nê ta di bêdê me ca.»

12

Gwale gə diri gənê woni gama yabəra nê dusəreğə acn̄ day
(*Matiyê* 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Ərə Jesu so ilê wayagə gechide nê nê nare nê Juwib di gwale gə diri ba da: «Abe mən yigə yabəra, me jê daga di daa, me đangəre mana gaba chidə gə nimi duwa, mwom da, aw mana hoo daa dara đəbə gamaw nəm. Đang da, anji kalgə daga di woni ala giyê əsəragəlê, me ya məjêni-yê. ² Me wala gaba cêw di neyemme đəm da, aba ciri di giy gə kwaya duwa mən ba hana 'ywana woni gama yabəra di, cendi ba junê yabəra day me 'yanaw duwa me ca. ³ Ərə cendi yə kwaya di, gobəw me 'yorəw cow bi əsêw pêgin̄. ⁴ Mwom da, aba ciri di giy gə kwaya gə đang, anji gə ta di cendi gobə dəw me cadəbəw me ca. ⁵ Aba ciri giy gə gun gə đang kaw, cendi 'yêw bam, ərə anji kəjə koy nađ đang bi kaw, cendi gobə nê yab me 'yê nê yab bam me ca. ⁶ Kwaya di, mən kaw worəw lê bêdê đəm. Ka da, wor i gorəndəw mən tenene đəm, me dusəw urəw nañe. Me anji giy gə gandəw targin̄, me way dusəwê ba ka da, cendi ba ha lanale đəm. ⁷ Ərə, woni gama yabəra di wajə gwale bulê day-ê ba da: «Yarnandə aba 'woo dəba sanga di! Hane 'yanandə gandəw bam, me dəba di warnandə ənda.» ⁸ Mwom da, cendi yə gorəndəw di 'yêw bam me asə kumbə duwa managə daga gənê yabəra duwa di tarəwê bam iche.»

⁹ Mana gə ta-lê da, Jesu ur nare woni dwaya gwale duwa ba da: «Yande da, aba ciri gənê yabəra di ha ala i man mo? Anji hara gə səw duwa me ha 'yaa woni gama yabəra nê ta di bam, me ha 'woo daga di 'yagə nê đang əsəragəlê. ¹⁰ Anê asə gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di bêdê mo? Gə jangə ba da:

Kuṛa də woni awa kuləli gəndə bam di

yala gədə kuṛa sədə də idə yêê kulə di daa tandi.

¹¹ *I Aba ciri gə Mārī me al mani nê ta di,*

i mani nê lade nañ nê đoy dədêng bam me Mārī algə,

me dê yarang gandagə gə dərêndə ta di.»*

¹² Gechide nê nê nare nê Juwib day di 'ocn̄ com dara Jesu ba way gwale gə diri gə ta di i dədêgəlê cendi. Ta di me cendi kanjə bərmê dara yêê gə Jesu. Me cendi langə i nare nê gəre di, me borgə yaa me kaləw đi.

Gwale gaba 'ywagaw dole lombo
(*Matiyê* 22.15-22; Luk 20.20-26)

* 12:11 12.11 Diri (Psaume) 118.22-23

¹³ Targiņ dāng da, gechide nēnē nare nē Juwib day ur ba gə gərsē Jesu ba gə doy gwale bəwē me ba gə yəw nəm. Ta di me cendi giyəw nare nē yab nē gə 'ogəgə Parise me nare nē yab nēnē dole gə Erod*Antipas* duwa me. ¹⁴ Mwom da, cendi gəra urəw ba da: «Aba gəlēnin mani, nē 'ocņnine dara mē i aba waya gwale səw dəban laņaw gə gun, dara doləm gə nare nē ladəbe bēdē me ca. Me mē gəlge nare gwale səw gə Mārī ur nare baalna di gə bərmē duwa. Waynin daa səņ! Bag da, 'ywagaw gə dole gə geche gə Rom lombo da, ladəle mo?† Dē 'yogəw ənda, labaa dē 'yogəw ənda bēdē mo?»

¹⁵ Me Jesu 'ocņ com dara cendi i nare woni waya gwale gə bədēgə mərə me dusərēgə i jiga, mwom da, anji waygə ba da: «I dara na me anē urən gwale gaba gərsēn nəm yande mo? Unən gursə də chile də deniye‡ mən, hane nəm 'yanan, nē ur ba nē yērdə le.» ¹⁶ Cendi 'wow chile di gəra nəm 'yaw mwom da, anji urgə ba da: «Managə chile də ka di sədē da, i wi dəw me suməw me ilē mo?» Cendi wayəw ba i dole gə geche gə Rom. ¹⁷ Mwom da, Jesu waygə da: «Mani nēnē dole duwa da, 'yanaw dole di, me mani nēnē Mārī duwa kaw, 'yanaw Mārī di le me ca.» Ərə Jesu gwale duwa di 'yagə ərmē nane.

Gwale gənē nare nē mare dəmē day gə daa managə munə-lē (Matiyē 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Targiņ dāng da, nare mən nē gə 'ogəgə Saduse hara 'yo Jesu. Cendi ərəm day ba nare nē mare da, Mārī ba ha dəmēgə daa munə-lē bēdē bəriņ. Me cendi ur Jesu ba da: ¹⁹ «Aba gəlēnin mani, Moyis jangəndə managə bii ənda gə 'woo-lē ba abe gə unē deme me yana gandədə dwe bēdē me marna bam da, chendəw ba unē diyamo di, me ba yanaw gə chendəw gə aba mara di dine. § ²⁰ Caga da, doy: Wala mən, chebni də nare wurgəsubu ilē. Chandragə gə geche u deme me mar bam dəban yaa gə dine. ²¹ Gə aba dii sər-ē u aba mara di diyamo, me anji kaw mar bam dəban yaa gandədə dine me ca. Mani nē ta di alal yande bi gə aba di subu-lē di me ²² nē wor di me ca. Chamre nē wurgəsubu di mar bam pad day-ē pad dəban yaa gə dine. Taragəlē da, deme di, wala dərə neyem, me tandi kaw mar bam me ca. ²³ Yande da, wala gə Mārī dəmēgə nare nē mare daa munə-lē da, tandi ha 'ya i gə woy diyamo mo? Dara cendi pad day-ē tanga i tərgadə.»

²⁴ Me Jesu cogə lē diyē ba da: «'Yeni da, dədēng nol i bam. I dara anē 'ocņ Magtubu dənē Mārī di bēdē me dwana duwa di bēdē me ca. ²⁵ Yarna, dāņ, wala gaba dəmē daa munə-lē da, abje day gə nē namde ha laya sədēgə bēdē me cendi ha dama i ya paja nēnē Mārī duwa nē daa de, alē daa managə Mārī tuləwē. ²⁶ Gwale gənē nare nē mare dəmē day gə daa munə-lē da, anē asa gwale managə magtubu dənē Moyis duwa-lē di bēdē mo? Ərmənē gwale gənē habda gə dʷag dʷag gə duwa 'yo dəwē di. Mana gə ta-lē di me Mārī wayəw Moyis ba da: «Nē i Mārī gənē Abraham duwa me gənē Isak duwa me gənē Jakob duwa me ca.»* ²⁷ Mārī di, i Mārī gənē nare nē mare day bēdē†, me i gənē nare nē dam bəra day. I sədə, dədēng nol i bam bəriņ.»

† 12:14 12.14 Bag da, 'ywagaw gə dole gə geche gə Rom lombo da, ladəle mo? Gwale gə urē gə ka di i ya ba gə tow i Jesu boy de. Anji waynagə ba 'ywagaw gə nare nē Rom lombo ba ladəle da, nare nē Juwib naņ ha əlēwe dara cendi ur ba gə dam i gə dədēgə day. Anji waynagə 'ywaga di ba ladə bēdē da, nare nēnē Erod duwa di ha wayagə nare nē Rom daa, me cendi ha yēwe ya aba lama mana de. ‡ 12:15 12.15 deniye Gursə də chile də gə 'ogədə «deniye» da, də mən da, i gursə də idə 'ywagaw gun mən giyē duwa gə ala wala mən dalawē. I gə gursə də deniye də ta di me nare nē Juwib 'yogəw gə dole gə Rom lombo di. § 12:19 12.19 Deteronom 25.5-6 * 12:26 12.26 Kərara gə daa (Exode) 3.2,6 † 12:27 12.26,27 «Nē i Mārī gənē Abraham duwa me gənē Isak duwa me gənē Jakob duwa me ca.» Abraham me Isak me Jakob me mar bam bəgəden do me Mārī wayəw Moyis gwale gə ta di səņ. Managə Jesu way ba Mārī ba i gənē nare nē mare day bēdē da, ta di way i dara ba Abraham me Isak me Jakob me margə bam məndagə me da, cendi dam lē bəra.

Bii gə 'woo-lê da, gə woy me fıoy kwandaw bam pad di mo?

(*Matiyê* 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Aba gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa mən doy gwale gə cendi gagəw di, me anji yêr dara Jesu cogə lê diyê ladə me ca. Mwom da, anji chidə Jesu səwê me urəw ba da: «Managə bii ənda gə 'woo-lê da, gə woy me fıoy kwandaw bam pad di mo?» ²⁹ Ərə Jesu cow lê diyê ba da: «Bii gə 'woo gə fıoy kwandaw bam pad di me i ta: «*Dwayna, 'yeni nare nê* İsrayel, *Aba ciri gə Mārî* di, i Mārî ənda. Aba ciri gə Mārî di i anju mən tenene. ³⁰ Mwom da, mê ha urê Aba ciri gə Mārî dəma gə dusəm mən, gə dundəm pad, gə ərmê dəma pad me gə dwana dəma pad me ca.»[†] ³¹ Me targın fıang da: «Mê ha urê jam gun ya səm dəma gang de.»[§] Bii gə 'woo kwandaw dwaregələ gaba fıwaya gə sər ta di bam da, ilê bêdê.»

³² Mwom da, aba gəlê bii gə 'woo wayəw Jesu ba da: «Ladə nanə, aba gələnin mani, mê way i sədə. Aba ciri gə Mārî da, i anju mən tenene, gə fıang ilê bêdê. ³³ Yande da, urêw gə dusəm də mən, gə ərmê dəma pad, gə dwana dəma pad me, urê gə jam gun ya səm dəma de me ca da, ladə fıoy ulê gə mwagna bwasa gə Mārî bam me fıoy alaw gə Mārî sarga də fıang pad me di bam.» ³⁴ Jesu 'ocn dara anji cow i gwale gə lade lê diyê mwom da, cor wayəw ba da: «Wor ib mərə mê ha kala Mārî lama dwārî duwa dəmê.»

Targin fıang da, cendi lanə, gun mən kaw neyem urêw gwale gə urê fıang bêdê fıəm.

Gwale gənê Dole gə Mārî biyêw gə Kris day gə Dabid

(*Matiyê* 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Me managə Jesu ilê gəlê mani managə kərê ciri dware də kulə gaba bwasa Mārî ilê lê da, anji ur nare di ba da: «I man me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa way ba Dole gə Mārî biyêw gə Kris di, ba i dole gə Dabid mwaw mo?» ³⁶ Dabid gə səw duwa gang kaw, Dundi dənê Mārî duwa nogə gəndəw daa me anji way daa pəden-yê ba da: «*Aba ciri gə Mārî wayəw* aba ciri ni:

Hare, mê dam əsən gə abe-yê

bəraa nê ha bwam woni marənde dəma dodê

*gədamê baa do.»**

³⁷ Dabid gə bəw duwa gang kaw way ba Dole gə Mārî biyêw gə Kris di ba i aba ciri duwa. Gwale gə ta di gələndə dara Dole gə Mārî biyêw di ba i Dabid mwaw mərə bêdê. Yande bêdê ba?»

Woni gəlê bii gə 'woo mani day nê ala

(*Matiyê* 23.1-36; Luk 20.45-47)

Nare nê gərə nan ilê dwaya Jesu gwale duwa gə sii 'ywala. ³⁸ Managə gəlê duwa gə mani-yê da, anji way da: «Asəna angal danne! Alna mani ya woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa ba gə al nəm de bêdê. Cendi ur hurba gə barge gə gechide gaba sumi kədəbêr nəm me ur ba gə alnagə labiya managə gegêr-ê me. ³⁹ Cendi ur dama mana gaba sumi-yê managə kulə gaba amsa Mārî-yê, me wama gə mani-yê kaw, cendi ur i mana gaba sumi me ca. ⁴⁰ Cendi chêbê namde nê wambə mani day bam, me fıang da, cendi fıəbənê dara amsa Mārî da, amsə bəraa bəraa bəraa *dara gəlê* gə sədəgə ba gə i nê ladəbe cendi. Me sanga da, sariya day ha wama nanə.»

Mani nê dwani nê deme də wambə dərə

(*Luk* 21.1-4)

⁴¹ Managə kərê ciri dware də kulə gaba bwasa Mārî ilê da, mana mən gə nare hara gə gursə day al gə dwani gə Mārî ilê. Me Jesu dam co dərêw me ilê yara gə mani nê cendi ilê alagələ di. Nare nan woni 'ywa mani da, 'ya gursə day 'yarbar. ⁴² Ərə deme

† 12:30 12.30 Deteronom 6.4-5 § 12:31 12.31 Lebitik 19.18 * 12:36 12.36 Diri (Psaume) 118.1

də wambə də i bugər hara dərə 'ya chile sər də neyem ala gə mani bəddə. ⁴³ Mwom da, Jesu 'ogə woni gərsə gwale duwa me waygə ba da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Deme də wambə də ta di 'ya mani dərə d'oy nare nê pad di bam. ⁴⁴ Nê way yande dara nare di, i gursə day də wor dodə, giyə dərə ilə bəddə do me, cendi hara 'ya sən. Me tandi da, mani pad jaldəle, me cor 'ya i mani pad nê ilə kərə dərə-lə dara əsə gə sədə di bam.»

13

Kulə gaba bwasa Mārī di ha meyendara i bam
(*Matiyê* 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Managə Jesu ganda bam iche kulə gaba bwasa Mārī-yê da, aba gərsə gwale duwa gə mən wayəw ba da: «Aba gələnin mani, yêr kuṛa də ladəbe də gechide də gə aw gə ciri də ka di de! Ciri di, gə awdə ladə naṇe!» ² Əṛə Jesu wayəw da: «Əw, me ciri də geche də mē yêrdə ta di, kuṛa də gə awdə nəm mən tenene kaw, sanga ha wara lə kondədə dədə bəddə. Mani pad nê i ta di ha meyendara i bam.»

Mani nê ha alala gə woni gərsə gwale gənê Jesu duwa
(*Matiyê* 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Mwom da, Jesu ha dama managə kuṛa də Olibe dədə me cwa dərəw əjə kulə gaba bwasa Mārī di. Me Piyer me Jak me Jā me Andərə me ha 'ywaw bam tulıŋ-yê hiŋe, me urəw nəm ba da: ⁴ «Waynin daa: I mindi na me mani nê ta di ha alala mo? I mani na me ha gələnin wala day gə ba haralə di ba yala neyem d'əm mo?» ⁵ Əṛə Jesu waygə da: «Asna angal dan ladle! Kalna gun mən lamnang bəddə! ⁶ Nare naṇ ha 'woo sumən hara nəm lə me, wi kaw ha waya ba Dole gə Mārī biyəw gə Kris di, ba i anju, me cendi ha lama nare naṇ bwagə bam. ⁷ Managə anê dara dwaya gwale gənê say də tuləngê ib me, də mana gə hən-yê gwale dərə me kaw, alna laṇa bəddə, dara mani nê ya ta de di alala le ba, d'əm da, i dərıŋa 'yaṇa dərə bəddə sən. ⁸ Nare nê wama gə mən-nê ha jara say gə kwandagə nê wama gə d'angê, me dolgə ha jara say gə kwandagə dolgə. Mana-lə jiga jiga kaw, sənə ha gəgədarale, me badəgara kaw ha əndara lə ciri-yê jiga jiga me ca. Wamani gə ta di, wun i ya yaa ba jəgədə gə deme dərıŋ nê pii-yê ta de sən.

⁹ «'Yeni di, asna angal dan ladle! Gə ha 'yang woni aa sariya nənê nare nê Juwib day əsəragələ, gə ha gwabang managə kuləli day woni amsa Mārī-yê, gə ha hara gandang gechide dərəgələ me dolgə dərəgələ me dara daran əndi. Mana gə ta-lə da, anê ha 'ya woni wayagə Nō də lade. ¹⁰ Dara wala 'yaṇa duwa-lə da, kal nare nê gəndəgə jiga jiga pad sənə dədə ka dwayna Nō də lade di le do. ¹¹ Me managə gə dara yibəng 'yagə woni dwana əsəragələ da, harna sədəng pii dara gwale gə anê ha wayaw di bəddə. Anê gərə ha waya i gwale gə Mārī ha 'yang gandəw anju, dara gwale gə ha ganda bədəngê di da, i gə dan gə sədəng bəddə, me i gə Dundi dənê Mārī duwa dərə. ¹² Gun chendəw duwa gang ha 'yaw woni dwana əsəragələ dara ba 'yanaw bam. Dwe abəw duwa gang kaw ha ala yande gə dwe me ca. Dine nê yaa da, ha kədə woni marənde gə warəgə woni yagə, me cendi ha 'yagə woni dwana əsəragələ dara ba 'yanagə bam. ¹³ Nare pad ha ələnge dara daran əndi, me gun gə yinê səw wayna kalna dusəw dənê bəraa 'yaṇa-lə da, Mārī ha bələwe.»

Nare ha gələ dərıŋ naṇe
(*Matiyê* 24.15-28; Luk 21.20-24)

¹⁴ «Wala mən, anê ha yara *mani nê* al əṇama woni meyanda mana bam di* inalə mana gə dee cendi ha 'ya lə bəddə. Kal gun gaba asa gwale gə ta di da, a 'wacṇana gəndəw ladna! Managə anê yarna mani nê al əṇama nê ta di da, kal nare nê i managə wama gə

* 13:14 13.14 *mani nê* al əṇama woni meyanda mana bam di: Yarna Daniyel 9.27

Jude-yê da, gə wana hana kuṛa dədê. ¹⁵ Gun gə damna daa managə kulə duwa dəwê da, a chinê dodê dara laya gə mani nê ilê kulê di bêdê d̄əm. ¹⁶ Me gun gə inalê bam yigalê kaw, a cwarnay hane ulay dara laya gə barge duwa bêdê d̄əm me ca. ¹⁷ Owe namde woni gudi gudi me woni 'yagə dəndragə nāy-yê me ca da, wamani ha 'ywagə le wala gə ta-lê di! ¹⁸ Amsəna Mārī dara kal mani nê ta di hane wala gə urni-yê bêdê. ¹⁹ Dara wala gə ta-lê da, ha 'ya i gəlê gə dərīn gə geche gə dii mən kaw gun 'yow bêdê managə bəgəden gə Mārī bo gə mani pad bəraa laba. Daṅ kaw, gəlê gə dərīn gə ya ta de ha 'yale d̄ang bêdê bəriṅ. ²⁰ I sədə, wala gaba gəlê gə dərīn gə ta-lê da, Aba ciri gə Mārī di dee ərmənê me junê wala gə yab bwana bam bêdê da, gun mən gə dee ha 'ywa bəlê duwa da, ilê bêdê. Me anji ərmê dara ba ha joo wala gə yab di bam d̄əm dara nare nê anji anjəragə dara ba ina i duwa di.

²¹ «Wala gə ta-lê da, nare ha wayang <Yarna, Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, i ka, labaa <Yarna, Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ilê ta>. Gun gə waynang yande da, yinê gwale duwa di bêdê. ²² Dara nare woni kulagə ha bəriṅê. Gun gə mən ha wayang Dole gə Mārī biyêw gə Kris di, ba i anju, me i kulagə. Nê yab da ha wayang ba gə i woni cəmê Mārī bəw, me i kulagə. Cendi ha ala mani nê daṅa me mani nê d̄oy nare dədêgə bam me dara lama gə nare. Cendi 'ywana bərmê da, ha lama nare nê Mārī anjəragə di gang me ca. ²³ Yande da, 'yeni di, asna angal dan ladle. Nê wayang daa pii dara mani pad nê haralê di d̄əm.»

Gun gorəndəw di cwara haralê
(*Matiyê 24.29-44; Luk 21.25-33*)

²⁴ «Me wala gə ta-lê da, gəlê gə dərīn gə ta di tarəwê da, dawa ha aa bêdê, mana ha cwara i diləm kədab me, duru kaw ha acṅa mana bêdê me, ²⁵ dechu kaw ha bwara dodê, me mani nê daa pad woni dwana kaw, ha gəgədara daa me ca. ²⁶ Mana gə ta-lê dog, nare ha yara Gun gorəndəw di chêê lê daa siyaya dalawê hara nəm dodê gə 'ywagəda duwa gə naṅ me ca. ²⁷ Anji ha kəjê paja nê nê Mārī duwa nê daa mana lê pad, managə tuliṅ də jomni-yê me də turgə-lê me əsay gə abe-yê me əsay gə jele-yê me, dara daya gə nare nê anji anjəragə di dodê.»

²⁸ «ərmənê gwale gənê dwaga dəra yarna sən. Managə gangəradə nê dine dara 'waja daa me bajadə cwarna kulaje me da, anê 'ocṅ dara marsəni ba i ib d̄əm. ²⁹ Cwara gənê Gun gorəndəw di kaw ha wunê i yande di me ca: Managə anê dara yara mani nê dee nê wayang gwale day pii di dara alala da, 'wacṅana dara Gun gorəndəw di yala lê ib d̄əm, anji ilê ciri bədê. ³⁰ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Mani nê pad ta di dara alala da, nare nê caga ka di ha mara bam pad pii dərêgəlê bêdê sən. ³¹ Daa me, sənə me, ha meyandara i bam me gwale ni da, ha meyandara bam bêdê bəriṅ.

³² «Me wala gə ta di me dawa də ta di me da, gun mən kaw 'ocṅəgə bêdê. Paja nê nê Mārī duwa nê daa kaw 'ocṅəgə bêdê, me Mārī gorəndəw kaw 'ocṅəgə bêdê me ca. I Abêw gə Mārī mən tenene me 'ocṅəgə anju. ³³ Asna angal dan ladle me damna daa dərəng bəra, dara dawa də ta di hara dəra da, anê 'ocṅədə bêdê.

³⁴ «Mani di ha alala wun i ya abe mən gə so ha məjêni-yê ta de. Anji kalgə koy duwa ciri di əsəragəlê me 'yagə wi kaw giyê duwa, giyê duwa, me anji wayəw aba gama ciri bədə ba damna dərêw bəra jang me ca. ³⁵ Yande da, damna dərəng bəra jang, dara na anê 'ocṅ dawa də aba ciri di cwara nəm di bêdê. Gaa ha 'ya gə turgə, labaa gə changa dwaṛə, labaa gəray hərdê duwa-lê, labaa gə manapər som. ³⁶ Managə anji cwarne jisgə yande da, kal anji 'ywanang 'ya gə nuni-yê bêdê. ³⁷ Gwale gə nê wayəw ka di, nê wayang i 'yeni di pad: Damna dərəng bəra jang!»

14

Gechide nêñê Juwib day ur ba gə 'yê Jesu
(*Matiyê* 26.1-5; Luk 22.1-2; Jã 11.45-53)

¹ Wor wala sər da i wala gaba ala sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani-yê gənê nare nê Juwib day me gaba ala sii 'ywala gənê mapa gə dəban lebər me ca. Gechide nêñê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me kanjə kojəgê dara ba gə yə gə Jesu 'yêw nəm. ² Cendi way ba da: «Ladni duwa da, yinêndə gandəw wala gaba sii 'ywala-lê dênê bêdê, dara gaa nare di ha swa gə gwale som.»

Deme tidərəw Jesu swani dəwê
(*Matiyê* 26.6-13; Jã 12.1-8)

³ Mana gə ta-lê da, Jesu ilê ciri də Betani, managə kərê nê abe mən gə gə 'ogəw «Simō gaba cagəm»-mê, *dara tanga pii cagəm* aləwe. Me managə Jesu ilê wama mani-yê da, deme mən hara yêê mərda gə albatər* əsədəlê. Mərda gə ta di, swani gə lade gə habda† gə bii 'yol nan me kili duwa kaw wom nan me ilê dwaliñ-yê. Tandi bol mərda di bəw bam me tidərəw Jesu swani dəwê. ⁴ Ərə, nare nê mən nê ilê ta di, dusərêgə nagəle me wajə gwale bulê day-ê ba da: «Ta di da, ladni duwa da, i na lê mo? Tandi meyende swani gə lade di bam! ⁵ Swani gə ta di, dee gə kəlnêw bam da, gursə duwa neyem dənê aba ala giyê aliya mən dalawê. Ta di, dee dê əsgə ənda nare nê bugər gursə də ta di dēna, ladə bêdê mo?» Me cendi ilê n̄ama deme di lê.

⁶ Me Jesu waygə da: «Kalna deme di mana mən! Dana me anê jibadə mo? Mani nê tandi al dara daran əndi ta di, i giyê gə lade. ⁷ 'Yeni, nare nê bugər da, ilê gandang anê ha ala gandagə ladni gə wala wala gə dərêng ur lê sən. Me əndi da, anê ha 'ywan targiñ d̄ang bêdê. ⁸ Tandi al i mani nê tandi neyem alagə. Tandi tidərən swani sənê bam pii ta di, tandi d̄angərə i sən pii do me gə ha mōn sən. ⁹ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d̄ang bi: Mana gə gə ha waya Nō də lade di lê jiga jiga sənə gəndədəlê pad ta di da, deme di kaw, gə ha waya gwale dərə le dara mani nê tandi al ta di, me nare dusərêgə ha ərmê dədê bi bi me ca.»

Juda kəl Jesu bam
(*Matiyê* 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Mwom da, Juda Iskariyod gə i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê mwaj dii sər gun day mən, ha wayagə gechide nêñê woni bwasa Mārī day ba ha 'yagə Jesu əsəragəlê me cendi ba yinêw. ¹¹ Managə cendi doy yande da, sədêgə 'yolgə nanə. Ərə, ərməw ba gə ha 'yaw gursə. Mwom da, Juda di kanjə bərmê gə lade kərab me ba ha 'yagə Jesu əsəragəlê.

Jesu wom mani day gə nê woni gərsê gwale duwa mən
(*Matiyê* 26.17-30; Luk 22.7-23; Jã 13.21-30; 1 Korentə 11.23-25)

¹² Wala gə dərīñ nê pii-yê gənê sii 'ywala gənê mapa gə dəban lebər da, i wala gə gə 'yêgədə i gəgêrīñje nê dine bosə nəm gə sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani-yê di. Mwom da, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa wayəw da: «Mê ur ba nê hananin alnanin mani nê wama woni sii 'ywala di i woy me mê ha wama mo?» ¹³ Mwom da, Jesu giy woni gərsê gwale duwa nê sər pii me waygə da: «Hana managə ciri də Jursalem-mê. Gun mən hara sawa dərêng daa, go nimi gə pərəm ta di, pamna tarəw. ¹⁴ Ciri də anji gandəna hana lê da, waynaw aba ciri di ba Aba gəlêng mani way da ba i kulə gə woy-yê me baa ha wama mani nê wama woni sii 'ywala gə kərara gə daa kwaynani yêê di gə nê woni gərsê gwale duwa lê di mo? ¹⁵ Managə ciri də ta di-lê da, kulə

* 14:3 14.3 albatər: I kuṛa də gun neyem b̄waladə bam kalang. † 14:3 14.3 habda: Managə magtubu dənê Mārī duwa də gə jangədə pii gə bii gə gərek da, gə jangəw habda gə ta di suməw mana gə ka. Suməw i «nar».

mən gə gə aw daa jaw dəwê ilê. Aba ciri di ha gəlêng gandəw. I kulə gə geche me gə d'angərə mani pad ilê d'əm. I mana gə ta-lê me anê ha ala mani nê wama woni sii 'ywala di lê.»¹⁶ Ərə, woni gərsê gwale gənê Jesu duwa di hargə me gərgə Jursalem di me ha 'ywa mani di ya Jesu ba waygə nəm de, me ala mani nê wama woni sii 'ywala di.

¹⁷ Gə turgə dawa d'wanda dərə-lê da, Jesu hara gə nê woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di. ¹⁸ Cendi dam dodê dara mani nê wama di me ilê wamagəlê mwom da, Jesu waygə da: «I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Gun mən d'wərangê ha 'yan woni marande ni əsəragəlê. I 'yeni nê anê ilê wama gandən mani ta di, gun dan mən.»¹⁹ Woni gərsê gwale duwa di, laña yala algə, me urbə Jesu mən mən ba da: «Gaa i əndi mo? Gaa i əndi mo?»²⁰ Jesu waygə da: «I gun gə mən gə d'wərangê 'yeni woni gərsê gwale ni nê mwaj dii sər di gaba hura əsəw dasa-lê gandən ta di. ²¹ I sədə, əndi gə Gun gorəndəw di, nê ha marale ya Magtubu dənê Mārī duwa ba way nəm dara daran ta de. Me anju gaba 'yan woni marande ni əsəragəlê di da, wamani ha 'ywawe. Dee gə yanaw bêdê kaw, ladə d'oy bam.»

²² Managə Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa ilê wama mani-yê di mwom da, Jesu u mapa me biy bəw lê diyê me bəlbə dodê me 'yagə me, anji waygə ba da: «Unê, ta di i doni gə sən.»²³ Targin d'ang da, anji u kob də gani gənêyabərayaa duwa ilê d'walin-yê əsəwê. Anji aləw Mārī doche me 'yagə woni gərsê gwale duwa me cendi chê pad day-ê pad. ²⁴ Mwom da, anji waygə ba da: «Ta di, i bare ni. Anji bor dodê dara nare nê gəre dədêgə. I bare gə Mārī sərgə gə səw dara ba yə gə məlan gə nare duwa. ²⁵ I sədə. Dwayna, nê wayang i gwale səw d'ang bi: Nê ha chaa gani gənê yabəra yaa duwa di bêdê, bəraa i wala gə d'əñ nê ha chaa gə dərway i managə ciri dənê Mārī-yê d'əm.»

²⁶ Targin d'ang da, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa tugə diri də idə bwaw Mārī jilay. Mwom da, cendi gandəgə iche dara hara managə kura də Olibe dədê.

Jesu way dara Piyer ba bəlê bəw sarni dəwê
(Matiyê 26.31-35; Luk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Ərə, Jesu waygə ba da: «Pad dan-ê pad, anê ha gəñên i bam. Nê way yande dara Mārī way gwale me gə jangəlê Magtubu duwa-lê *ba a ha 'yaa aba gama dəmênje* di i bam, me dəmênje di ba ha cagəda daa jiga jiga pad.† ²⁸ Ərə, wala gə nê dara dəmê daa nare nê mare d'wəragəlê mwom da, nê ha hara gamangê alê wama gə Galile-yê.»²⁹ Ərə Piyer wayəw ba da: «Kwandan nê pad ta di gəñnəm bam kaw, əndi da, nê ha gəñm bam bêdê bərin.»³⁰ Me Jesu wayəw ba da: «Doy, nê wayəm i gwale səw: Changa də laba-lê di, mê ha bəlê bəm sarni dənê ba mê 'ocnən bêdê, ba mê 'ocnən bêdê, dii subu, do me gəray ha hərdê dəw sər sən.»³¹ Me Piyer ajmar ilê wayalê: «Nê ha bəlê bən sarni dəmê bêdê bərin! Inam i made kaw, nê mar i gandəm!» Me kwandaw nê pad di kaw, way day yande me ca.

Jesu amsə Mārī managə Gedjemani
(Matiyê 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Ərə, Jesu day gə nê woni gərsê gwale duwa hargə gərgə mana mən gə gə 'ogəw Gedjemani-yê, me anji waygə da: «'Yeni da, damna dodê mana gə ka-lê, me əndi da, nê ha alê ta dara amsa gə Mārī.»³³ Managə anji ha dara amsa Mārī da, anji wol Piyer me Jak me Jā me gandəw. Ərə anji ilê nulê səwê me laña aləw nañe ³⁴ me waygə ba da: «Sən mar mara gə made bərin. Damna mana gə ka-lê di, me damna dərêng bəra!»

³⁵ Anji chidə ha pii hiñe me kal səw əbêr dodê sənə-lê, me amsə Mārī ba ladna dərêwê da, anju ba chidənêw dawa də idə gəlê gə dərin di hana nəm bam. ³⁶ Anji way da: «Baba, Aban, əjəm da, mê neyem ala mani pad. Yande da, chidən gəlê gə dərin

† 14:27 14.27 Jakari 13.7

gə ta di ha nəm bam. Me al gandən mani nê dərêṁ ur əjəm, me mani nê nê urgə əndi da, ərəm dədəgəlê bêdê.»

³⁷ Ərə Jesu cwara hara 'yo woni gərsê gwale duwa nê subu di me cendi ilê 'ya nuni yêê. Anji wayəw Piyer ba da: «Simō[§], mê i i nuni mo? Dawa mən dware-lê ked dimm, mê i gə dwana də idə dama dərêṁ bəra bêdê mo? ³⁸ Damna dərêṁg bəra me amsəna Mārī dara managə mani 'ywanang da, kal lamnang bwanang acna-lê bêdê. Gun gə gəsage i gə ərmê gaba ala mani nê lade, me dwana duwa də səw də idə alagə nəm di neyem bêdê.»

³⁹ Jesu chidə ha bam hiṅe bi me amsə Mārī ya gə pii di de bi. ⁴⁰ Ərə anji cwara hara əjə woni gərsê gwale duwa di, me 'yogə ilê 'ya nuni-yê. Cendi neyem dama daa dərêṁgə bəra bêdê me, cendi 'yo gwale mən gaba wayaw bêdê me ca.

⁴¹ Jesu chidə ha bam hiṅe gaba dii subu-lê me cwara hara bi. Anji waygə woni gərsê gwale duwa ba da: «Anê i i nuni bi me anê bo i gwayni mo? Caga da, dawa di yala neyemme dəm. Əndi gə Gun gorəndəw di, gə ha 'yan nare woni ala acna əsəragəlê.

⁴² Swana daa, hanandəle! Yarna, gun gaba 'yan woni marənde ni əsəragəlê di, yala dəm.»

Gə yə Jesu

(*Matiyê* 26.47-56; Luk 22.47-53; Jă 18.3-12)

⁴³ Managə Jesu ilê waya gwale di-lê sən da, Juda gə i woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii sər di gun day gə mən di, hara yala gə nare naṅ tarəwê. Cendi i gə sugnêne nê sore me cilangəde me əsəragəlê. I gechide nêṁnê woni bwasa Mārī day me woni gəlê bii gə 'woo gəṁê Moyis duwa me gechide nêṁnê nare nê Juwib day nê d'ang me giygə cendi. ⁴⁴ Juda gaba 'yagə Jesu əsəragəlê di dee wayagə woni hara yêw di le daa dəm dara mani nê baa hara ala dara gəlêgə nəm gandəw di. Anji wayagə ba da: «Gun gə nê gəra dara yêw chichəmê gajaw ya ba nê urəw naṅe de da, i anji, yinêw, hana gandəw me gamnaw ladəle me ca!» ⁴⁵ Mwom da, managə cendi yala nê Jesu sədəgəlê dəm da, Juda di ha əjê Jesu təba me wayəw ba da: «Aba gəlênin mani!», do me anji yəw chəchəm nəm gə gajaw sən. ⁴⁶ Mana gə ta-lê di dog da, nare di bəriṅ lawar Jesu dəwê me yəw nəm. ⁴⁷ Ərə aba gərsê gwale duwa gə mən di biyê sugnê duwa də chere me ajə gə kwaya gəṁê geche gəṁê gechide nêṁnê woni bwasa Mārī day duwa di suməw led saw al bam.

⁴⁸ Jesu di waygə woni yêw di ba da: «Anê hara gə sugnêne nê sore me cilangəde me əsərangê dara yêṁ hara nəm ya ba gə yə gə mee de da. ⁴⁹ Əndi di, nê ilê gandang gə wala wala managə kulə gaba bwasa Mārī-yê dara gəlê gə mani kaw, anê yêṁ bêdê. Me yêṁ dan gə laba di da, ta di i gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di me yala alal anju.»

⁵⁰ Mana gə ta-lê da, woni gərsê gwale gəṁê Jesu di pad day-ê bəriṅ wa ya kaləw bam.

⁵¹ Me dwe gə mache mən ilê, anji pam Jesu tarəw anju. Anji legər səw daa gə barge, me nare di yəw. ⁵² Me dwe gə mache di, awr barge gə səwê di kalgə nare di bam əsəragəlê, me anji wa daa ya nəm səw pəgin.

Jesu i managə woni aa sariya nêṁnê Juwib day dərêṁgəlê

(*Matiyê* 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; Jă 18.13-14,19-24)

⁵³ Mwom da, gə ha gə Jesu managə kərê nê geche gəṁê woni bwasa Mārī dayê. Managə kərê di, geche gəṁê gechide nêṁnê woni bwasa Mārī day me gechide nêṁnê nare nê Juwib day nê d'ang me woni gəlê bii gə 'woo gəṁê Moyis duwa me dayar dama lê pad. ⁵⁴ Piyer duwa da, wara bam targiṅ hêṅ me pam gə Jesu tarəw bəraa ha nəm kərê nê geche gəṁê gechide nêṁnê woni bwasa Mārī day di lê ba. Managə kərê

§ 14:37 14.37 Simō i sumi gə d'ang gəṁê Piyer duwa; yarna Markə 3.16.

di da, anji dam gə woni alaw geche gənê woni bwasa Mārī day giyê di managə duwa bədê. Cendi ilê wunê duwa lê. ⁵⁵ Gechide nê nê woni bwasa Mārī day me nare woni aa sariya nê nê Juwib day nê ɔng pad me kanjə nare woni sabaw Jesu gwale bwaw dəwê gaa ba gə neyama 'ywa gwale gaba 'yaw nəm. Me cendi 'yo gwale mən bədê. ⁵⁶ I dara narje nan sabəw Jesu gwale gə kulagə bow dəwê, me cendi gang kaw gwale day di bor mən bədê me ca. ⁵⁷ Nê mən bərin daa sabəw gwale gə kulagə me bow dəwê ba da: ⁵⁸ «Anji dee waya baa ha joo kulə gaba bwasa Mārī gə nare biyêw ta di bam, me wala subu dalawê da, ba ha biyê gə ɔng daa gə i nare me ha biyêw cendi bədê. Nenin, nê dwayanin gə sumdênin nin.» ⁵⁹ Me managə waya day gə ka-lê di kaw, gwale day di bor mən bədê com.

⁶⁰ Ərə geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di so daa nare dərêgəlê me ur gə Jesu da: «Nare di bom gwale nan dəmê ta dimm, mê asəgə dəma gwale lê diyê bədê mo?» ⁶¹ Kaw Jesu di dam bəw mugəmi kurad, wayəw gwale mən lê diyê bədê. Mwom da, ərə geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di urəw ɔng bi ba da: «Əjəm di me mê i Dole gə Mārī biyêw gə Kris di mo? Mārī gə nê bownin jilay gorəndəw di mo?» ⁶² Me Jesu di cow lê diyê ba da: «êw, i ɔndi di, me ɔng anê ha yara ɔndi gə Gun gorəndəw di dama lê managə Mārī gaba dwana di əsəw gə abe-yê. Dang kaw, anê ha yaran chêê lê daa siyaya dalawê hara nəm dodê.»

⁶³ Mana gə ta-lê da, geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī day di chêbə barge gə səwê bam me way ba da: «Dê urêng nare woni cəmêndə gwale nê ɔng bədê ɔng! ⁶⁴ Anê doy widəru gə anji cadə gə Mārī ta di bədê ba? Anê ərəm i man daraw mo?» Nare pad bow gwale dəwê, anji ba ur i 'yaa gə bam me. ⁶⁵ Nare nê mən kwandagə dwarzəgəlê da, bərin bəsəbəw lade səwê, magədəw dərêw daa, gobəw gə əsəragə me wayəw da: «Mê ina aba cəmê Mārī bəw da, waynin da: I wi me ajəm ta di mo? I wi me ajəm ta di mo?» Me woni alaw geche gənê woni bwasa Mārī giyê di dəm gə Jesu iche me gobə gajaw me ca.

Piyer bəl bəw sarni Jesu dəwê

(*Matiyê* 26.69-75; Luk 22.56-62; Jă 18.17,25-27)

⁶⁶ Managə cendi ilê mana gaba aa sariya-lê da, Piyer duwa da, wor dodê ciri dwarzə-lê sən. Deme mən də idə ala giyê kərê nê geche gənê gechide nê nê woni bwasa Mārī dayê di gəra ⁶⁷ yêr Piyer ilê wunê duwa-lê. Mwom da, tandi yêrəw ɔng me wayəw ba da: «Əjəm di kaw, mê i gun gənê Jesu gə Najared di me ca!» ⁶⁸ Me Piyer bəl bəw sarni me way ba da: «Gwale gə dê wayəw ta di, nê 'ocn gəndəw bədê bərin.» Mwom da, ərə ganda iche gəra ɔbə ciri di bədê. [Mana gə ta-lê da, gəray kaw hərdə me.]

⁶⁹ Ərə deme di yêrəw bi me wayəw ɔng managə nare nê ilê di dərêgəlê ba da: «Abe gə ta di i woni gərsê gwale gənê Jesu duwa gun day gə mən.» ⁷⁰ Me Piyer di bəl bəw sarni bi.

Bam yande da, nare nê ilê ta di kaw, wayəw Piyer ɔng ba da: «'Yang, mê i gandagə mən, darana əjəm di kaw, mê i gun gə Galile di me.» ⁷¹ Mwom da, Piyer ɔbə ilê wayagə-lê ba da: «Nê sərgə sən ba nê 'ocn abe gə ta di bədê. Nê wayna i kulagə da, kal Mārī yinên dange.» ⁷² Mana gə ta-lê dog da, gəray hərdə ɔng gaba dii sər. Ərə, Piyer dusəw guw daa managə gwale gə Jesu wayəw gandəw pii ba da: «Managə gəray wor hərdê dəw sər sən da, mê ha bəlê bəm sarni dənê dəm subu ba mê 'ocn bədê.» Mwom da, ərə Piyer nul gura nanə.

15

Gə yə Jesu ha nəm 'yaw Pilad

(*Matiyê* 27.1-2,11-14; Luk 23.1-5; Jă 18.28-38)

¹ I gə jomni corêrê dəra me gechide nê nê woni bwasa Mārī day me gechide nê nê nare nê Juwib day nê ɔng me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me woni aa

sariya nê nê nare nê Juwib day nê d'ang pad me dayar ma gwale gaba 'yaa Jesu di. Mwom da, cendi yə Jesu di magədəw me ha gandəw 'yaw gə Pilad*. ² Pilad di ur Jesu ba da: «əjəm di me mê i dole gənê Juwib day di mo?» Jesu di cow lê diyê ba da: «Mê way gwale gə ta di əjəm gang.» ³ Ərə, gechide nê nê woni bwasa Mārī day di sabəw Jesu gwale nan d'ang bi bow dəwê. ⁴ Me Pilad di urəw d'ang bi me wayəw ba da: «Mê way gwale mən bəddê mo? Mê doy gwale gə pad gə cendi bom dəmê ta di bəddê mo?» ⁵ Me Jesu di asəgə gwale mən lê diyê bəddê. Ərə, Pilad cor ərəm gwale dusəwê nañe.

Gə yə Jesu dara 'yaw

(Matiyê 27.15-26; Luk 23.13-25; Jă 18.39-19.16)

⁶ Managə wala gənê nare nê Juwib day gaba ala sii 'ywala gənê kərara gə daa kwaynani-yê da, Pilad to gər i gun gə dange mən daa baa baa, i gun gə dange gə nare di me ur ba gə gərnêw daa cendi. ⁷ Me wala gə ta-lê da, abe mən gə gə 'ogəw Barabas ilê dange-yê gə kwandaw mən. Cendi tanga swa gə gwale gə nare nê Rom me 'yaa nəm gə gun. ⁸ Nare nê gərə di so ha d'əbê bədang dənê Pilad-lê me urəw nəm anju ba gərnêgə gun mən daa ya to anju ba al nəm pii pii ta di de. ⁹ Mwom da, Pilad di cor urgə ba da: «Anê ur ba nê gərnêng i dole gənê Juwib day di daa mo?» ¹⁰ Anji urgə yande da, i dara anji 'ocne com dara i gə dusi də halgəni me gechide nê nê woni bwasa Mārī day di ba hara gə Jesu di 'yaw nəm gandəw. ¹¹ Ərə gechide nê nê woni bwasa Mārī day di nogə nare nê gərə di gəndəgə daa, dara cendi ba wayna daa, anju ba gərnê i Barabas daa anju.

¹² Me Pilad di urgə d'ang bi ba da: «Nê alna i na gə anju gə anê 'ogəw dole gənê Juwib day di mo?» ¹³ Dang bi da, cendi sojə marjagə daa nan me way ba da: «Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê! Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê!» ¹⁴ Me Pilad di urgə bi: «Bag da, anji al i na nê acne mo?» Kaw, cendi sojə marjagə daa nan nan bi ba da: «Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê! Bengəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê!» ¹⁵ Pilad di ur dara nare sədêgə ba 'ywalnagəle mwom da, anji gərgə Barabas daa, me Jesu da, anji kal asəngar gobəw gə bəraw do me 'yagə gandəw dara ba hana bəngəw bəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwê di sən.

Asəngar al Jesu məng

(Matiyê 27.27-31; Jă 19.2-3)

¹⁶ Ərə nəma nê asəngar di yə Jesu ha nəm kərê, i bədang dənê Pilad-lê di, me cendi 'waga kwandagə asəngar nê pad di lê. ¹⁷ Cendi diy gəniñ dara ba gə al Jesu məng. Cendi hurêw barge gə kwamge səwê ərməw ya dole de, me kuu jagwa də habde gangəragə nê jimdi hurêw dəwê me ca. ¹⁸ Mwom da, cendi d'əbê ilê alaw labiya ba da: «Nê alamnin labiya, dole gənê Juwib day!» ¹⁹ Me cendi gobə dəw gə dərwa me, bəsəbəw lade səwê me, piy gubərêgə dodê dərêwê me, ajbə dərêgə dodê sənə-lê me ca. ²⁰ Managə ba gə aləw məng di 'yeñ bam dəm da, cendi nərəw barge gə kwamge di bam səwê, me hurbêw barge duwa di səwê. Ərə cendi dəm gandəw iche dara bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê.

Gə bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwê

(Matiyê 27.32-44; Luk 23.26-43; Jă 19.17-27)

²¹ Managə cendi ilê haragə-lê da, cendi bamar gə abe mən gə ciri də gə 'ogədə Siren. Abe di, gə 'ogəw Simō, i nê Alegsandər day gə Rupu abragə. Anji swa i bam. Asəngar di yəw gə dwana ba unê habda gə dagəla gənê Jesu di. ²² Cendi ha gə Jesu managə mana mən gə gə 'ogəw Golgota, gəndəw də biyê ba i «mana gaba dii kungəng dərə». ²³ Ərə cendi al Jesu ba chana gani gənê yabəra yaa duwa gə bəməw gə charwa də gə 'ogədə miirdara ba chinêw wamani dodê, me anji gəñ chaa bam. ²⁴ Dang da,

* 15:1 15.1 Pilad: Pilad i gun gə Rom me dole gə geche gə Rom chəw ba wamna nare nê Juwib.

asəngar di bəngə Jesu bəbərəw daa habda gə dagəla səwê. Me cendi lay barge duwa gobə gə jagi ba gə yêr nəm gaa i wi me ba ha wama barge duwa gə woy woy mo? Mwom da, i wi kaw lay barge duwa gə anji wom baa baa.

²⁵ I gə dawa dunamən gə jomni dərə managə gə bəngəw bəbərəw nəm daa habda gə dagəla səwê di. ²⁶ Gə jangə managə mani-yê dara biyê gə gwale gə gə bow dəwê di gəndəw də gə 'yêw nəm ba da: DOLE GƏNÊ JUWIB DAY. ²⁷ Asəngar di bəngədə bəbərəwoni 'yaa mana sər daa habde nê dagəla sədêgəlê Jesu tuləwê, gə mən əsêw gə abe-yê me, gə mən əsêw gə jele-yê me ca. [²⁸ I ya ta di me gwale gə gə jangəw managə Magtubu dənê Mārī-yê di yala alal kərab. Gə jangə ba da: «Gə asəw i managə nare woni 'yaa mana di dwaregəlê.»†] ²⁹ Nare nê jêêgə lê ta di, gəgədə dədêgə, me cadəbə Jesu ba da: «Cheye, i əjəm gaba waya ba mê ha meyanda kulə gaba bwasa Mārī di bam me ba mê ha cwara awaw daa gə wala subu dalawê di bêdê mo? ³⁰ Ladə, kədə səm dəma daa gə əsəm dəma əjəm gang, me chə dodê habda gə dagəla di səwê.» ³¹ Gəchide nê nê woni bwasa Mārī day di me woni gəlê bii gə 'woo gənê Moyis duwa me di kaw aləw məng yande di dige dige me ca. Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «Anji kədê nare nê d'ang daa me neyem kədê səw duwa daa gang bêdê mo? ³² Dole gənê nare nê Israyel day gə Mārī biyêw gə Kris di, kal a chinê dodê caga ka habda gə dagəla di səwê d'əm. Dê yarnang yande do me dê harang kala dusərêndə dəwê sən.»

Me cendi nê gə bəngədəgə bəbərəgə daa habde nê dagəla sədêgəlê di kaw, cadəbəw me ca.

Made dənê Jesu duwa

(*Matiyê* 27.45-56; Luk 23.44-49; Jă 19.28-30)

³³ Managə dawa ba də d'əbə ciri dware-lê da, mana gədə changa kədab sənə gəndədəlê pad, bəraa dawa pagar nəm. ³⁴ Ərə managə dawa ba də pagar gə i dawa subu d'əm da, Jesu soy marjaw daa naŋ: «*Elowi, Elowi, lema sabagtani?*»‡ Gəndəw də biyê way i ba da: «*Mārī ni, Mārī ni, dana me mê gənən bam mo?*» ³⁵ Nare d'əbə lê mana gə ta-lê di doy, me nê yab dwaregəlê way day ba da: «Anji 'ogə i Eli.» ³⁶ Ərə gun day mən dwaregəlê wa gə gidi, gər ha laya mani nê gə 'ogəgə «epōjə» suw managə gani gə yale gənê yabəra yaa duwa lê. Mwom da, anji legər epōjə di managə dərwa bəwê me gələw Jesu dara ba chichəmənê. Ərə anji gang way da: «Kalna jang, dê yarang sən Eli di gaa haralê biyêw chêw dodê mo?» ³⁷ Cor Jesu soy swaya gə geche mən me bəw som. ³⁸ Mana gə ta-lê da, barge gə geche gə gə jêw managə kulə gaba bwasa Mārī di dalawê dara sabaw dodê sər di chêwor dodê korgin sər ka me ka me, swa daa bəraa hara dodê baj. ³⁹ Asəngar nê Rom geche day mən d'əbə lê Jesu di dərêwê me yêr dara anji mar made də ya ta de di mwom da, anji way da: «I sədə, gun gə ta di i Mārī gorəndəw 'yang.»

⁴⁰ Namde yab kaw d'əbə hiŋ ilê yara-lê. Namde nê ta di dwaregəlê da, i nê Mari də ciri dərə i Magədala, me Mari də nê Jak gə gə 'ogəw gə dwe di day gə chendəw gə Jose idêgə, me Salome me ca. ⁴¹ I cendi me pii pama Jesu tarəw me gaməw ladə managə anji wara nəm wama gə Galile-yê di. Namde nê d'ang naŋ nê pii bwaw naga hara nəm managə Jursalem kaw, ilê me ca.

Gə al Jesu kumbə duwa managə munə-lê

(*Matiyê* 27.57-61; Luk 23.50-56; Jă 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Managə dawa ba də cor turgə da, Joseb gə ciri duwa i Arimate, hara. Anji i woni aa sariya nê nê nare nê Juwib gun day gə mən gə nare aləw horəmbê naŋe. Anji kaw bədə i wala gə Mārī ha lama gə dwārī duwa lê di me ca. Caga da, wala gə ta di i wala gaba d'angəra sii gə nare nê Juwib d'angəwə gə sədêgə dara sanga da, i wala day gaba

† 15:28 15.28 Esayi (Esaïe) 53.12 ‡ 15:34 15.34 Diri (Psaume) 22.2

bwa gwayni di. Mwom da, anji yə səw abnani me ha 'ywa Pilad me urəw dara ba kalnaw bərmê baa u Jesu kumbə duwa. ⁴⁴ Ərə, Pilad di doy dara Jesu ba mar bam kalang dəm da, anji ərəm gwale nañe. Anji 'waga asəngar nê Rom geche day di me urəw, Jesu di ba mar i bəgədeñ mo? ⁴⁵ Me managə asəngar nê Rom geche day di cow lê diyê ba anji ba mare dəm da, Pilad kaləw Joseb bərmê ba unê Jesu kumbə duwa di. ⁴⁶ Ərə Joseb ha kəlê bagəda, me biyê Jesu kumbə duwa managə habda gə dagəla səwê dodê me, legərəw daa me asəw nəm managə munə gə gə poləw managə kuṛa dware-lê. Targin dāng da, anji nongərə kuṛa də geche dəsə gə munə di bəw daa. ⁴⁷ Me Mari də ciri dərə i Magədala me, Mari də Jose iw me, yêr mana gə gə al gə kumbə dənê Jesu lê di.

16

Jesu ilê munə-lê di bêdê

(*Matiyê* 28.1-8; Luk 24.1-12; Jă 20.1-10)

¹ Managə wala gaba bwa gwayni gənê nare nê Juwib day di ba 'yeñ bam mwom da, Mari də Magədala me, Mari də Jak iw me, Salome me, kəlgə swani gə gə bəməw gə mani jiga jiga gə bii 'yol nañ dara hara dādə kumbə dənê Jesu. ² Gə dəmas gə jomni corêrê dawa ganda dərə gə daa-lê da, cendi ha əjə managə munə-lê di. ³ Cendi wajə gwale bulê day-ê ba da: «I wi me ha nwanğərəndə kuṛa də gə əbdə managə munə bəwê di bam mo?» ⁴ Ərə, cendi u dərêgə daa mwom da, kuṛa də munə bəwê di nwanğərər bam dəm! Bag da, kuṛa də ta di jor nañe. ⁵ Cendi gandə ha managə munə di dalawê me yêr dwe gə mache dam managə munə-lê əsay gə abe-yê, hurê barge gə geche gə burage kəng yande. Mwom da, laña algə. ⁶ Me dwe gə mache di waygə ba da: «Alna laña bêdê! Nê 'ocñ dara anê kanjə i Jesu gə Najared, anji gə gə bəngəw bəbərəw daa habda gə dagəla səwê di. Me anji dəm daa nare nê mare dwaregələ dəm, anji ilê ka bêdê. Yarna mana gə gə asəw lê ka di. ⁷ Caga da, hana waynaw Piyer me woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê dāng di me Jesu ba ha gamagə lê alê wama gə Galile-yê. Cendi ba hara yaraw alê ta, ya anji ba wayagə nəm pii de.»

⁸ Mwom da, namde di dəmdə iche managə munə-lê di, wagə gə gidi. Sədêgə sadəgə daa tag tag me, dədêgə nol bam me, cendi tiñ bədêgə wayəw gun mən daa bêdê, dara laña algə nañe.

Jesu gəldə Mari də Magədala səw

(*Matiyê* 28.9-10; Jă 20.11-18)

⁹ [Managə Jesu dəmê nəm daa munə-lê gə wala gə dəmas gə jomni da, anji gəldə i Mari də Magədala səw do. I tandi me anji tanga 'yordə dundi də acñe wurgəsubu bam sədê di. ¹⁰ Tandi ha gəra ha 'ywa cendi nê tanga basə Jesu harbə gandəw di dara wayagə ba də yara Jesu ba i bəra. Managə tandi ha gəra 'ywagə mwom da, cendi dam ilê nulê-lê me ala nağəni-yê me ca. ¹¹ Mwom da, tandi waygə ba Jesu di ba ilê bəra me ba də yaraw me ca kaw, cendi yə gwale dərə di bêdê.

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê sər səw

(*Luk* 24.13-35)

¹² Targin dāng da, managə woni gərsê gwale gənê Jesu duwa nê sər ilê hara-lê dara hara bam da, Jesu di gəlgə səw wun jiga hiñe. ¹³ Cendi cwara 'yo kwandagə bi me waygə nō də ta di kaw, kwandagə di yə gwale day di bêdê.

Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən səw

(*Matiyê* 28.16-20; Luk 24.36-49; Jă 20.19-23; Paja nənê Jesu duwa 1.6-8)

¹⁴ Targin dāng da, Jesu gəlgə woni gərsê gwale duwa nê mwaj dii mən di səw, managə cendi ilê wama mani-yê. Anji sogədəgə dara dii day də woye də cendi gəñ nəm gə yêê gə gwale gənê woni yaraw ba i bəra bam di. ¹⁵ Ərə anji waygə da: «Hana

managə səna gəndədəlê pad, waynagə nare pad Nō də lade di. ¹⁶ Gun gə dara kala dusəw lê diyê me alna batem me da, anji ha 'ywa bəlê. Gun gə kalna dusəw lê diyê bêdê da, Mārī ha bwaw gwale dəwê dara ba hana nəm duwa də idə budê bam bêdê bəriŋ lê di. ¹⁷ Me cendi nê ha kala dusəwêgə lê diyê da, yarna mani nê daŋa nê al laŋa nê ha gəlêgə nare ha 'wacnagə nəm: I gə sumən me cendi ha 'ywara gə dundi də acne bam nare sədêgəlê, me ha waya bii gə đang gə dii mən cendi 'ocnəw bêdê me. ¹⁸ Cendi ha neyama yibê kwalale gə əsəragə, me chana charwa də idə 'yaa mana kaw ha alagə mani mən bêdê bəriŋ. Cendi ha bwa əsəragə nare woni mwom sədêgəlê, me woni mwom di ha 'ywa labiya.»

Mārī u Jesu ya nəm daa

(Luk 24.50-53; Paja nê nê Jesu duwa 1.9-11)

¹⁹ Targin đang, managə Aba ciri gə Jesu waygə yande mwom da, Mārī uw yaa nəm daa dama əsêw gə abe-yê. ²⁰ Woni gərsê gwale gənê Jesu duwa day da, ha waya Nō də lade di ciri-yê jiga jiga. Aba ciri gə Jesu di wagə lê me 'yagə dwana də idə alagə mani nê daŋa me ca. I ya ta de me anji gəl nəm dara gwale day di ba i gwale səw.]

Maktubu də Pol jangəgə nare nê Epes

Labiya dənê Pol duwa

¹ Əndi gə Pol gə Mārī gədən gun gə Jesu Kris giyəw i gə ərəmê duwa. Nê jangəgə i nare nənê Mārī nê dəbə gwale day dəwê jang nê dam managə ciri də geche də Epeslê. ² Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri gə Jesu Kris me piynê bədêgə dədəngə me 'yanang həlala jwam me ca.

Ladni gə Mārī al gə nare nê bamar gə Kris daa

³ Bwanaw Mārī gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris abêw di jilay dara anji 'yandə bii gə piyê duwa gə lade gə dundi duwa swa gandəw daa dara dê bwarang gə Jesu Kris mən. ⁴ Mārī piyəndə managə səwê dara ba dê kədənəng nare duwa dara dê bamarang daa gə Jesu Kris di i pii pa gə anji wor asa sənə sən. Anji piyəndə yandə dara ba dê kədənəng nare nê dusərengə wusbə nê mani nê acne hiñe kaw ilê sədəgələ bədə managə dərêwê. I dara dwani duwa di, ⁵ Mārī ərəm dusəwê piy bəg dara ba dê kədənəng ya dəndaw de dara mani nê Jesu Kris algə, anji ur mani di ba alnana yandə i dara dusi duwa də lade di. ⁶ Anji al yandə dara ba də 'wagənwə ənda gə jilay dara dusi duwa də lade nañ də dfoy mani bam pad də anji al ganandə pəgin di. Anji 'yandə dusi də lade pəgin di i dara dê bamarang daa mən gə gorəndəw gə anji urəw nañ di.

⁷ I dara dê bamarang daa mən gandəw me anji kədəndə daa acna əndalê di i gə bare gənê Jesu duwa gə bor dodə di me anji kal dusəw həlal managə acna ənda gə dê aləw dəwê. Ya ta di de me Mārī al gəl gə dusi də lade duwa də geche nañ də anji al gə nare di. ⁸ Mārī 'yandə dusi də lade di nañ sədəndələ me 'yandə dərinq naa nañ me 'yandə dwana dədə yêê gə mani dədəndələ me ca. ⁹ Anji gələndə mani duwa nê budêr dodə piy nê anji ur ba algə di. Ta di me i dusi duwa də lade nañ də anji ərəm ba aldə gə Jesu Kris di. ¹⁰ Dawa də wala gə Mārī ərəməw di dara neyama mwom da, anji ha ala mani nê anji ur ba algə di. Anji ha daya mani nê anji bogə daa me nê dodê sənə dədə me pad managə dole mən tenene gəndəwê, dole gə ta di i Kris di.

¹¹ I dara bamarə ənda gə Kris di daa mən də me, nê 'yo nin gə mani nê Mārī biyəndə gə bi di, dara Mārī piyəndə pii pa səwê managə ərəmê duwa-lê; ərə Mārī kal mani nê ta di alal yandə dara anji ərəm anju me dusəw kaw ure me ca ¹² Ina yandə da kal nare yarna mani nê anji al ganandə me gə 'wagənwə gə jilay dara gasnani duwa di, dara neyendə da dê 'yang i nare nê dê ərəməng Jesu Kris dəwê pii.

¹³ 'Yeni nê anê dwaya gwale səw gə i Nō də lade dədə bələng me ca da 'yêni kaw anê bamar i gandəw daa mən me ca. Gandəw anji me 'yeni nê anê kala dusəreng dəwê di Mārī 'yang dundi duwa də anji biyəng gə bii di ya ba piyəng lamba de sədəngə dara 'wacnang nəm. ¹⁴ Anji 'yandə Dundi duwa di pii pa, i tandi me ha gələndə mani nê lade nañ nê anji bi gə bii ba ha 'yagə nare duwa di. Mani nê ta di darang 'ywagəle wala gə anji dara kədəndə daa bərin di, yandə da bwanaw jilay dara gasnani duwa də nañ di.

Amsa gənê Pol duwa

¹⁵ I dara ta di me əndi kaw wala gənê doy dara ba nê kal dusəreng Aba ciri gə Jesu dəwê me dwani dan də anê al gə kwanang woni kala dusərengə Mārī dəwê me ca da, ¹⁶ Nê aləw Mārī doche daa daa dara darang, managə amsa niyə da nê ərəm lê dədəngə ¹⁷ ərə nê amsə Mārī gə i Aba ciri ənda gə Jesus Kris Mārī duwa di, me anji i abêw gaba dwana nañ di nê amsəw dara kaləw a 'yanang dundi duwa də də 'yang dərinq naa me anji gələngə səw pədenê anê 'wacnaw ladna me ca. ¹⁸ Nê amsə Mārī dāng dara ba tiñnəng dədəngə bam dara banê 'wacnana mani nê anji 'wagan ba nê ha 'ywagəle nê

anê kal ərəmê dan lê dödêgêlê di. Nê amsəw fang dara banê 'wacnana mani nê lade nañ nê woni same nê anji gamgə dara nare nê duwa di. ¹⁹ Nê amsəw fang dara banê 'wacnana dwana duwa də geche də foy mani bam pad me dwana də ta di wandə lê neyendə nê dê kalang dusərêndə dəwê. Dwana duwa də ta di i də geche nañe, ²⁰ I dwana də ta di me ala giyê Jesu Kris səwê wala gə Mārī dəməw nəm daa munə-lê me 'wuw ya nəm daa chêw əsêw gə abe-yê me di. ²¹ Managə ta lê da anji dam paja nê daa gechide day dödêgêlê me dundi nê acne gechide day pad dödêgêlê me, suməw 'ogə foy sumi gə 'waga gə fang gənê mani nê caga ka day bam pad me, nê wara pii kaw day bam me ca. ²² Mārī chəw mani pad managə dodê gədawê me, anji biyəw chəw dole managə nare nê nê Mārī duwa nê dayar mana mən dödêgêlê me anji Kris di foy mani bam pad me ca. ²³ Nare nê ta di i ya doni gə səw de me, Kris dam lê nare nê nê Mārī duwa nê dayar dam mana mən sədêgêlê ongə daa telele me Mārī səw duwa gang kaw dam lê Kris səwê onəw daa telele me ca.

2

Nare nê mare gədə bəra managə Jesu gəndəwê

¹ Tanga pii da anê i ya nare nê mare de dara anê gəñ Mārī bəw bam me anê al acna me ca. ² Te bəg da anê pam i nare nê səna dödê ka mani day nê ala me anê pam i dole gənê dundi də acne day gə dam managə səna bulê day gə siyayalê, tandi dundi də ta di al giyê lê nare woni gənê Mārī bəw bam dusərêgêlê. ³ Tanga pii da neyendə kaw dê wunêng i ya nare nê ta də de me ca. Pii da dê alang i mani nê acne nê də 'wacnarang nəm nê doni gə sədêndə me dusərêndə me ur cendi, de neyendə kaw dê 'yang i nare nê sariya dənê Mārī duwa ha yəbêndə ya ba də yibə nəm gə cendi nê fang də de me ca. ⁴⁻⁵ Dəm da Mārī da i aba yara nare nəgəni day nañe me, dwani də anji al ganandə di i də geche nañe me ca, wala gə dê wunêng ya nare nê mare de dara acna ənda da anji urê gə anji urəndə nañ di cor 'yandə bələ dara də bamarang daa gə Kris, i dara dusi də lade duwa di me anê bəl nəm. ⁶ I dara bamarə gə dê bamarang daa mən də me anji dəmdə nəm daa munə-lê gandəw mən me ha chêndə daa dara ba dê lamnang dwārī gə Jesu Kris mən me. ⁷ Anji al ganandə ladni yandə gə Jesu Kris suməw, i dara ba gəlgə nare nê wara pii ba yarna ala gə ladni duwa də nañ di. ⁸ I dara dusi də lade dənê Mārī duwa də me anji bəlêng nəm daa me, i dara dusərêng də anê kal managə Jesu dəwê, anji 'yang gə bəlê di i dara mani dan nê ala nê lade bêdê, anji 'yang bəlê ta di ta di i pêgin. ⁹ Bəlê gə ta di, anê 'yow i dara giyê dan gə ala bêdê, yandə da kal gun 'wagəna gə səw bêdê me ca. ¹⁰ Dara anji me i aba awandə anju me, anji bwandə dê kədêng nare nê dərway dara bamarə gə dê bamarang gə Jesu Kris daa mən di, dara ba dê alnang mani nê lade. Mani nê lade nê ta di Mārī fangərəgə pii bəg dara ba dê alnang gandəgə le.

Bamarə gənê nare nê gəndêgə jiga jiga sər day daa mən gə Jesu Kris

¹¹ Ina yandə da 'yêni anê i Juwib bêdê dara anê wun i mənang jiga, nare woni saba baña 'wagang ba anê i woni saba baña bêdê, baña də ta di cendi sabədə i doni day gə icheyê pêgin gə əsəragə day dara i mani day nê gəndêgə bəg. Yandə da kalna dusərêng gunêng managə dama dan-ê wala gə anê wor 'wacna gə Mārī bêdê sən di dəwê. ¹² Me gun gə Mārī biyəw də bêdê sən me, anê i nare nê Israyel bêdê me anê 'ya i məje managə nare nê nê Mārī duwa nê anji ma gandəgə gwale managə bəw gə anji biyəw di dəwê. 'Yeni anê dam dəban ərəmê gə mani dödêgêlê me dəban Mārī me ca. ¹³ 'Yeni nê tanga pii da anê dam yêê gandəw, fəmə da caga da anê yala bamar daa gə Jesu Kris mən me, anê chidê yala Mārī səwê ib di i dara Kris bare duwa gə bor dodê ya sarga de di. ¹⁴ I dara anju di faniñ me həlala jwam dam nəm managə dwarzandêlê, nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me kaw, anji bəmgə daa mən gədəgə nare nê gəndêgə mən tenene. I dara made duwa də anji mardə də me anji ichə gər gə dwarzagêlê gə

cөгөдөгө bam cogө maṛande bulê day-ê. ¹⁵ Anji bi dwana dənê bii gө 'woo gөнê Juwib day me gwale duwa gө lê dalawê pad me mani day nê gөndөгө me bam, anji al yande dara ḡama nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mөн ba gөdөнê ya gun duwa gө dөrway mөн tenene de me ba damna gө hөлala jwam me ca.

¹⁶ I dara made duwa dө anji mardө daa habda gө dagөla lê dө me, anji day nөm gө nare nê Juwib me nê Juwib bêdê me daa mөн, meyêndө maṛande dө dwaṛagөлê bam gөdөгө gun mөн ḡamgө daa gө Mäṛi me ba damna gө hөлala jwam me ca. ¹⁷ Jesu Kris gөra sөṇa-lê ka way gwale gөнê hөлala jwam duwa 'yagө nare nê Juwib bêdê nê pii nê dam yêê gө Mäṛi me 'yagө nare nê Juwib nê pii nê damnin ib gө Mäṛi me ca. ¹⁸ I dara mani nê Kris algө dө me neyendө nê dê 'yang Juwib me, Juwib bêdê me di dê 'ywang bөrmê gaba chidê Mäṛi gө abrandө di sөwê ib gө bөrmê gөнê dundi dө wuse dө mөн tenene ta di dөra.

¹⁹ Yande da 'yêni nê Juwib bêdê nê anê bo bөdөng 'yaw Mäṛi da anê i mөje bêdê ḡөm me anê i nare nê cөmê ciri dө ḡangê bêdê me ca. Caga da anê bor i gө nare nөнê Mäṛi duwa dө mөн me Mäṛi i wilang anju ḡөm. ²⁰ 'Yeni da anê ilê mani nê Mäṛi aw gө kulө dwaṛagөлê me nare nê Jesu kөjөгө me woni waya gwale gөнê Mäṛi duwa me da cendi i kulө gөndөw dө dodê cendi me Kris da i ya kuṛa dө gө chidө dugөdiyê pii pa dara yêê gө kulө di waya nөm daa mөjak de. ²¹ I dara ḡamara gө daa gө Kris mөн dө me, mani nê jiga jiga nê gө aw gө kulө di yөw nөm daa woy me kulө gө ta di jwor nөm me gөdө nөm gө kulө gөнê Aba ciri duwa gө i duwa anju mөн tenene di. ²² I dara ḡamara dan gө Kris di daa mөн dө me anji ilê dayang nөm daa mөн gө nare nê kal dusөrөгө Aba ciri dөwê nê ḡang, dara ba nê gөdөнê ya kulө gөнê Mäṛi duwa gө anji dam lê gө bөrmê gөнê dundi duwa dөra di.

3

Pol bi mani nê budêlê nөнê Kris duwa di gөndөгө daa

¹ Yande da, nê amsө Mäṛi: өndi gө Pol gө yөн dange dara giyê gөнê alөw Jesu dara darang 'yêni nê anê i Juwib bêdê di. ² 'Yang 'yêni da anê doy gwale gө gө way dara dusi dө lade dө Mäṛi al gan me 'yan giyê өsөнê dara, ba nê wanang nөm lê di. ³ Mäṛi gөлөн mani duwa nê anji budөгө ḡөг di dөрөнê daa ya chine de dara ba nê 'wacṇanagө, me nê jangagө nөm dodө ḡani caga ka me ca.

⁴ Mani nê nê jangөгө ta di anê asnagө da anê ha 'wacṇa dara өndi da ba nê 'ocṇ mani nê budêlê nê Mäṛi algө ilê dara Kris di gөndөгө ladө naṇe. ⁵ Mani nê budөлê nê ta di Mäṛi gөлөгө gandagө nare nê pii di daa bêdê, ḡөm da caga da dundi gөлөгө gandagө nare nê Mäṛi kөjөгө me woni waya Mäṛi bөw, i cendi ca day-ê me Mäṛi chөгө jiga dara giyê duwa di. ⁶ Mani nê budөлê nê gө gөлgө daa di: I dara ḡamara gө daa mөн gө Jesu Kris dө me, caga da nare nê i Juwib bêdê kaw Mäṛi ha өsөгө mani duwa nê 'ywa nê lade nê ta di ya nare nê gөndөгө Juwib de me ca. Mani nê lade ḡang nê Mäṛi 'yagө da i dayara gө cendi dayar gandagө daa ya gun mөн sөw de. Mani nê Mäṛi bi gө bi gө ba 'yagө nare duwa di kaw cendi 'ywagө le me ca, mani nê ta di pad cendi 'yogө i gө bөrmê gөнê nө dө lade dөra.

⁷ I dara dusi dө lade dө Mäṛi al gan managө dwana duwa dө al giyê sөнê dө me mwom da, anji gөdөн nөm aba giyê duwa gaba waya nө dө lade gwale dөra. ⁸ өndi gөнê wor targiṇ gech nare nөнê Mäṛi duwa taragөлê kaw, Mäṛi al gan dusi dө lade dara ba nê waynagө nare nê i Juwib bêdê, gwale gө lade gөнê Kris duwa. Anji i gun gө geche naṇe, gun neyem 'wacṇa gөndөw pad bêdê. ⁹ Me ḡang da ba nê binөгө nare pad gөndөw daa pөdөн-yê, ba i man me mani nê anju gө Mäṛi ba budөгө dodê pii ḡөг di. Anju gaba bwa mani pad di ba budөгө dodө ḡөгөden wala gө ba asө gө sөṇa ba. ¹⁰ Әṛө caga da Paja nê daa me dolgê day me, yarna me 'wacṇana dөriṇ naa nөнê Mäṛi duwa nê 'yarbare naṇ ta di dara nare nөнê Mäṛi duwa nê dayar dam mana mөн ḡaniṇ.

¹¹ Mani nê Mārī algə ta di pad, anji algə ya ba ərəm nəm bəg wala gə anji wor asa səna sən di, mani nê ta di alal yande dara bamarə gə dê bamarang daa gə Aba ciri ərda gə Jesu Kris mən di. ¹² Bamarə gə dê bamarang daa mən gə Kris də me dusərəndə də dê kalang dəwə me di dê 'ywang bərmə gaba chidə daa Mārī səwə dəban laŋa. ¹³ I na yande da nê amsang kalna dusərəng sawna nimi wamani gə 'yon dara darang də bədə, dara wamani ni gə ta di ha wangə me ca.

Dwani dənə Jesu duwa də al ganandə

¹⁴ I dara yande me nê piy gubərən dodə Mārī gə i abrandə di dərəwə, amsəw dara darang. ¹⁵ I Mārī də me nare nê dam daa gə gəndəgə day me nê dam dodə səna lə ka gə gəndəgə day me da anji bogə anju. ¹⁶ Mārī da i geche, gasnani duwa da 'yaŋa dərə ilə bədə, nê amsəw dara kal dwana dənə dundi duwa 'yanang dwana managə dusərəngə. ¹⁷ Nê amsəw d'ang bi dara Kris damna dusərəngə dara 'yənə da anə kal dusərəng dəwə me nê amsəw dara anə bwana sabərang hana dodə cog managə dwaniyə me damna yinə sədəng lə waynale me ca. ¹⁸ Ina yande da, 'yənə me nare nənə Mārī duwa nê d'ang me di anə ha 'ywa dwana dədə 'wacŋa dwani dənə Kris duwa di bəl'nani dərə me, charni dərə me, hwa dərə me d'ungə dərə me ca. ¹⁹ 'Yeni kaw anə ha 'wacŋa dwani dənə Kris duwa də geche naŋ də dē neyamang 'wacŋa gəndədə pad bədə di, kal Mārī 'wanbanang dusərəng daa telele telele anju gang.

²⁰ Anji Mārī da neyem ala mani pad naŋ d'waya nê dē urəng gandagə me ər'məng gandagə dusərəndə lə di bam, dara dwana duwa di al giyə lə sədəndələ. ²¹ Kal nare pad 'wagənwə gə jilay managə nare nənə Mārī duwa nê dayar dam mana mən d'waragələ dara bamarə gə cendi bamar gə Jesu Kris daa mən di, cendi 'wagənwə gə jilay wala gə wala me gə dərən bərən me ca! Amen.

4

Bama gə sii daa gənə nare nê Mārī duwa day

¹ Əndi gə Pol gə gə yən dange dara giyə gənə aləw Aba ciri di da nê urəng ajmar nəm lə, kalna hara dan bwarna ya Mārī 'waga duwa gə anji 'wagang də de. ² Asəna dədəng dodə me, ina i nare nê həlale me, unə dədəng bam me ca. Gun woy woy d'warəngə alnang mani nê acŋe kaw yinə gə dwani me ca. ³ Jarna dara gama bama gə sii daa gə dundi dənə Mārī duwa də 'yang gandədə ta di me gamna bama dan gə sii daa di managə həlala jwamə. ⁴ Nare nənə Mārī duwa nê dayar mana mən də i Kris səw gə gədə gun səw mən tenene di me dundi də wuse kaw, i mən tenene me mani nê Mārī 'wagang nê anə kal ər'mə dan dədəgələ də kaw i mən tenene me ca. ⁵ Aba ciri ərda kaw i mən tenene me dusi ərda də kala Mārī dəwə kaw i mən tenene me batem ərda kaw i mən tenene me ca. ⁶ Mārī kaw i mən tenene, anji me i nare abragə pad, anji lam d'wārī nare dədəgələ pad me, al giyə nare sədəgələ pad me dam lə nare sədəgələ pad me ca.

⁷ Dəm da Mārī 'yaw wi wi kaw dusi duwa də lade də 'yaŋa dərə-lə bədə di ya Kris ba u səw 'yadə gə made dara darandə ta de. ⁸ Ta də me i gwale gə Maktubu də diri way da:

«Anji hagə managə daa cog me,
yibə nare bwagə tarwə hara nəm me,
əsəgə nare mani nê lade me ca.»

⁹ Dəm da gwale gə gə wayəw ba: «Anji hagə managə daa cog» də da gəndəw i na mo? Gəndəw da: 'Bag da managə Kris wor haga yala daa sən da anji chə gərə dodə səna dədə do. ¹⁰ Aba chə gərə dodə ta di i gə hagə ya daa cog siyaya dədə dara kal ba dam lə mani lə pad. ¹¹ I anji me əsgə nare mani nê lade mani nê di i giyə duwa gə jiga jiga di: nê mən i nare nê Jesu kəjəgə me, nê mən i woni waya Mārī bəw me, nê mən i woni wayagə nare nō də lade me, nê d'ang da i woni d'əbə Eglis dərədələ

gəlêgə nare gwale gənê Mārī duwa me ca. ¹² Anji əsgə nare nê ta di giyê gə ta di yande dara cendi ba d̡agərana nare nê nê Mārī duwa ba alna giyê duwa dara kal nare nê nê Mārī duwa nê dayar mana mən də i ya Kris səw de di ba jwarna hana pii pii. ¹³ Ya ta de me, nare nê nê Mārī duwa nê dayar mana mən di ha 'ywa dwana me ha hara pii pii bəra dayara daa mən pad managə dusi də kala Mārī gorəndəw dəwê me dê 'wac̡nang gandəw me ca. Yande da dê ha kədêng nare nê gechide nê aliya ənda neyem d̡əm me dê ha kədêng nare nê ladəbe naŋ bəriŋ ya Kris de me ca.

¹⁴ Yande da də ha wunêng ya dine nê 'yêng de bêdê d̡əm. Nare woni lama mana ha neyama lamandə gə gwale gə kulagə bêdê d̡əm. Me cendi ha gəlêndə mani nê ac̡ne woni cwagədandə ya gale ba ugə mani cogədəgə nəm kame kame bêdê d̡əm. ¹⁵ Dəm da kal wi kaw waynaw jaw gwale səw gə dwani me, dê harang jwarba managə mani lê pad bəra hara əjê Kris gə i doni gə sii di dəw. ¹⁶ I anju də me day doni gə sii daa mana mən dara cendi ba b̡amarna daa mən ya gun sarbo duwa yə gə doni gə səw b̡aməw nəm daa mən gədəw gə gun mən səw ta de. De gun səw gə jiga jiga di alna giyê ladə mwom da, Kris səw gə mən di ha jwara me ha əriŋara naŋ managə dwaniyê me ca.

Ala gə mani nê dərway nê Mārī urgə

¹⁷ Yande da nê wayang gə dwana də Aba ciri wun gandədə me nê ajəmar lê diyê di. Kalna 'wê bərmê gənê nare woni 'wac̡na Mārī gə b̡ag bêdê day d̡i, dara cendi ərmê day da gəndəw ilê bêdê ¹⁸ cendi dərêgə d̡echêr daa managə gwale səw gə Mārī wayəw di dəwê. Bəlê gə Mārī 'yaw də da cendi ilê dwaliŋê bêdê. Cendi 'oc̡n mani nê nê Mārī duwa bêdê dara dədêgə woye me. ¹⁹ Cendi nol bam, 'oc̡n mani nê lade me nê ac̡ne me bêdê, cendi hurê sədêgə mani nê ac̡ne-yê wala gə wala me hurê sədêgə mani woni ala jaweyê ha nəm gə dərêgə pii pii me ca.

²⁰ Dəm da 'yêni da gwale gə gə gəlêng dara Kris da i yande bêdê. ²¹ B̡ag da 'yêni nê anê b̡amar daa gə Jesu mən di, anê doy gwale gə gə wayəw ərəm dara dəw me gə gəlêng gandəw 'yêni nê anê i duwa me da, gə gəlê i gwale səw gənê Jesu duwa. ²² I na yande da kalna mani dan nê anê alagə pii wala gə anê 'oc̡n gə Kris bədê səŋ di bam. Cende dədə ala mani nê ac̡ne ha ganang anê ala gə mani nê ta di, cende də ta di lamang meyandang bam. ²³ Kalna dundi dənê Mārī duwa kələngənanəg ərmê dan bam me 'yanang ərmê gə dərway dusərêngê me ca. ²⁴ Caga da alna mani nê dərway nê Mārī urgə nê bor gə mani nê 'yoləw, yande da mani dan nê anê ha ala ha 'ya nê təba me, nê lade bəriŋ me, dara mani nê ta di swa gwale səw lê.

²⁵ Ina yande da kalna kulagə bam, ina wi wi kaw waynaw jaw gwale səw, dara pad əndalê dê b̡amarang daa gədə gun mən. ²⁶ Wala gə dusərêng swana kaw, kalna ala ac̡na dara dusərêng də so di d̡i me, kalna dusərêng də swa di chinê dodê do me dawa d̡wadəna səŋ. ²⁷ Kalnaw chidan bərmê a d̡wayna dədêng bam bêdê. ²⁸ Kal gun gə ina mee pii da a kalna miyini di d̡i d̡əm, kaləw a alna giyê gə mana ure duwa gə bərmê gə təba me 'ywana gə mani duwa nê wama me, yande da anji ha neyama 'wo hiŋe 'yagə woni 'ywa bêdê me ca. ²⁹ Kal gwale gə ac̡ne dəmnê bədêngê bêdê, wayna gwale gə 'yole gə aba 'yagə nare dwana dara kalgə gə jwarbəna nəm managə dusi day də kalalê. Yande da anê ha alagə nare woni dwaya gwale mani nê lade.

³⁰ Ərə 'yêni da asəna angal dan dara ala mani nê ha ala dundi də wuse də Mārī 'yang gandədə n̡agəni bêdê, anji 'yadə wun ya lamba də gun biyêng sədêngê dara ba anê i nare duwa, nê d̡aŋ wala mən ba kədêng daa wamani-yê gə dər̡iŋ bəriŋ anju. ³¹ Gama gə gwale dusi yêê me, dusi dədə swa maŋa me, jarba gə nare me, nasəba gə marje daa pəng-pəng gə nare me, cadəba gə nare me ca da 'jwarna mani nê ta di bam hêŋ d̡warangê me dusi də ac̡ne də woy woy kaw kalnadə bam. ³² Dəm da alna dusi də lade me ina nare nê həlale me gə kwanang me, kalna dusərêng həlalana kwanang

dədêgəlê ya Mārī ba kal gə dusəw həlal nəm dədêngê dara ba anê i nare nê nê Kris duwa di.

5

Mani nê nare nê nê Mārī duwa ha alagə me nê cendi ha alagə bêdê me

¹ Caga da mani dan nê ala wunê ya Mārī duwa de dara 'yêni da anê i dəndaw, anji urênge. ² Damna managə dwaniyê jang ya Kris ba urəndə nəm de me 'wê gə səw 'yadə gə made ya sarga də 'yoləw Mārī de dara darandə.

³ Caga daalna kaya də də 'ya gə sədêng mad mad bêdê dəm. Mani nê acne woni ala jawe nê ya ta de da alnagə bêdê mealna harni mani-yê bêdê me. Mani nê acne nê ta di pad kaw wayna gwale day bədêngê bêdê. Mani nê ta di dol nare nê nê Mārī duwa bêdê me ca. ⁴ Gwale gə acne gə al jawe me gwale gə 'ywala duwa ilê bêdê me gwale gə wunjê gə acne me da dwalang 'yêni bêdê. Dəm da 'yêni da alnaw Mārī doche dara mani nê anji al ganang di. ⁵ Ərmənê dədêngê dara woni kaya me woni ala mani nê acne nê al jawe me woni ala harni mani-yê. Mani nê ta di yə dusəwêgə doy Mārī gə bəg bam. Nare nê ya ta di pad gə ha asagəlê kwandagə dwaregəlê dwārī dənê Kris me Mārī me day-ê di bêdê me ca.

⁶ Kal gun lamnang gə gwale gə gəndəw ilê bêdê di bêdê, dara mani nê acne nê ya ta de pad me Mārī dusəw so nəm managə nare woni gənê bəw bam dədêgəlê. ⁷ Yande da nare nê ya ta de da bəmarna gandagə daa bêdê pa pa. ⁸ Dara tanga pii da anê dam ya banê dam i diləmê de, me caga da anê bəmar daa gə Aba ciri mən da ya ba dê i nare nê nê managə acne duwa de. Yande daalna mani nê wunê ya nare nê dam managə acne-yê day de. ⁹ Dara managə acne di yêê mani nê lade me, ala gə mani nê təba me, gwale səw me. ¹⁰ Yande da kanjəna bərmê gaba 'wacna mani nê 'yoləw Aba ciri. ¹¹ Mani nê gəndəgə lê bêdê nê nare algə diləmê ta di hurna sədêngê bêdê, dəm da gəlnê mani nê ta di daa pədênyê dên. ¹² Mani day nê cendi algə budêlê ta di al jawe nənə me waya gə gwale day daa kaw al jawe me ca. ¹³ Bəg da mani nê ta di pad wala gə gə gəlnêgə daa pədênyê managə acne-yê mwom da, acna day ina ya man de kaw gə ha yaragə daa lada dên. ¹⁴ Dang tugə mani pad nê gə bi gəndəgə daa pədênyê di cor gədə managə acne: i dara ta di me gə way ba;

"əjəm gaba 'ya nuni da a dərê m daa me

so daa nare nê mare dwaregəlê

me Kris ha acname dusəmê gə mana gə acne duwa".

¹⁵ Ina yandə da asna angal dan managə hara dan-ê, kalna hara ya nare nê mêng de bêdê, dəm da hana wunê ya nare nê dərêgə naagədə de. ¹⁶ Wala gə caga ka da acn nənə, ina yandə da 'yêni da anê 'ywana bərmê hiŋe gaba ala mani nê lade da alnale. ¹⁷ I dara yandə me kalna kədê nare nê woni ərəmê gwale bêdê dī, dəm da ərmənê dədêngê ladle dara 'wacna mani nê Aba ciri urgə ba nê alnagə di. ¹⁸ Kalna widəbê gani gə 'ogəw bē dī, dara widəbê gə gani gə bē da ha meyang i bam, dəm da kalna dundi dənê Mārī duwa 'wana dusəwəng daa telele tandi. ¹⁹ Yandə da pad dan-ê tunê diri dədə bwaw Mārī jilay me diri də dundi dənê Mārī duwa 'yang gandədə me. Tunêw Aba ciri diri bwaw gə jilay gə dusəwəng də mən tenene. ²⁰ Alnaw abrandə gə Mārī doche wala gə wala gə Aba ciri ənda gə Jesu Kris suməw managə mani nê 'ywanangê pad me ca.

Abe day gə diyamo

²¹ Kal ina gun gə woy kaw asnaw jaw dəw dōdê dara anê i woni alaw Kris horəmbê. ²² 'Yeni nê namde da; kal ina deme də woy kaw asnaw tərêdê dədə dōdê ya ba də asəw gə Aba ciri gə Kris dədə dōdê de. ²³ Dara abe da i diyamo dədə anju ya Jesu Kris ba i nəm nare nê nê Mārī duwa nê dayar mana mən dədêgəlê ta de, anji gang me bəl nare nê nê Mārī nê dayar mana mən nê i ya səw de də daa anju. ²⁴ Ina ya ta de da deme

də woy kaw asnaw tərêdê dədə dodê managə mani-yê pad ya nare nêñê Mārî duwa nê dayar da mana mən ba gə asəw gə Kris dədəgə dodê ta de.

²⁵ 'Yeni nê abje kaw: gun gə woy kaw urnê diyamo ya Kris ba urgə nare nêñê Mārî duwa nê dayar mana mən de me 'wu gə səw 'yadə gə made dara daragə ta de. ²⁶ Anji al yande dara chəw gandagə Mārî mən tenene. Anji chəw gandagə Mārî i wiya gə wigə gə nimi me gə gwale me di. ²⁷ Anji al yande dara ba gəl nare nêñê Mārî duwa nê dayar mana mən di ladni day gə nañ di daa dərêwê anju gə Aba ciri gang, me sədêgə piyarna walang bêdê me dərêgə ba lagədəna bêdê me, gə 'ywana mani nê acne hiñe sədêgəlê bêdê me. Anji ur nare nêñê Mārî duwa nê dayar mana mən də ba gə chənêw gandagə anju mən tenene me ba gə asənagə gwale dədəgəlê hiñe bêdê me ca. ²⁸ I yande me abe gə woy kaw urnê diyamo ya ba urgə səw duwa ta de: ya ta de da gun gə urnê diyamo da, ya ba ur i səw duwa gə gun de. ²⁹ Di mən yande gun al səw ichiñ mo, bêdê, anji əsəwe me dāngərəw ladə me, ya Kris ba al nəm dara nare nêñê Mārî duwa nê dayar mana mən de. ³⁰ I dara pad dê 'yang i səw tuləw də mən di. ³¹ I dara ta də me, Maktubə dənê Mārî way da: «Abe ha swa kala ciri dənê abêw me iw me bam me ha bamaragə gə diyamo daa ca gədê gun səw mən tenene.» ³² Managə gwale ta di dalawê gwale səw gə geche mən budêrê dodê: əndi gə Pol nê wayang gwale gə ta di gə way i dara Kris me nare nêñê Mārî duwa nê dayar da mana mən me. ³³ Yande pad kaw 'yêni da kal wi kaw urnê diyamo ya səw duwa de me, deme də kaw alnaw tərêdê horəmbə me ca.

6

Dine me abragə me idêgə me

¹ 'Yeni nê dine da alna warang bədəgə, dara ta me i mani nê i gə bərmê day təba nê Aba ciri ur ba anê alnagə di. ² «Məlawdə abam me iim me.» Managə bii gə 'woo dalawê pad da ta di me i gə pii Mārî ma gə bəw gə anji biyəw di. ³ Gwale duwa gə ba dara: «Ba mê ha 'ywa 'ywala me ba mê ha dama bəra biyê dəm də hoy dodê sənə dədə ka me ca.» ⁴ 'Yeni nê dine abragə da kalna meyandagə dəndərang dusəringə dî, dəm da gamnagə le gə gəsêni ərîñêgəle me gə gəlê nê ya Aba ciri ənda ba gələndə nəm de.

Kwoy me woni ciri day me

⁵ 'Yeni nê kwoy da alna woni ciri dan nê dodə sənə dədə ka bədəgə gə horəmbê me asagə di dodê me alnagə giyê gə dusi də mən me ya anê ba aləw gə Kris giyê ta de. ⁶ Anê al woni ciri dan di bədəgə dara cendi ba yarnang me sədêgə ba 'ywalnagə nəm mərə bêdê, dəm da alnagə yande dara ba anê i kwoy nêñê Kris duwa me, dara anê ur ba anê al i Mārî bu gə dusəringə də mən me ca. ⁷ Alna giyê dan di gə dusəringə də mən ya giyê di ba mê aləw gə Aba ciri de, kalna ala giyê ya ba anê algə i nare de mərə dî. ⁸ Ərmənê dədəngê ladna gun gə kwaya labaa gə pəgiñ kaw, alna giyê duwa ladna da Aba ciri ha 'ywagaw gwayni duwa le managə giyê duwa gə ala lê. ⁹ 'Yeni nê kwoy woni ciri day kaw, alnagə horəmbê ya kwoy dan di ba gə alang nəm de me ca, alnagə wamani bêdê me. Ərmənê dara 'yêni me, kwoy dan də me da Aba ciri dan i mən tenene ilê alê daa, anji i aba piyê nare dərêgə bêdê.

Mani woni jara say

¹⁰ 'Yana duwa lê da nê ur ba nê wayang, kanjəna dwana dan managə Aba ciri səwê me managə dwana duwa də nañ di sədə me ca. ¹¹ Layna mani woni jara say nê Mārî 'yang pad bwana sədəngê, dara dəbê nəm waya managə boy dənê Seydan dərə də twanadə di dərêdêlê. ¹² Dara neyendə da də kwabang dəm di i gə nare bêdê, dəm da dəm ənda da dê kwabang i gə dundi də acne dolgə day, me də kwabang gə dundi də lam dwārî managə sənə dədə də diləmê ka di me dundi də acne pad də dam managə

səna bulê day gə siyaya lê me ca. ¹³ I dara ta də me layna mani woni jara say nê Mārī 'yang di daa pad əsərangê dara dəbê nəm waya wala gə acne-yê me dəm di 'yanna bam kaw dəbənê daa waynale com.

¹⁴ Dəbənê waynale, yinê gwale səw gə wun ya gare gə gun ma gə wamdaw daa de di waynale. Hurna mani nê təba di, ya gare gə dfore gə gun hurêw səbərêwê gam gə səw ta de, ¹⁵ dəbənê ib dara wayagə nare nō də lade dədə 'yagə nare həlala di daa, dəbê gə ib da wun ya gəbande nê gun hurê gədawê de. ¹⁶ Mani nê wêyê kaw kalna dusərêng Mārī dəwê ya gun ba yigə dogê əsêwê ta de. Ya ta de da dfeche də duwa bədê dənê Seydan duwa ha dəmê hara sədêngê bêdê. ¹⁷ Yinê bəlê gə Mārī 'yang gandəw gə wun ya jagwa də ləgəw gun dəw dara jara gə say yande, 'yanə duwa-lê da unê sugənê də chere də dundi də Mārī duwa 'yang gandədə ta di əsərangê. Sugənê də chere di i gwale gənê Mārī duwa di.

¹⁸ Yande da: Amsəna Mārī gə dusərêng də mən, urnêw gə wala wala me gə dwana dənê dundi dəra me yande da amsənaw dəban bwa gə gwayni. Amsəna dara nare nê nê Mārī duwa pad me ca. ¹⁹ Amsəna Mārī dara daran me ca, dara kaləw a 'yanan gwale bənê. Yande da nê ha wayagə nare dəban laṇa, nō də lade də Mārī budədə dodê pii gwale dəra. ²⁰ Əndi gənê i Mārī aba bəw di, giyê ni da i waya gə nō də lade gwale dəra, gə yən magədən asən dange-yê da amsəna Mārī dara kal nê way gwale dəra dəban bwa gə gwayni dara i giyê ni gənê ha alaw.

Lapiya dənê Pol duwa

²¹ Caga da nê giyêng Tichək chen gənê urəw naṇ, gə i aba ala giyê gənê Aba ciri duwa, gə i aba ala mani nê təba di. Anji ha wayang ba nê dam i man mo, dara 'yêni kaw ba anê 'wacnana mani ni nê nê alagə me ca. ²² Nê giyêng gandəw bəg dara anju ba waynang nō nin me 'yanang abnani dusərêgê me ca.

²³ Kal Mārī gə i abrandə me Aba ciri ənda gə Jesu Kris me 'yanagə chamre woni kala dusərêgə Jesu Kris dəwê həlala jwam me dwani me dusi də kala me ca. ²⁴ Kal Mārī piynê bəw managə nare woni urê Aba ciri ənda gə Jesu Kris dədəgêlê pad gə dwani day də 'yanə dəra ilê bêdê bəriṇ di.

Maktubu dənê Jak duwa

Labiya dənê Jak duwa

¹ Əndi gə Jak gaba ala giyê gənê Mārī duwa me gənê Aba ciri gə Jesu Kris duwa me nê alang 'yeni nare nê nê Mārī duwa nê cəgədə bam managə səna gəndədə lə ka pad labiya.

Yê gə sii managə wamani-yê

² Chamran, managə mani jiga jiga gərsəng da, kalna sədəng 'ywalnangê diyê nañ. ³ Anê 'ocñ com, dusi dan də kala di dwana dəra dwayna mani nê gərsəng də bam da, ha harang gə yê gə sii waya. ⁴ Dəm da, kalna yê dan gə sii waya di hana ladna bəra 'yaña-lê ba, dara kal anê kədənê nare nê ladə gə dərêgə bəriñ nê acña hiñe kaw ilê sədəngê bêdê me mani mən kaw jalnang bêdê me ca. ⁵ Gun mən dwarengê dəriñ naa duwa ina lə nañ bêdê da, kaləw a urnê Mārī, anji ha 'yawê. Dara Mārī di anji 'yagə nare pad mani gə dusi də dwani dəban alaw gə gun gwale. ⁶ Gun gə ta di a urnê gə dusi də kala dəban gaga hiñe dusəwê bêdê, dara aba gaga dusəwê da, wun ya nimi nê kuray-yê nê gale ugə cogə ha nəm kame kame ta de. ⁷ Gun gə ya ta de da, a 'wacnana dara ba ha 'ywa mani hiñe managə Aba ciri əsəwê bêdê. ⁸ Dara anji i gun gə al mani pad gə dusi də sər sər me ur 'wo bərmê mən bêdê.

'Ywa gə mani me, dama gə burgani me

⁹ Kal əjəm chen gə burage da, səm 'ywalnam dara Mārī asəm sumi gə 'waga dəm. ¹⁰ Me əjəm chen gaba 'ywa mani da, səm 'ywalnam dara Mārī com dodê me ca. Dara aba 'ywa mani di ha susəgê bam ya chemde ho day de. ¹¹ Dara wala gə dawa ana nañ mwom da, chemde di laa i bam me, ho day susəgə bam me, ladni day cor ilê bêdê. Gun gaba 'ywa mani kaw ha mara bam managə giyê duwa gə ala gaba kanja 'ywa di dalawê yande me ca.

Mani woni gərsê nare me woni lamagə me

¹² Gun gaba yê səw waya məjag managə mani woni gərsêw dwaregəlê da, dam i sii 'yola gə 'yang dalawê. Dara managə anji dwayna wamani di bam mwom da, ha 'ywa kwane gə i bêlê gaba dama gə dərêw bəriñ gə Mārī u bəw way dara ba 'yagə nare woni urêw di. ¹³ Gun gə mani lamnaw dara asaw acña-lê da, kaləw a wayna da: «I Mārī me lamən asən acña-lê anju bêdê.» Dara Mārī da, mani nê acne laməw asəw acña-lê bêdê, me anji kaw lam gun ba alna acña bêdê me ca. ¹⁴ Wala gə mani lamna gun asaw acña-lê da i mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê bəg di me cwara surəw asnəw acña-lê cendi. ¹⁵ Targin dāng da, mani nê acne cende day nê ilê gun dusəwê di u gudi me yê acña. Ərə managə acña di jor nañ mwom da, hara gə made me ca. ¹⁶ Chamran nê nê urgə nañ, kalna lama sədəng dī. ¹⁷ Mani nê wo pad woni sumi me nê ladə gə dərêgə bəriñ me da swa i daa Mārī gaba bwa mani woni acña mana di səwê. Mārī di i gun gə co səw dāng bêdê me anji bi səw bam kaləndə diləmê ya dawa ba də al nəm de bêdê me ca. * ¹⁸ Mārī di, gə urê duwa anju gang, anji 'yandə bəlê i gə gwale duwa gə i gwale səw di dara ba də dəbnəng pii managə mani duwa nê anji bwagə pad di dərêgəlê.

Dwaya gə gwale, me 'wow ala gə giyê me ca

* 1:17 1.17 Nê jangə nin yande dara gwale gəndəw gə bəg gə bii gə Grek ba da: *Dun duwa cor daa ya dənê habde day ba də cogədər gə dawa ta de bêdê.*

¹⁹ Chamran nê nê urgø nan, 'wacnana gwale gø ta di: Gun gø woy kaw dwaya gø gwale da a dwayna kalang ma me da, swana kalang wayna gwale bêdê, me kal dusøw swana kalang bêdê me ca. ²⁰ Dara gun dusøw swana maña da, neyem ala gø mani nê lade tæba managø Mārī dærêwê bêdê. ²¹ I dara ta dø me, mani pad woni lwabødang gichøni sødøngê me, mani nê acne nê swa dusi dø urineyê me da, biynê sødøng bam dwarzagølê. Yinê gwale gønê Mārī duwa gø 'yang gandøw dusøringê ta di gø asa gø dii dodê dara i gwale gø ta di me neyem bøløng anju.

²² Kalna dwaya gø gwale gønê Mārī duwa gø sumdøng mæra dī, unêw alna gandøw giyê, pøgin bêdê da, anê lam i sødøng dan gang pøgin me ca. ²³ Dara gun gø dwayna gwale di, me unêw alna gø giyê bêdê da, wun i ya gun gø yêr dærêw managø gudøramê ta de. ²⁴ Managø anji yêr dærêw di gudøramê bam pad, me, øndøt ha mwom da, mana gø ta-lê dog anji saw dærêw nê anji yaragø di nømgø bam. ²⁵ Døm da gun gø kanjæ bii gø 'woo gø ladø gø dærêw børin gø kødø gun daa gøndøw ladø me yø søw woy-yê me dam doy gø sumøw mæra me nømêw bam bêdê ørø uw al gø giyê me da, gun gø ta di Mārī ha biyê bøw managø giyê duwa gø ala døwê.

²⁶ Gun wayna ba pam i Mārī tarøw me gamna bøw gaba waya gwale bêdê da, anji lam i søw duwa anju gø Aba ciri gang. Pama duwa gø Mārī di 'ywala duwa hiñe kaw ilê bêdê børin. ²⁷ Yarna pama gø Mārī gø 'yang gø ladø abrandø gø Mārī dærêwê da, i wagø gø bagondê lê me namde nê wambø lê me managø jiba day-ê me biyê gø søm bam managø mani nê acne nê sønna dødê woni lwabam gichøni sømê dwarzagølê me ca.

2

Piyê gø nare dærøgø.

¹ Chamran 'yêni nê anê kal dusøring managø Aba ciri ønda gaba sumi gø 'waga gø Jesu Kris døwê da, ðamna piyê gø nare dærøgø gø dusi dan dø kala møn bêdê. ² Dwayna, ya gun møn gaba 'ywa mani hurnay barge gaba sumi søwê me kuløm gø kili duwa wom nan dunuwê, dømney nøm dwarzangê dayara dan-ê me gø møn gø burage gø mani duwa ilê bêdê hurnay barge gø acne gø chøbêre søwê, dømney nøm kørê di me ca da. ³ Mana gø ta dø lê da, anê so aløw gaba hura barge gø lade di horømbê me anê wayøw da: «øjøm da, hare dam dodê managø lade-yê ka», ørø anê wayøw gø burage gaba 'ywa mani bêdê di øjøm da: «Døbø døma daa labaa, hare dam dodê managø sønna-lê gødøraninê ka.» ⁴ Anê alna ina i ya ta de da, anê pii nare dærøgø me anê kødø i nare woni agø kwanang sariya gø ørmê gø acne me ca.

⁵ Dwayna, chamran nê nê urgø nan: Mārī anjær nare nê burgødê nê kwandagø yørgø ba i woni 'ywa mani bêdê dara cendi ba kødønê woni 'ywa mani managø dusi day dø kala lê me ba 'ywana dwārī dønê Mārī duwa dø ba u bøw way ba 'yagø woni urøw di me ca. ⁶ ørø 'yêni da, anê al nare nê burgødê woni 'ywa mani bêdê ichin me, woni gøløng dærøng hara ganang sariya lê da, i woni 'ywa mani di cendi bêdê mo? ⁷ Nare nê ta di i woni waya sumi gø lade gø Mārī 'yang gandøw di gwale duwa gø acne di cendi bêdê mo?

⁸ I sødø, anê alna bii gø 'woo gønê Mārī duwa gø døy kwanaw bam pad di bøw gø gø jangøw maktubø lê ba da: «Mê ha urê jam gun ya søm døma de.» Da anê al i mani nê lade 'yang. ⁹ Døm da anê ina i woni piyê nare dærøgø da anê al i acna me bii gø 'woo gønê Mārī duwa di bwang gwale dødøngø dara anê gøn bøw bam. ¹⁰ Dara gun alna bii gø 'woo di pad me cølangøna gø møn daa da anji cølangø bii gø 'woo gø gøndøw wor pad di daa me ca. ¹¹ I gun gaba waya ba da: «Mê ha ala acna gø gichøni bêdê ta di», way dng ba da: «Mê ørøm ba mê 'yê gun bêdê me mê cor ha 'yaw», me mê ala acna gø gichøni bêdê me, mê 'yana gun da, mê cølangê bii gø 'woo gø gøndøw wor pad di daa. ¹² Gwale dan gø waya me mani dan nê ala me da, kal gølnê dara banê i nare nê bii gø 'woo gaba kødê nare daa di sanga ba anang sariya anju. ¹³ Dara gun gaba yara

jaw ñagəni duwa bə̂dê da, wala gə sariya-lê da Mārī kaw ha alaw sariya dəban yara gə ñagəni duwa bə̂dê me ca. Yande da aba yara jaw ñagəni duwa kaw lañdə sariya di bə̂dê bə̂riñ me ca.

Dusi də kala me, mani nê ala me

¹⁴ Chamran, gun wayna gə bəw mərə, ba i aba kala dusəw me alna mani gəlñê nəm bə̂dê da, dusi də kala də ya ta de di neyem bəlêw mo? ¹⁵ Ya chandərang labaa chidərang 'ywana barge gaba hura bə̂dê me mani day nê wama inalê bə̂dê wala gə wala me, ¹⁶ gun mən dwařangê waygə da: «Damna labiya, me kal sədəng urənê, me wamna əbənê», me dəban 'yagə mani nê wama da 'ywala duwa ilê nalê mo? ¹⁷ Dusi də kala kaw i ya ta de me ca, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da, ya ba də mare bam bə̂riñ.

¹⁸ Ga gun mən wayna da: «əndi da, nê kal i dusən, me əjəm da, mê al i mani me da». ərə nê ha cwaw wayaw da: «Gələn dusəm də kala də dəban mani dərə nê ala di, me əndi kaw nê ha gəlêm ni də gə mani dərə nê ala di me ca.» ¹⁹ Əjəm da, mê kal dusəm dara Mārī ba i mən tenene bə̂dê mo? Ladə. Dundi nê acñe kaw ərəm i yande me cendi laña algə me sadə dərêwê. ²⁰ Əjəm mê i gun gə 'ocñ waya gwale bə̂dê, mê ur dara 'wacña gə ba dara na me dusi də kala də dəban mani dərə nê ala da ba i də madəri di mo? ²¹ Yər mwagərandə gə Abraham sən Mārī yêrêw ba i gun səw gə təba dara mani duwa nê ala di dara anji doyəw êw wala gə Mārī wayəw ba kundə nê gorəndəw gə Isak mana gaba bwasa Mārī-yê aləw gə Mārī sarga di bə̂dê mo? ²² Mê yêr ta da dusi duwa də kala di, me mani dərə nê ala di me dayara daa ca me al gə giyê. I dara mani duwa nê ala di, me dusəw də kala di jor gədə mani sədəgə. ²³ I yande di me gwale gə maktubə dənê Mārī wayaw dara daraw pii di yala alal dəm, ba da: «Abraham kal dusəw Mārī dəwê, me gə dusəw də kala də me Mārī yêrəw ba i gun səw gə lade təba me», mani di yala alal dəm. Ta de me Mārī 'ogəw ba i jaw mache. ²⁴ Anê yala yêr caga ba Mārī yêr gun ba i gun gaba ala mani nê təba da, i dara mani duwa nê ala, i dara dusəw də kala mərə bə̂dê.

²⁵ Rahab də bəg dədə kanja abje dərə kaw i yande me ca. Mārī yaradə ba i deme sədə də təba dara mani dərə nê ala, wala gə tandi yêê nare nê Israyel nê gə kəjêgə di sədə, me tandi wagəlê dəmê gaba hara lê gə bərmê gə dfang. ²⁶ Ya gun səw gə doni gə hwaya duwa ina lê bə̂dê da mare, yande kaw, dusi də kala də dəban mani dərə nê ala kaw mare me ca.

3

Gama gə dilesəm

¹ Chamran, kal nare nan dwařangê kədənê woni gəlêgə kwandagə mani dī, dara anê ocñ nendə woni gəlêgə kwanandə mani da, Mārī ha alandə sariya waya dwoya kwanandə nê dfang day bam pad. ² Pat ənda lê pad də alang mani nê i gə bərmê day bə̂dê jiga jiga, gun alna mani nê acñe managə gwale duwa gə waya lê bə̂dê da, anji i gun gə yə səw gasənani gə neyem yêê səw pad le. ³ Də hurbənagə lemde arjam bədêgəlê dara ba alnandə horəmbê da, sədəgə gə doni pad kaw də i gə dwana lê dəwê me ca. ⁴ Yarnandə bərwa sən, anji jorna nanə ya man de me ina i gale gə geche me nwagəřənaw daa ya man de kaw, i gə habda duwa gə bani yande me gun gaba yêê habda di ha gandəw mana gə dərêw urê. ⁵ Gun dilesəw kaw i yande me ca. Tandi i mani nê bani yande dəm da, tandi ogə sədə ba də neyem ala mani nê gechide nan. Ya anê ocñ nəm de, duwa də bani yande kaw neyem ulê kudəmi gə geche bam dəndang. ⁶ Dilese di kaw wun ya duwa de, i ciri də dama də nê acña duwa də hurêlê doni ənda lê, me gawin doni ənda pad gə acña. I gə acña gə ta di me, tandi meyendəndə bam yaa əndalê bəra wala ənda 'yaña duwa-lê. Dwana dərə dədə meyanda nare bam ta di swa i managə duwa dədə budê bam bə̂dê bə̂riñêlê.

⁷ Gun gə gəsage da, neyem paga mwagne nê bam pad le me dirbi me mani woni nara dodê me, goche nê kuray-yê me ca, mani nê ta di pad da, i gun gə gəsage me, pagəgə anju. ⁸ Dəm da, gun mən tenene kaw neyem paga dilesəw bêdê, tandi i mani nê meyendə mana bam nê gun neyem yidə dodê bêdê. Tandi 'won i gə sam gaba 'ya gun. ⁹ I gə dilesandə di me, də bow gə Aba ciri gə i abrandə di jilay me, i gandədə tandi me, də sərgêng gə nare nê Mārī bogə wunəw ya anju de dige dige di me ca. ¹⁰ Bədêng gə mən ta di gang me, anê bow gə Mārī jilay me, bədêng gə mən ta di anê sərgə gə nare me ca, chamran, kal ina yande bêdê. ¹¹ Di mən anê yêr bəla gə cha mən da, nimi duwa 'yol me đan me ca mo? ¹² Chamran, di mən anê yêr dwaga da, neyem ya cwarna mo? Labaa guy neyem ya dwaga mo? Ina yande bêdê da bəla gə nimi duwa đan da, gə ha udê nimi nê 'yole lê bêdê đəm.

Dəriŋ naa nê swa daa

¹³ Gun mən dwarengê wayna da ba i aba dərêŋ naa me aba 'wacŋa mani me ca da kaləw a gələnê dəriŋ naa duwa di me 'wacŋa duwa di me gə mani nê ala nê lade me gə asa gə dii dodê me ca. ¹⁴ Dəm da, dusi də harni me, də wome me, halgəni me ina lê dusərêngê da, kalna 'waga sədêng dara ba anê i nare woni dəriŋ naa bêdê me sabna kulagə đərbənê gwale səw di dodê bêdê me ca. ¹⁵ Dəriŋ naa nê ya ta de da, i nê swa Mārī səwê bêdê, i nê dodê səŋa dədê me i dəriŋ naa nê nê gun gə gəsage duwa me i nê nê sidan dəra me ca. ¹⁶ Dara managə harni me halgəni me inalê da, mani nê dodê mad mad me nê acŋe nê woy woy kaw ilê me ca. ¹⁷ Dəm da gun gaba dəriŋ naa nê swa Mārī-yê da pii pa da i gun gə dusəw wusə me i gun gə hara gə labiya me i gun gə həlale me i gun gaba daya nare daa me i gun gaba ərmê jaw me ca. I gun gə al mani nê lade me i gun gə pii nare dərêgə bêdê me i gun gə lway gwale gə bu me dusəw da i jiga me ca. ¹⁸ Nare nê hara gə həlala jwam da, cendi gəsə həlala jwam di managə tulêgəlê cap cap ya gun ba gəsə gə swagê de me dərêgə nê cendi ŋil gə da i mani nê ala nê təba di me ca.

4

Yê gə məlan gə mani nê səŋa dədê ka.

¹ Dama gə gwale me, nasəba me da swa i woy mo? Swa i managə ərmê dan gə acŋe gə ilê jara ganang dəban bwagə gwayni gə dam lê sədêngê pad ta di. ² Anê yər mani me dusərêng urgəle me anê 'ywanagə bêdê mwom da, anê ərəm 'ya gə nare. Anê al harni me anê 'yo mani di bêdê mwom da, anê nasəbə gə nare me anê daməw gwale me ca. Mani nê anê urgə me anê 'yogə bêdê ta di, i dara anê urgə i Mārī səwê bêdê. ³ Anê urnê mani me anê 'ywana bêdê da, i dara anê ur i gə ərmê gə acŋe me mani nê anê urgə ta di anê ur i dara meyandagə bam pêgiŋ managə mani dan nê dərêng urê. ⁴ 'Yeni nare woni đəbê Mārī tarəwê jang bêdê nê ga! Anê 'ocŋ dara urê gə mani nê səŋa dədê ka naŋ mərə da, i ala gə marənde gə Mārī bêdê mo? Gun gə urnê mani nê səŋa dədê ka naŋ mərə da, anji gədə i Mārī aba marənde duwa. ⁵ Anê ərəm dara gwale gə maktubə wayəw pad ta di i pêgiŋ ba: Dundi də Mārī chəndə gandədə sədêndəlê ta di anji al halgəni dəra naŋe dara ba damnalê jang. ⁶ Ərə, Mārī al ganandə dusi də lade naŋ đang đoy bam dara maktubə way da: «Woni gwaba jwargagə da, Mārī cogə tarəw me woni asa dədêgə dodê da, anji al gandagə dusi də lade me ca.» ⁷ Kalna Mārī me ina dole dan anju me đəbənəw sidan wayna da, anji ha wa hara bam hiŋ sədəngê ⁸ Chədne hane Mārī səwê ib me anji kaw ha chidê sədəngê me ca. 'Yeni woni ala acŋa da, biy nê sədêng bam acŋa-lê, me 'yeni nê dusərêng sər sər da, kalna dusərêng wusənê le me ca. ⁹ Alna ŋagəniyê wamani dan dəwê me nulnê gura me, kalna baya dan di cwarna gədənê gura me sii 'ywala dan di cwarna gədənê ŋagəni me ca. ¹⁰ Hurbəna dədêng dodê Aba ciri dərêwê me anji ha cwarə yibêng dədêng di daa səŋ me ca.

Waya gə chênəm gwale duwa gə acne

¹¹ Chamran, kalna waya kwanang gwale day gə acne di, aba waya jaw gwale duwa gə acne me aw sariya de me da, anji way i biy gə 'wo gwale duwa gə acne me aw i sariya me caag da, mê anaw biy gə 'wo sariya mwom da, mê i aba lanaw bêdê dôm. ¹² I Mârî mən tenene me 'yandə biy gə 'wo di me a sariya anju me. I anju mən tenene me neyem bəlê gun me meyendaw bam me ca. Dəm da, əjəm da, mê i wi me mê aw jam gun sariya mo?

Kalna gwaba gə jwargang di

¹³ Caga da, dwayna gwale ni, 'yêni woni waya da: «Laba labaa sanga da, nê ha nin hara ciri də geche də yandeyê nê ha nin dama lê ala aliya mən, nê ha nin ala kenge me nê ha nin 'ywa gursə.» ¹⁴ Mani nê ha alang sanga da, anê 'wocnêgə mənang kaw mo me bəlê dan da ha wunê man me mo? 'Yeni da, anê wun ya masəm gə dəmê bani hiqe me bam da, nol bam kalang ta de. ¹⁵ Gwale gə de anê ha wayaw di i ya ta de: Aba ciri urnê da, də ha damang dərêndə bəra, də ha dama ala mani nê ya ka de me, nê ya ta de me ca. ¹⁶ Ərə caga da, anê 'ogə sədêng 'yêni me anê gwobə jwargang me, 'waga gə sii gə ya ta de da, acnə nanə. ¹⁷ Dəm da, gun gə 'wacnana ala gə ladni me alnaw bêdê da, al i acna gə geche.

5

Gəsêni gə 'yagə nare woni 'ywa mani.

¹ Dwayna gwale gə nê wayang 'yeni woni 'ywa mani di, bwana gura me, nulbənê sêdêgə me dara wamani gə bedangê di. ² Mani dan nê 'ywa di meyendə bam me barge dan kaw dəgəne law bam me ca. ³ Jəndar dan me gursə dan me kaw marəw yigə bam, marəw gə ta di, ha biyê sandərang Mârî dərêwê dara ba anê al mani nê acne, me ha ulê doni dan gə sədêng bam ya duwa de me ca. Dara anê dajəba mani nê 'ywa wala gə so ka ha pii gə ilê 'yana-lê di. ⁴ Nare woni nilê swagê managə yiga dan-ê kaw, anê 'yogəgə gursə day gə bərmê duwa bêdê. Dwayna nulê day gə cendi nul dara darang di sən, nulê gənê nare woni nilê swagê day di nəm yaa əndara managə Aba ciri gə Mârî gə dwana pad i əsêwê di suməwê. ⁵ Anê dam dodê sənə lê ka, mana gə ladəbeyê me mani nê dərêng urgə me anê ənbə al swani ya mani nê paga nê gə ha gandagə dara kunbêgə bam de. ⁶ Nare woni ala mani nê təba da, anê bogə gwale dədêgəlê me anê 'yêgə bam me ca kaw, cendi tin bədêgə way gwale bêdê.

'Wo gə di bam wamani-yê

⁷ Chamran, unê dədêng bam bəra Aba ciri cwara duwa lê ba. Yarna aba yiga sən, anji u dəw bam bəra bedə gə sənə duwa də anji yigədə di ba nanaw swagê ladna. Anji ugə swagê di dəw bam bəra bedə gə Mârî gaba 'wa dərinq nê pii-yê me gə targəñê me ca. ⁸ 'Yeni kaw unê dədêng bam me yinê dusərêng waynale dara cwara gənê Aba ciri duwa da, wor i ib dên dôm.

⁹ Kalna nulbê gə kwanang gwale day di, chamran, dara sanga kaw kal Mârî anang sariya bêdê me ca. Yarna aba agə nare sariya di yala dəbə lê kulə bəwê ib dôm, anji ha dəmê i kulê. ¹⁰ Chamran, kalna dusərêng gunêng managə woni waya Mârî bu nê pii nê way gwale gə suməw di dədêgəlê sən. Cendi 'wo dədêgə bam managə jiba day-ê me 'yeni kaw alna yande me ca. ¹¹ Sii 'ywala di i dara nare nê tanga pii woni 'wo dədêgə bam ya ta de di day. Anê doy mana dənê Job duwa me yêê duwa gə səw managə wamani gə 'yow dalawê me mani nê Aba ciri gə Mârî al gandəw di me ca, bêdê mo. Dara Aba ciri gə Mârî da, i gun gə dusəw ladə nanə me dərêw 'yêngəw gun dəwê me ca.

¹² Chamran, pii pa da, kalna sərgə sədêng gə daa bêdê me gə sənə bêdê me gə mani nê d̄ang bêdê me ca. Gwale dan gə anê wayəw di: ina i «êw» le i êw, ina i «bêdê» le i bêdê me ca, dara kal anê bwarna managə sariya dənê Mārī duwa lê bêdê me ca.

Amsa gə Mārī dara woni mwom

¹³ Gun mən managə d̄warangê wamani 'ywawe mo? A amsəna Mārī me gə d̄ang dam 'ywalalê mo? A tunê diri bwanaw gə Mārī jilay me ca. ¹⁴ Gun mən managə d̄warangə mwom aləwe mo? A 'wagəna nare woni d̄əbê nare nê nê Mārī nê dayar mana mən d̄ərgəlê amsənaw Mārī d̄əwê me kwogədənaw swani d̄əwê me gə Aba ciri suməw. ¹⁵ Amsa gə Mārī gə d̄usi d̄ə kala da, ha swa aba mwom di i daa me Aba ciri gə Mārī kaw ha 'yaw labiya me ha kala d̄usəw h̄əlala managə ac̄na duwa d̄əwê me ca. ¹⁶ Wayna ac̄na dan ḡəndəw daa, daa, managə d̄warangê me gun gə woy kaw amsəna Mārī dara jaw me dara kal anê 'ywana labiya. Dara gun gaba ala mani gə b̄ərmê duwa t̄əba da, amsa duwa di dwana duwa ilê nāne. ¹⁷ Abe gə gə 'ogəw Eli da i gun gə wun ya nendə de me an̄ji amsa Mārī gə dwana dara Mārī ba 'wana bêdê me Mārī di 'wo bêdê al aliya subu gə durə kubi. ¹⁸ Managə ta lê da an̄ji cor amsa Mārī ba 'wana bi, ər̄ə Mārī di 'wo me swagê kaw d̄əm me naa sənə d̄ədê me ca.

¹⁹ Chamran, gun dan mən d̄warangê nwalna b̄ərmê ḡənê gwale səw di bam me jaw gə d̄ang walnaw cwanaw bi da. ²⁰ Kalna d̄usərêng gunêng gwale gə ta di d̄əwê, gun gə cwanay aba ala ac̄na gə nol bam di bi managə b̄ərmê gə lade-yê da, an̄ji ha b̄ələw i daa made əsədəlê me Mārī kaw ha kala d̄usəw h̄əlala managə ac̄na duwa gə nān di d̄əwê me ca.